

Toestemming binnen de jeugdhulpverlening

Stichting MJD/WIJ Selwerd

Onderzoeksrapport

Inez de Boer
Stichting MJD/WIJ Selwerd
Hanzehogeschool Groningen

Groningen

304400

Barbara Dekker, praktijkbegeleider/ gedragswetenschapper
Sociaal Juridische Dienstverlening
mw. mr. drs. I.A.M. van Boetzelaer-Gulyas
mei 2017

“Toestemming binnen de jeugdhulpverlening”

Auteur:	Inez de Boer 304400
Opdrachtgever	Stichting Maatschappelijke Juridische Dienstverlening WIJ Groningen-Selwerd
Praktijkbegeleider:	Barbara Dekker Praktijkbegeleider/gedragswetenschapper
Opleiding:	Hanzehogeschool Groningen Sociaal Juridische Dienstverlening
Afstudeerdocent:	mw. mr. drs. I.A.M. van Boetzelaer-Gulyas
Datum voltooiing:	mei 2017

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat ik heb geschreven in de afstudeerfase van mijn opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening aan de Hanzehogeschool Groningen.

Tijdens mijn stage heb ik aangegeven dat ik daarna zou kunnen afstuderen en vanuit WIJ Selwerd is mij de optie aangedragen mijn afstudeeronderzoek binnen de jeugdhulpverlening uit te voeren. Ondanks dat ik tijdens mijn stage nauwelijks in aanraking ben geweest met het onderwerp van het onderzoeksrapport sluit de vraag vanuit de praktijk mooi aan bij mijn opleiding en de specialisatie "Gemeente in Sociaal Domein" binnen mijn opleiding. Met mijn praktijkbegeleider (B. Dekker) heb ik besproken wat precies de vraag is die speelt in de praktijk van WIJ Selwerd en wat er verwacht wordt van het onderzoek. Na toestemming van de WIJ-manager en Stichting Maatschappelijk Juridische Dienstverlening kon ik beginnen met de voorfase van het onderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd binnen WIJ Selwerd maar is in opdracht van Stichting Maatschappelijke Juridische Dienstverlening en WIJ Groningen omdat de afspraak is dat de (afstudeer)stages via Stichting Maatschappelijk Juridische Dienstverlening lopen.

Het tot stand komen van dit onderzoeksrapport is niet geheel vanzelf gegaan. Vanuit de opleiding en vanuit de praktijk heb ik de juiste ondersteuning en begeleiding geboden gekregen om het onderzoeksrapport tot dit resultaat te brengen. Zonder deze steun vanuit de praktijk en vanuit de opleiding was het niet mogelijk geweest dit resultaat te behalen en daarvoor wil ik graag enkele personen bedanken. Ten eerste wil ik graag de organisatie en de medewerkers vanuit de organisatie bedanken voor de medewerking aan het onderzoeksrapport. In het bijzonder wil ik mevrouw B. Dekker, als praktijkbegeleider, bedanken voor de prettig begeleiding en ondersteuning bij het opstellen van dit onderzoeksrapport. Daarnaast wil ik mevrouw A. Verstegen bedanken voor de begeleiding en ondersteuning in de voorfase op dit onderzoeksrapport. Tot slot wil ik graag mevrouw I.A.M. van Boetzelaer-Gulyas bedanken voor haar prettige ondersteuning en begeleiding tijdens mijn afstudeerfase.

Inez de Boer

Groningen, mei 2017

Samenvatting

Doelstelling

Dit onderzoek heeft als doel het geven van aanbevelingen aan WIJ Selwerd over het ontwikkelen van een protocol, over hoe er moet en mag worden gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste vanuit de Jeugdwet bij het bieden van jeugdhulp.

Door

Inzicht te bieden in de vastgestelde normen van het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp door middel van bestudering van wet- en regelgeving en literatuur. En door het in kaart brengen van de huidige praktijk en de eventuele knelpunten die de praktijk ondervindt met betrekking tot het toestemmingsvereiste door middel van interviews met generalisten van WIJ Selwerd en een vergelijkbaar WIJ-team. Waarna er wordt geanalyseerd in hoeverre de vastgestelde normen en de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team een oplossing biedt voor de huidige praktijk van WIJ Selwerd.

Centrale vraag

Welke voorwaarden worden er in wet- en regelgeving (de Jw en de WGBO), onderliggende regelgeving, beleid, en literatuur gesteld die eisen stellen aan het toestemmingvereiste van de gezaghebbende ouder(s) met betrekking tot het inzetten van een voorziening bij een jeugdige of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige en welke eventuele knelpunten ondervindt WIJ Selwerd op dit gebied?

Deelvragen

Theoretische deelvragen:

1. Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouders(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het inzetten van een voorziening voor de jeugdige?
2. Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouder(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige?

Praktijkgerichte deelvragen:

3. Op welke wijze wordt er door de generalisten van WIJ Selwerd op dit moment gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp?
4. Welke knelpunten ondervindt de huidige praktijk van WIJ Selwerd met betrekking tot het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp?
5. Op welke wijze wordt er door generalisten van een vergelijkbaar WIJ-team op dit moment gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste en welke knelpunten ondervindt het vergelijkbare WIJ-team op dit punt bij het bieden van jeugdhulp?

Analyse deelvragen:

6. In hoeverre bieden de vastgestelde normen conform wet- en regelgeving en literatuur oplossingen voor de knelpunten in de huidige praktijk van WIJ Selwerd?
7. In hoeverre biedt de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team oplossingen voor de knelpunten van de huidige praktijk van WIJ Selwerd?

Belangrijkste resultaten van het onderzoek

Uit de antwoorden op de deelvragen vloeien conclusies voort die antwoord geven op de centrale vraag van het onderzoek.

In het theoriehoofdstuk zijn de voorwaarden voor de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige onderzocht. De Jeugdwet (hierna: Jw) geeft aan dat er onderscheidt wordt gemaakt in drie verschillende leeftijdscategorieën waarin is vastgelegd wie in welke leeftijdscategorie toestemming moet geven. Daarnaast blijkt uit het literatuuronderzoek dat de toestemming in veel gevallen moet worden gegeven door de gezaghebbende ouder(s) en dat wanneer er twee gezaghebbende ouders zijn, beide gezaghebbende ouders toestemming moeten geven. Daarnaast blijkt uit de Jw dat wanneer een jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen er weer toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder. Tot slot blijkt uit het literatuuronderzoek ook dat niet per definitie de toestemming schriftelijk hoeft worden vastgelegd al kent dit wel zijn voorkeur. Uit het literatuuronderzoek is een aantal uitzonderingen gekomen wanneer er zou kunnen worden gehandeld zonder toestemming, namelijk te weten in de situaties waarin sprake is van onvoldoende tijd voor het vragen van toestemming, indien de verrichting niet van ingrijpende aard is en wanneer niet handelen in strijd zou zijn met de zorg van een goed hulpverlener (goed hulpverlenerschap). Uit het literatuuronderzoek bleek echter ook dat het de vraag is of deze uitzonderingen, die letterlijk zijn overgenomen uit de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (hierna: WGBO), toepasbaar zijn binnen de jeugdhulpverlening. De Verordening en het beleid van de gemeente zegt niets over de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie. En de gerechtelijk uitspraken bevatten veelal een verschuiving naar het gedwongen kader of uitspraken van het Centraal Tuchtcollege die betrekking hebben op de WGBO. Wet- en regelgeving zeggen niets over weigering en onvindbaarheid van gezaghebbende ouder(s). De literatuur omschrijft wel de stappen die gezet kunnen worden bij weigering of onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s)

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat iedereen op de hoogte is van de verschillende leeftijdscategorieën en wie in welke leeftijdscategorie toestemming moeten geven. Voornamelijk bleek uit het praktijkonderzoek dat de uitzonderingen minder bekend zijn. De vragen die daarbij spelen vanuit de praktijk zijn, wie neemt dan die beslissing en hoe ver moet men daarin gaan. Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat de afweging die gemaakt wordt in overleg wordt gedaan met de gedragswetenschapper en dat wanneer er gehandeld wordt in een uitzonderingssituatie er gedeelde besluitvorming plaatsvindt met de WIJ-manager. Uit het praktijkonderzoek bleek dat iedereen weet dat bij weigering door de gezaghebbende ouder(s) de dialoog belangrijk is en dat er gekeken wordt naar waar de beweging zit. Ook iedereen is ervan op de hoogte dat wanneer er sprake is van een onvindbare gezaghebbende ouder(s) er sprake is van een inspanningsverplichting om de onvindbare gezaghebbende ouder(s) op te sporen. Uit het praktijkonderzoek is een aantal knelpunten naar voren gekomen met betrekking tot het onderwerp van dit onderzoeksrapport. Aangegeven werd dat er vaak sprake is van weinig tijd voor het vragen van toestemming en dat het moeilijke materie betreft die moeilijk vindbaar is en die niet gebundeld is. De hoofdlijnen zijn wel bekend maar wanneer het om uitzonderingen gaat ontbreekt het nog weleens aan kennis.

Uit de resultaten van het literatuur- en praktijkonderzoek kan geconcludeerd worden dat het kennisniveau in de huidige praktijk niet altijd optimaal is, voornamelijk wanneer het gaat om een uitzondering. Daarnaast kan geconcludeerd worden dat het moeilijke materie betreft die moeilijk vindbaar is en niet gebundeld is waarbij het uitzoeken een hoop tijd kost.

Uit de analyse kan geconcludeerd worden dat de voorwaarden die uit het literatuuronderzoek voortvloeien over het algemeen bekend zijn en waar naar gewerkt wordt. Wanneer het een uitzondering betreft ontbreekt de kennis hiervoor nog weleens. Vanuit de wet worden enkele

uitzonderingen aangeboden maar in de literatuur is echter de vraag gesteld of deze uitzonderingen toepasbaar zijn binnen de jeugdhulpverlening. Het praktijkonderzoek geeft aan dat er in de huidige praktijk bij een uitzondering overleg plaatsvindt met de gedragswetenschapper en dat er gedeelde besluitvorming is met WIJ-Manager. Er kan geconcludeerd worden uit de analyse dat de huidige werkwijze van een vergelijkbaar WIJ-team nauwelijks anders is dan de huidige werkwijze van WIJ Selwerd. Wel kan WIJ Selwerd, net als het vergelijkbare WIJ-team doet, gebruik gaan maken van collega's. Hierbij valt te denken aan het consulteren van de sociaal raadsman bij vragen omtrent wet- en regelgeving of het inzetten van bijvoorbeeld een jeugdwerker om bijvoorbeeld aansluiting te vinden bij een jeugdige.

Aanbevelingen

- *WIJ Groningen/Selwerd wordt aanbevolen een protocol op te stellen omtrent de toestemming voor het inzetten van een voorziening en het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige binnen de jeugdhulpverlening. Daarbij wordt aanbevolen de materie omtrent de toestemming en de besluitvorming omtrent de uitzonderingsgevallen op te nemen in het protocol. Als onderdeel van het protocol zou een stroomschema kunnen worden opgenomen waarin de voorwaarden schematisch worden weergegeven. Daarnaast wordt aanbevolen een opfriscursus aan te bieden rondom de toestemming binnen de jeugdhulpverlening*
- *WIJ Selwerd wordt aanbevolen de krachten van het team te bundelen door collega's te consulteren bij vragen omtrent de toestemming of het samenwerken met collega's om bijvoorbeeld aansluiting te vinden bij de jeugdige. Het samenwerken met de collega's kan bijdragen aan het proces binnen de jeugdhulpverlening.*
- *Aan WIJ Groningen wordt aanbevolen de mogelijkheden te onderzoeken voor het opstellen van één document waarin de hele proces vanaf de aanmelding tot aan de uitvoering, met de toestemming als onderdeel, wordt opgenomen.*

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	8
§ 1.1 Praktische aanleiding voor het onderzoek	8
§ 1.2 Doelstelling	10
§ 1.3 Centrale onderzoeksvraag.....	10
§ 1.4 Deelvragen.....	11
§ 1.5 Onderzoeksmethoden	11
§ 1.6 Afbakening van het onderzoek.....	11
§ 1.7 Opbouw van het onderzoek	13
Hoofdstuk 2 Methodologische verantwoording	14
§ 2.1. Selectie van theoretische bronnen en afleiding onderzoekspunten uit de theorie.....	14
§ 2.2. Onderzoeksmethoden en technieken	15
§ 2.3. Keuze voor de wijze van gegevensanalyse	16
§ 2.4. Kwaliteiten en beperkingen van het onderzoek	16
Hoofdstuk 3 Theoretisch kader	17
§ 3.1. Rechtspositie van de minderjarige	18
§ 3.2 Het toestemmingsvereiste bij het inzetten van een voorziening	19
§ 3.2.1 Jeugdwet.....	20
§ 3.2.2 Het toestemmingsvereiste bij het inzetten van een voorziening binnen de Verordening, beleid en literatuur.....	22
§ 3.2.3 Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst	24
§ 3.2.4 Het inzetten van een voorziening zonder toestemming	25
§ 3.3 Het toestemmingsvereiste bij het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige.....	31
§ 3.3.1 Het recht op privacy van de jeugdige	31
§ 3.3.2 Informatieplicht	31
§ 3.3.3 Jeugdwet.....	32
§ 3.3.4 Privacyprotocol gemeente Groningen	33
§ 3.3.5 Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst	34
§ 3.3.5 Het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige zonder toestemming	34
§ 3.4 Samenvatting.....	38
§ 3.5 Onderzoekspunten	40
Hoofdstuk 4 Praktijkgericht onderzoek.....	41
§ 4.1 De afgenomen interviews.....	41
§ 4.2.1 Werkwijze met betrekking tot de toestemming binnen WIJ Selwerd	42

§ 4.2.2 Knelpunten op het gebied van toestemming binnen WIJ Selwerd	46
§ 4.3.1 Werkwijze met betrekking tot de toestemming binnen WIJ Corpus de Hoorn	48
§ 4.3.2 Knelpunten met betrekking tot de toestemming binnen WIJ Corpus den Hoorn	49
§ 4.4 Samenvatting.....	49
Hoofdstuk 5 Analyse van theorie vs. praktijk.....	51
§ 5.1 Oplossingen vastgestelde normen conform wet- en regelgeving en literatuur voor knelpunten in de praktijk van WIJ Selwerd	51
§ 5.2 Oplossingen vanuit de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team voor de knelpunten in de praktijk van WIJ Selwerd	54
Hoofdstuk 6 Conclusies	55
Hoofdstuk 7 Aanbevelingen	57
Afkortingen- en begrippenlijst	58
Bronnenlijst	60
Bijlagen	62

Hoofstuk 1 Inleiding

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor het bieden van jeugdhulp. De gemeenten zijn door de decentralisatie verantwoordelijk geworden voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen.

Eind 2014 is de gemeente Groningen begonnen met het oprichten van elf WIJ-teams. In deze WIJ-teams werken verschillende maatschappelijke organisaties samen met de gemeente Groningen. Eén van deze wijkteams is WIJ Selwerd, waar dit onderzoek is uitgevoerd. De werknemers in de WIJ-teams die zich bezig houden met jeugdhulp worden generalisten jeugd genoemd. Een generalist is geen alleskunner maar heeft wel een brede blik en pakt vroegtijdig en integraal een grote verscheidenheid aan problematiek op. Een generalist jeugd heeft kennis van jeugdhulpverlening en signaleert daarnaast eventuele andere problematiek, en pakt eventueel, ook andere problematiek van de burger op. De generalisten jeugd van WIJ Selwerd houden zich bezig met het bieden van jeugdhulp in de wijken: Selwerd, Paddepoel en Tuinwijk. Bij het bieden van jeugdhulp moeten de generalisten jeugd rekening houden met onder andere het Burgerlijk Wetboek (hierna: BW), de Wet bescherming persoonsgegevens, Jw, verordening jeugdhulp gemeente Groningen 2015 en nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015.

§ 1.1 Praktische aanleiding voor het onderzoek

Uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat in 2015 ruim 365 duizend jongeren jeugdhulp hebben ontvangen¹. Dit komt neer op 10 procent van alle jongeren. Hierbij kregen relatief veel jongeren in Groningen jeugdhulp.

In de dagelijkse praktijk hebben generalisten jeugd van WIJ Selwerd ermee te maken dat er toestemming is vereist voor het bieden van jeugdhulp. Op grond van de Jw moet er toestemming worden verleend voor het inzetten van jeugdhulp maar ook voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige². Bij de toestemming speelt de leeftijd van een jeugdige een rol. In verschillende leeftijdscategorieën van de jeugdige is van verschillende personen toestemming nodig. Denk bijvoorbeeld aan een jeugdige van zeventien jaar, is dan alleen toestemming van de jeugdige voldoende? Of wat gebeurt er als de jeugdige geen contact heeft met één van de gezaghebbende ouders, van wie is dan toestemming vereist?

De generalisten jeugd van WIJ Selwerd lopen er in de huidige praktijk tegen aan dat niet voldoende duidelijk is in hoeverre er moet en mag worden gehandeld wanneer de **toestemming** voor het **inzetten van een voorziening** of het **delen van informatie** met betrekking tot een jeugdige ontbreekt. De generalisten jeugd hebben hierbij aangegeven dat zij voornamelijk niet weten in hoeverre er moet en mag worden gehandeld wanneer de toestemming van de **gezaghebbende ouder(s)** ontbreekt door het **niet willen verlenen** van de toestemming of **niet bereikbaar zijn** voor het geven van de toestemming. Hierna wordt de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) dan wel jeugdige ook wel het toestemmingsvereiste genoemd voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie. Het toestemmingsvereiste gaat breder dan alleen de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) omdat bij de wet bepaald is dat wie toestemming moet geven voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie afhangt van de leeftijd van de jeugdige. Om een goed beeld te kunnen geven van de toestemming binnen de Jw wordt er in dit onderzoek niet alleen in gegaan op toestemming van de gezaghebbende ouder(s) maar zal ook worden ingegaan op

¹ CBS, april 2016, [cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/17/een-op-de-tien-jongeren-krijgt-jeugdhulp](https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/17/een-op-de-tien-jongeren-krijgt-jeugdhulp) (laatst geraadpleegd op 9 februari 2017).

² Artikel 7.3.5 jo. 7.3.5 jo. 7.3.11 jo. 7.3.15 Jw.

de toestemming in het algemeen bij het inzetten van een voorziening of het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige binnen de Jw. Het is dus van belang te kijken naar hoe de toestemming binnen de wet- en regelgeving is geregeld waarbij de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) duidelijk aanbod komt. Wanneer dit toestemmingsvereiste ontbreekt kan een generalist jeugd in eerste instantie geen voorziening inzetten of voortzetten. Dit betekent dat in zo'n geval de jeugdige niet de jeugdhulp ontvangt die nodig wordt geacht. Daarnaast kan bij het ontbreken van het toestemmingsvereiste in eerste instantie geen informatie worden gedeeld. Denk hierbij aan overleg van een generalist jeugd met iemand van de school van de jeugdige, zonder toestemming kunnen zij geen informatie met elkaar uitwisselen.

Het feit dat generalisten jeugd onvoldoende weten in hoeverre er moet en mag worden gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste vanuit de Jw geeft aan dat er een kennisprobleem is op dat gebied waaruit een handelingsprobleem voortvloeit. Generalisten jeugd hebben aangegeven dat de (beleids)documenten waarover zij beschikken in onvoldoende mate handvaten bieden om dit probleem op te lossen. Bovenal hebben de generalisten aangegeven dat het probleem ervoor zorgt dat zij niet professioneel kunnen handelen.

Vrijwillig kader vs. Gedwongen kader binnen de jeugdhulp

Jeugdhulp binnen de Jw kent een vrijwillig en gedwongen kader. Vrijwillige jeugdhulp houdt in dat er door de jeugdige en/of zijn gezaghebbende ouder(s) toestemming is verleend voor het inzetten van de jeugdhulp. Gedwongen jeugdhulp wordt ingezet in de vorm van een kinderbeschermingsmaatregel en kan alleen worden ingezet met een toewijzing van de kinderrechter.

Dit onderzoek zal betrekking hebben op het vrijwillig kader binnen de Jw. Bij het vrijwillig kader is namelijk de toestemming vereist. Het is echter niet mogelijk helemaal het gedwongen kader buiten beeld te laten. Wanneer er wordt gesproken over jeugdhulp wordt hiermee jeugdhulp in het vrijwillig kader bedoelt, tenzij expliciet anders is aangegeven.

De opdrachtgever

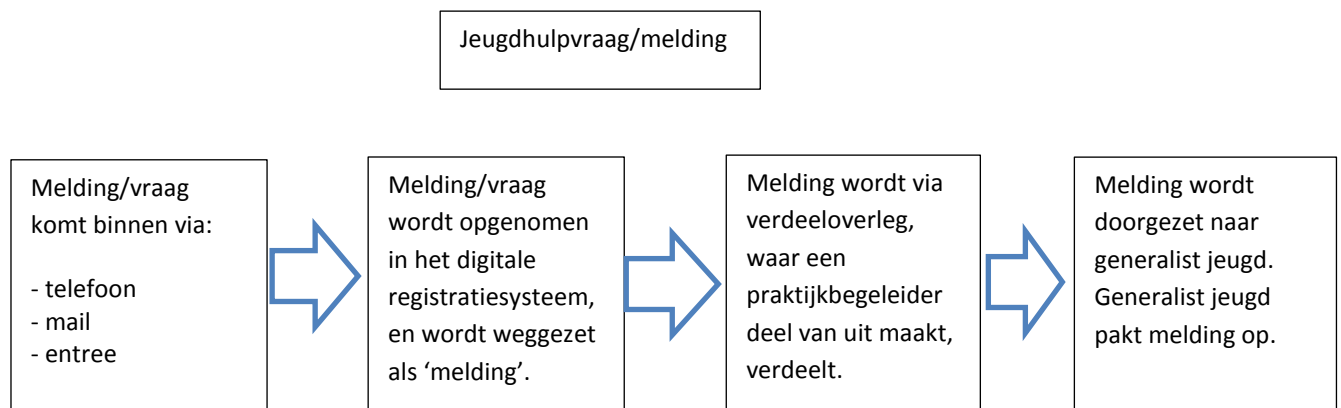
De opdrachtgever van dit onderzoek is Stichting Maatschappelijke Juridische Dienstverlening/ WIJ Groningen waarbij het onderzoek wordt uitgevoerd binnen WIJ Selwerd. WIJ Groningen is de nieuwe naam voor de elf sociale wijkteams in de stad Groningen. In de WIJ-teams werken verschillende maatschappelijk organisaties en de gemeente Groningen samen onder de naam 'WIJ Groningen'. Burgers kunnen met al hun vragen en ideeën terecht bij een WIJ-team in de wijk.

WIJ Selwerd is één van de elf WIJ-teams in de stad Groningen. Binnen WIJ Selwerd werken ruim 60 werknemers, die allen nog in dienst zijn bij de moederorganisatie en vanuit daar zijn gedetacheerd of zijn uitgeleend aan WIJ Selwerd. Daarnaast zijn er nog zo'n 15 vrijwilligers en stagiaires werkzaam binnen WIJ Selwerd. Voor wat betreft de generalisten jeugd valt te denken aan de moederorganisaties: Accare, Stichting MJD, gemeente Groningen, Team 050, Lentis Jonx en Stichting MEE. Per 1 januari 2018 is het de bedoeling dat WIJ Groningen een zelfstandige stichting wordt waar de werknemers in dienst komen. Binnen WIJ Selwerd zijn er zo'n twaalf generalisten jeugd en twee specialisten jeugd werkzaam. Naast deze specialisten en generalisten jeugd houden nog eens zeven medewerkers zich bezig met de jeugd in de wijk, hierbij valt te denken aan jeugd- en jongerenwerkers, maar ook aan de medewerkers van het consultatiebureau.

Jeugdhulpaanvragen kunnen op verschillende manieren binnen komen bij het WIJ-team, bijvoorbeeld via de entree, via een telefonische aanvraag of melding of via de mail. De vraag/melding (jeugdhulpvraag in dit geval) wordt in het digitale registratiesysteem als een 'melding' opgevoerd. Door het verdeelteam in het verdeeloverleg, waar een praktijkbegeleider onderdeel van is, wordt

gekeken welke generalist jeugd de vraag/melding het beste kan oppakken waarna deze wordt uitgezet bij de desbetreffende generalist jeugd. Het is aan de generalist jeugd contact op te nemen met degene die de vraag heeft gesteld/ de melding heeft gedaan en de generalist jeugd pakt de vraag/melding daarna op. Dit betekent dat wanneer de generalist in gesprek gaat met de (gezaghebbende) ouder(s) en/of de jeugdige de generalist om toestemming vraagt voor het inzetten van hulp dan wel het delen van informatie. Soms heeft een jeugdige baat bij behandeling door een generalist die gespecialiseerd is in bijvoorbeeld jeugdpsychiatrie. In deze gevallen wordt een generalist jeugd(psychiatrie) ingezet. In enkele gevallen wordt de generalist jeugd(psychiatrie) op een later moment ingezet en is er al een andere generalist jeugd, bijvoorbeeld een casemanager betrokken, waarbij de toestemming al aan bod is geweest.

Figuur 1.1 Schematische weergave jeugdhulpaanvraag/melding

§ 1.2 Doelstelling

Dit onderzoek heeft als doel het geven van aanbevelingen aan WIJ Selwerd over het ontwikkelen van een protocol, over hoe er moet en mag worden gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste vanuit de Jw bij het bieden van jeugdhulp.

Door

Inzicht te bieden in de vastgestelde normen van het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp door middel van bestudering van wet- en regelgeving en literatuur. En door het in kaart brengen van de huidige praktijk en de eventuele knelpunten die de praktijk ondervindt met betrekking tot het toestemmingsvereiste door middel van interviews met generalisten van WIJ Selwerd en een vergelijkbaar WIJ-team. Waarna er wordt geanalyseerd in hoeverre de vastgestelde normen en de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team een oplossing biedt voor de huidige praktijk van WIJ Selwerd.

§ 1.3 Centrale onderzoeksvraag

Welke voorwaarden worden er in wet- en regelgeving (de Jw en de WGBO), onderliggende regelgeving, beleid, en literatuur gesteld die eisen stellen aan het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouder(s) met betrekking tot het inzetten van een voorziening bij een jeugdige of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige en welke eventuele knelpunten ondervindt WIJ Selwerd op dit gebied?

§ 1.4 Deelvragen

Theoretische deelvragen:

1. Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouders(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het inzetten van een voorziening voor de jeugdige?
2. Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouder(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige?

Praktijkgerichte deelvragen:

3. Op welke wijze wordt er door de generalisten van WIJ Selwerd op dit moment gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp?
4. Welke knelpunten ondervindt de huidige praktijk van WIJ Selwerd met betrekking tot het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp?
5. Op welke wijze wordt er door generalisten van een vergelijkbaar WIJ-team op dit moment gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste en welke knelpunten ondervindt het vergelijkbare WIJ-team op dit punt bij het bieden van jeugdhulp?

Analyse deelvragen:

6. In hoeverre bieden de vastgestelde normen conform wet- en regelgeving en literatuur oplossingen voor de knelpunten in de huidige praktijk van WIJ Selwerd?
7. In hoeverre biedt de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team oplossingen voor de knelpunten van de huidige praktijk van WIJ Selwerd?

§ 1.5 Onderzoeksmethoden

Om een antwoord te kunnen geven op de deelvragen en daarmee op de centrale vraag is het van belang een goede overweging te maken in de te gebruiken onderzoeksmethoden. Met de onderzoeksmethoden wordt aangegeven welke bronnen er worden gebruikt om gewenste data of inzichten te krijgen voor het beantwoorden van de vragen³. In dit onderzoek is er gekozen voor de onderzoeksmethoden literatuuronderzoek en interviews. De theorievragen zullen worden beantwoord door bestudering van wet- en regelgeving, jurisprudentie en literatuur. De praktijkgerichte vragen zullen worden beantwoord door het interviewen van generalisten jeugd, een gedragswetenschapper en een praktijkbegeleider binnen WIJ Selwerd en generalisten jeugd, een gedragswetenschappers en een praktijkbegeleider uit een ander vergelijkbaar WIJ-team. Om de analyse vragen te kunnen beantwoorden zullen de uitkomsten van de theorie- en praktijkgerichte vragen met elkaar worden vergeleken en zal worden beantwoord in hoeverre de uitkomsten van de theorie en de praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team oplossingen biedt voor het probleem in de huidige praktijk van WIJ Selwerd. (Een schematische weergave van het onderzoeksmodel vindt u in bijlage 1.)

§ 1.6 Afbakening van het onderzoek

Het toestemmingsvereiste

Generalisten jeugd van WIJ Selwerd hebben aangegeven vragen te hebben rondom de toestemming bij het inzetten van een voorziening en het delen van informatie binnen de Jw. In dit onderzoek is er dan ook voor gekozen om onderzoek te doen naar de toestemming met betrekking tot het inzetten van een voorziening aan een jeugdige en het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Wanneer er wordt gesproken over het toestemmingsvereiste wordt hiermee de toestemming van gezaghebbende ouder(s) en/of de jeugdige bedoelt. Uit de wet blijkt dat wanneer niet kan worden

³ G.A.F.M. van Schaaijk, *praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011, p. 90.

voldaan met alleen toestemming van de jeugdige er toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder(s) of voogd. Om de leesbaarheid van het onderzoek te vergroten wordt de voogd achterwege gelaten. Wanneer er wordt gesproken over de gezaghebbende ouder(s) kan hier ook de voogd worden gelezen. Daarnaast komt het in de praktijk zelden voor dat er sprake is van een voogd. Wel kan er sprake zijn van een gezinsvoogd, dit is echter een andere voogd dan zoals hiervoor bedoeld en hier zal later op terug gekomen worden.

Het vrijwillig kader

Toestemming voor het inzetten van een voorziening is vereist binnen het vrijwillig kader van de Jw, aangezien gedwongen jeugdhulp alleen kan worden ingezet met een machtiging van de kinderrechter⁴. Voor het delen van informatie binnen het vrijwillig kader is ook toestemming vereist. Het toestemmingsvereiste geldt dus binnen het vrijwillig kader. Wanneer er in dit onderzoek wordt gesproken over jeugdhulp wordt hiermee jeugdhulp in het vrijwillig kader bedoeld tenzij anders wordt aangegeven.

De WGBO binnen dit onderzoek

Bij het vaststellen van de Jw is er door de wetgever aansluiting gezocht bij de bestaande (zorg)wetgeving om het overzichtelijk te houden voor professionals die werken binnen het volwassen en jeugddomein⁵. Bij het vaststellen van de Jw is aansluiting gezocht bij de geneeskundige behandelingsovereenkomst conform het Burgerlijk Wetboek. De meeste bepalingen komen overeen, er is echter in de WGBO sprake van een privaatrechtelijke overeenkomst terwijl jeugdhulp binnen de Jw valt onder het publiekrechtelijke kader.

Eerder onderzoek

In eerder onderzoek is ingegaan op het feit of het wettelijk toestemmingsvereiste in de jeugdhulp en gezondheidszorg een belemmering geeft voor goede jeugdhulp aan minderjarigen⁶. In deze masterscriptie wordt onder andere ingegaan op de rechtspositie van minderjarige in de gezondheidszorg en de jeugdhulp en toestemming voor hulp en gegevensuitwisseling met en zonder toestemming. Dit onderzoek geeft een interessant juridisch kader weer met betrekking tot toestemming, maar geeft geen antwoord op de vraag hoe generalisten van WIJ Selwerd moeten handelen indien de toestemming ontbreekt.

In april 2016 heeft de Autoriteit persoonsgegevens een onderzoeksrapport, met betrekking tot verwerking van persoonsgegevens in het sociale domein: de rol van toestemming, uitgegeven. In dit onderzoeksrapport wordt ingegaan op het verwerken van persoonsgegevens binnen het sociaal domein⁷. Er is voor dit rapport bij 41 gemeenten onderzoek gedaan naar hoe zij toestemming gebruiken bij het verwerken van persoonsgegevens binnen het sociaal domein en hoe gemeenten inwoners informeren over de verwerking van persoonsgegevens. Het juridisch kader uit dit onderzoeksrapport is interessant en kan als ondersteuning worden gebruikt in dit onderzoek. Het onderzoeksrapport geeft echter niet aan hoe generalisten van WIJ Selwerd moet en kunnen handelen bij het ontbreken van het toestemmingsvereiste.

In een eerdere scriptie van de opleiding rechtsgeleerdheid is ingegaan op de vraag of de beleidsvrijheid van gemeenten bij het organiseren van jeugdhulp invloed heeft op de

⁴ Artikel 7.3.4 Jw.

⁵ M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014, p. 852.

⁶ R. Arends, *Het toestemmingsvereiste in de (jeugd)zorg aan minderjarigen*, (masterscriptie Privaatrechtelijke Rechtspraak Amsterdam), juni 2015.

⁷ Autoriteit persoonsgegevens, onderzoeksrapport, Verwerking van persoonsgegevens in het sociaal domein: de rol van toestemming, Den Haag april 2016.

rechtsbeschermingsregeling zoals die is neergelegd in de Jw⁸. In de scriptie wordt onder andere ingegaan op jeugdhulp(plicht), besluitvorming en rechtsbescherming Jw en de vergelijking van theorie en praktijk. In deze scriptie wordt kort ingegaan op het toestemmingsvereiste vanuit de Jw. De inhoud geeft echter geen antwoord op de vraag hoe generalisten jeugd moeten en kunnen handelen bij het ontbreken van het toestemmingsvereiste.

Uit bovenstaande scripties en het onderzoeksrapport kan geen antwoord worden afgeleid voor de centrale vraag of deelvragen van dit onderzoek. Deze documenten bevatten wel interessante achtergrond informatie voor dit onderzoek. Omdat er met deze scripties en het onderzoeksrapport geen antwoord kan worden gegeven op de centrale vraag en of deelvragen en het feit dat generalisten jeugd hebben aangegeven in bepaalde gevallen bij het ontbreken van de toestemming niet professioneel te kunnen handelen wordt het doen van dit onderzoek noodzakelijk geacht.

§ 1.7 Opbouw van het onderzoek

Het onderzoeksrapport bestaat uit zeven hoofdstukken. In deze paragraaf wordt kort de inhoud van de hoofdstukken beschreven.

Het eerste hoofdstuk bevat een inleiding op het onderzoek. In dit hoofdstuk is beschreven wat de praktische aanleiding is van het onderzoek, wat de doelstelling, de centrale vraag, de deelvragen en de onderzoeksmethoden zijn en tot slot is de afbakening van het onderzoek beschreven. Het tweede hoofdstuk bevat een methodologische verantwoording. In dit hoofdstuk wordt verantwoord van welke bronnen gebruik is gemaakt, wordt er inzicht gegeven in de keuze van de onderzoeksmethoden en onderzoekstechnieken, wordt de wijze van verzameling van de geanalyseerde gegevens gemotiveerd en wordt aangegeven wat de kwaliteiten en beperkingen van het onderzoek zijn. Het derde hoofdstuk bevat een beantwoording van de theoretische deelvragen aan de hand bestudering van wet- en regelgeving en literatuur. Het vierde hoofdstuk bevat een beantwoording van de praktijkgerichte vragen aan de hand van de afgenomen interviews onder generalisten, gedragswetenschappers en praktijkbegeleiders. Het vijfde hoofdstuk bevat een analyse van de gegevens uit het derde en vierde hoofdstuk. Waarbij wordt gekeken of de theorie en de werkwijze van het andere WIJ-team een oplossing biedt voor het probleem in de huidige werkwijze van WIJ Selwerd. Het zesde hoofdstuk bevat de conclusies van het onderzoek. Tot slot zal er in het zevende hoofdstuk aanbevelingen worden gegeven aan WIJ Selwerd met betrekking tot het probleem.

⁸ H. Derison-de Graaf, *Een onderzoek naar de gewijzigde rechtspositie van cliënten na overheveling van Jeugdzorg naar gemeenten*, (Scriptie Rechtsgeleerdheid Open Universiteit Helmond), juni 2015.

Hoofdstuk 2 Methodologische verantwoording

Dit hoofdstuk bevat een verantwoording van het onderzoek. Er wordt aandacht besteed aan de keuzes die zijn gemaakt binnen het onderzoek en aan de kwaliteiten en beperkingen van het onderzoek.

Paragraaf 2.1 geeft de selectie van theoretische bronnen en de afleiding van de onderzoekspunten uit de theorie weer.

Paragraaf 2.2 licht de keuze van de onderzoeksmethoden en onderzoekstechnieken toe.

Paragraaf 2.3 licht de keuze van de gegevensanalyse toe.

Paragraaf 2.4 geeft de kwaliteiten en de beperkingen van het onderzoek weer.

§ 2.1. Selectie van theoretische bronnen en afleiding onderzoekspunten uit de theorie

In dit onderzoek is ervoor gekozen in het theoriehoofdstuk wet- en regelgeving, onderliggende regelgeving, beleid en literatuur te bestuderen. Naast deze juridische bronnen is er gebruikt gemaakt van niet-juridische bronnen zoals websites, richtlijnen en handleidingen.

Voornamelijk is toegespitst op de Jw omdat de bepalingen rondom de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige hierin is vastgelegd. Daarnaast is er gekeken naar de WGBO omdat bij het tot stand komen van de Jw de wetgever zoveel mogelijk aansluiting heeft gezocht bij de bestaande zorgwetgeving om hiermee te voorkomen dat aanbieders die werken binnen het jeugd- en volwassenendomein met verschillende wettelijke kaders te maken krijgen⁹. De bepalingen die toezien op toestemming, dossier en privacy, paragraaf 7.3 Jw, zijn daarom afgeleid van WGBO. Op diverse plaatsen is door de wetgever bepalingen anders geformuleerd, omdat de geneeskundige behandelingsovereenkomst een privaatrechtelijk overeenkomst betreft en jeugdhulp vanuit de Jw binnen het publiekrechtelijke kader wordt geboden. Een bijzondere positie heeft de geestelijke gezondheidszorg (hierna: ggz) aan minderjarigen, die binnen de werkingssfeer van de Jw valt¹⁰. Binnen de werkingssfeer van de WGBO valt het bieden van ggz aan volwassenen. Deze ggz aan volwassenen is een geneeskundige behandelingsovereenkomst in de zin van de WGBO. De ggz die in dezelfde of vergelijkbare zin aan een jeugdige wordt geboden is jeugdhulp in de zin van de Jw. In dit opzicht is de Jw, die het wettelijk kader voor de ggz-hulp aan jeugdigen vormt, een *lex specialis* van de WGBO¹¹. Maar de Jw regelt in artikel 7.3.1, derde lid, expliciet dat paragraaf 7.3 niet van toepassing is als de WGBO van toepassing is. Als in het kader van de Jw dus ggz-hulp wordt verleend gelden de WGBO-bepalingen over toestemming, dossier en privacy. Dit betekent dat er overlap zit in de Jw en de WGBO.

De Verordening en het beleid van de gemeente Groningen rondom de jeugdhulpverlening is bestudeerd. Het beleid geeft echter geen bepalingen weer omtrent de toestemming. De Verordening en het beleid, zoals dat er nu uit ziet, van de gemeente Groningen komt aanbod in het onderzoek. Er is echter een nieuwe Verordening en nieuw beleid in ontwikkeling maar dat was op het moment van het onderzoek nog niet gepubliceerd.

⁹ M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014, p. 852.

¹⁰ R. Arends, *Het toestemmingsvereiste in de (jeugd)zorg aan minderjarigen*, (masterscriptie Privaatrechtelijke Rechtspraak Amsterdam), juni 2015, p 24.

¹¹ Een *lex specialis* is een wet die voorrang krijgt boven de algemene wetgeving (de *lex generalis*).

In het theoriehoofdstuk is er wet- en regelgeving, literatuur, gerechtelijke uitspraken en uitspraken van het Centraal Tuchtcollege bestudeerd en geanalyseerd. Gerechtelijke uitspraken bevatten echter geen relevante informatie met betrekking tot de toestemming binnen de Jw in het vrijwillig kader. Hierbij gaat het vaak om het aanvragen een kindbeschermingsmaatregel, waarbij de hulp verschuift naar het gedwongen kader, om vervangende toestemming of gezagsbeëindiging. Het Centraal Tuchtcollege heeft wel enkele uitspraken gedaan omtrent de toestemming, hierbij ging het echter om de WGBO, maar deze zijn wel meegenomen omdat de WGBO ook aan de orde komt binnen dit onderzoek.

De onderzoekspunten zijn afgeleid vanuit de theorie waarmee de huidige praktijk is onderzocht. De theorie geeft een aantal punten weer die kunnen worden benoemd als onderzoekspunten om daarmee vragen op te stellen waarmee de interviews zijn afgenomen en de praktijkdeelvragen zijn beantwoord.

§ 2.2. Onderzoeksmethoden en technieken

Voor het beantwoorden van de theoretische vragen is gekozen voor bestudering van wet- en regelgeving en literatuur. Hierbij is rekening gehouden met de betrouwbaarheid van de bronnen om de representativiteit van het onderzoek te kunnen waarborgen. Er is gebruik gemaakt van literatuurboeken, vakliteratuur en bronnen zoals het ministerie van volksgezondheid en kamerstukken. Om de praktijkgerichte vragen te kunnen beantwoorden is er gekozen voor het interviewen van generalisten jeugd, een gedragswetenschapper en praktijkbegeleider binnen WIJ Selwerd. Daarnaast worden er interviews gehouden met generalisten jeugd van een vergelijkbaar WIJ-team en de gedragswetenschapper en praktijkbegeleider van dat WIJ-team om te bekijken hoe zij in de praktijk omgaan met de toestemming binnen de Jw.

Wanneer een jeugdige en/of de ouders zich melden bij een WIJ-team met de vraag om jeugdhulp in te zetten wordt er een dossier aangemaakt waaraan een generalist jeugd wordt gekoppeld die samen met de jeugdige en de ouder(s) de vraag oppakt. De gedragswetenschappers en praktijkbegeleiders zijn bereikbaar voor generalisten jeugd om mee in overleg te gaan.

Binnen de WIJ-teams zijn meerdere generalisten jeugd werkzaam. De één is casemanager de ander gezinsondersteuner en weer een ander generalist jeugdpsychiatrie. Uit deze verschillende generalisten jeugd zijn zeven generalisten jeugd geïnterviewd. Daarnaast bevat elk WIJ-team een gedragswetenschapper en één of meerdere praktijkbegeleiders en. Voor dit onderzoek zijn er twee gedragswetenschappers en twee praktijkbegeleiders geïnterviewd. De keuze voor de generalisten jeugd is een bewuste keuze. Hierin is de keuze gemaakt om van meerdere richtingen binnen de generalist jeugd iemand te interviewen. Daarnaast is ervoor gekozen om binnen een ander vergelijkbaar WIJ-team interviews af te nemen. Hierbij is de keuze gevallen voor WIJ Corpus den Hoorn. De keuze van generalisten en het andere WIJ-team is bewust gedaan en in overleg met mijn praktijkbegeleider, zie ook paragraaf 4.1. Tot de keuze van Wij Corpus den Hoorn is gekomen omdat er gekeken is naar een vergelijkbaar WIJ-team dat in verhouding (bijna) gelijk staat aan WIJ Selwerd voor wat betreft de jeugdzaken. Er is echter voor maar één vergelijkbaar WIJ-team gekozen omdat het praktijkonderzoek anders te groot zou worden. Het feit dat er maar voor één ander WIJ-team is gekozen zegt wel iets over de betrouwbaarheid van het onderzoek en zou als een beperking van het onderzoek kunnen worden gezien, hier wordt later verder op ingegaan. Daarnaast zijn de Stedelijk WIJ-manager, de beleidsmedewerker, de WIJ-manager van Selwerd en Corpus den Hoorn en de praktijkbegeleider van WIJ Selwerd op de hoogte gesteld van de interviews en de wijze waarop de privacyregels hieromtrent in acht worden genomen. De generalisten die geïnterviewd zijn, zijn vooraf allemaal gevraagd of zij wilden deelnemen aan het interview en hebben hiermee ingestemd.

Er is voor gekozen hoofdstuk 4 te beginnen met een uiteenzetting van de afgenomen interviews waarin wordt weergegeven welke correspondenten hebben deelgenomen en welke onderwerpen aanbod zijn gekomen in het interview. In de tweede paragraaf wordt ingegaan op de huidige werkwijze van de huidige praktijk van WIJ Selwerd en de knelpunten die WIJ Selwerd ondervindt in de huidige praktijk met betrekking tot de toestemming. In de derde paragraaf wordt ingegaan op de huidige werkwijze van WIJ Corpus den Hoorn en de knelpunten die die WIJ Corpus den Hoorn ondervindt met betrekking tot de toestemming.

§ 2.3. Keuze voor de wijze van gegevensanalyse

In hoofdstuk drie is de theorie behandeld en in hoofdstuk vier komt de praktijk aanbod waarna alle gegevens in hoofdstuk 5 zijn geanalyseerd. In hoofdstuk 5 komen de twee analyse deelvragen aanbod. In paragraaf 5.1 wordt antwoord gegeven op de vraag of wet- en regelgeving en literatuur oplossingen biedt voor de knelpunten in de huidige praktijk in WIJ Selwerd. In de tweede paragraaf wordt antwoord gegeven op de vraag of een vergelijkbaar WIJ-team oplossingen vanuit haar praktijk kan aandragen of bijdragen aan het oplossen van de knelpunten in de huidige praktijk van WIJ Selwerd. Door alle gegevens naast elkaar te leggen is er een eenduidige analyse tot stand gekomen.

§ 2.4. Kwaliteiten en beperkingen van het onderzoek

Kwaliteiten

Door de brede uitvoering van dit onderzoek zijn er kwaliteiten die dit onderzoek kenmerken. Allereerst is de brede opzet van het onderzoek waarbij wet- en regelgeving en literatuur is bestudeerd een kwaliteit. Daarnaast is in de voorfase het probleem en het doel van dit onderzoek omschreven en is het onderzoek afgebakend waarna de centrale onderzoeksvraag is opgesteld. De theorie is basis voor het onderzoek dat in de rest van het onderzoek steeds weer aan de orde komt.

Het praktijkgedeelte van dit onderzoek is uitgevoerd aan de hand van het afnemen van interviews. Hierbij is ervoor gekozen om een zo breed mogelijk beeld te krijgen van de huidige werkwijze van WIJ Selwerd. Het kiezen van de correspondenten met verschillende achtergronden en expertises op het gebied van jeugdhulpverlening kan worden aangemerkt als een kwaliteit. De kennis en ervaring die de correspondenten bezitten is een kwaliteit van het onderzoek en dragen bij aan de betrouwbaarheid.

Beperkingen

Het feit dat er praktijkonderzoek, doormiddel van interviews, maar bij één ander WIJ-team heeft plaatsgevonden kan worden gezien als een beperking van het onderzoek. Dit omdat er in de stad Groningen elf WIJ-teams zijn. Bij de keuze, die gevallen is op WIJ Corpus den Hoorn, is bewust gekeken naar een WIJ-team dat (ongeveer) gelijk staat aan WIJ Selwerd met betrekking tot jeugdhulpverlening. De vraag is wat één vergelijkbaar WIJ-team zegt over het geheel van de WIJ-teams met betrekking tot de toestemming binnen jeugdhulpverlening, ook wel te benoemen als de generaliseerbaarheid. Daarnaast is het de vraag of de antwoorden die gegeven zijn in de afgenomen interviews overeenkomen met de werkelijkheid, ook wel de validiteit genoemd. Of het een reëel beeld geeft van de werkelijkheid werkt ook door in de analyse van het onderzoek.

Hoofdstuk 3 Theoretisch kader

In de dagelijkse praktijk van WIJ Selwerd lopen generalisten jeugd er regelmatig tegen aan dat er geen (expliciete) toestemming is verleend of dat de gezaghebbende ouder(s) niet bereikbaar is voor het verlenen van toestemming voor het inzetten van jeugdhulp, maar toch in het belang van de jeugdige jeugdhulp willen bieden. Hoe zit het dan met het inzetten van jeugdhulp bij het ontbreken van de toestemming en hoe zit het met de toestemming rondom het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige, dat zijn de vragen die spelen bij de generalisten jeugd.

Paragraaf 3.2 en 3.3 van dit hoofdstuk bevat het antwoord op de theoretische deelvragen van dit onderzoek. De twee theoretische deelvragen die zijn afgeleid van de centrale vraag luiden als volgt:

- 1. Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouders(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het inzetten van een voorziening voor de jeugdige?*
- 2. Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouders(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige?*

Voordat er antwoord wordt gegeven op de deelvragen biedt paragraaf 3.1 inzicht in de rechtspositie van de minderjarige. Paragraaf 3.4 bevat een samenvatting van hetgeen in paragraaf 3.1 tot met 3.4. Tot slot is in paragraaf 3.5 het hoofdstuk afgesloten met de onderzoekspunten die belangrijk zijn voor de beantwoording van de praktijkgerichte vragen.

Karel is 13 jaar oud en woont in Groningen bij zijn moeder en zusjes. Karel zijn ouders zijn gescheiden toen hij 9 jaar was, en sindsdien ziet hij zijn vader nauwelijks meer. Karel is regelmatig onhandelbaar, hij luistert niet naar moeder, is agressief en veroorzaakt overlast in de wijk. Moeder ziet het niet meer zitten en vindt daarom dat Karel hulp nodig heeft en gaat met hem naar het WIJ-team. Bij de entree van het WIJ-team wordt een melding jeugdhulp gedaan voor Karel.

Nadat de melding is verdeeld pakt de generalist jeugd de melding op en gaat met moeder en Karel in gesprek. Moeder geeft aan dat ze niet weet hoe ze met Karel moet omgaan en wil graag dat Karel hulp krijgt en vooral leert omgaan met zijn agressie. De generalist jeugd geeft aan dat de hulp hiervoor kan plaatsvinden in de vorm van een voorziening (therapie).

De generalist jeugd legt uit dat voor het inzetten van jeugdhulp toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder(s). De generalist jeugd vraagt in het gesprek naar de gezagsverhouding van ouders. Moeder geeft aan dat naast haar, vader ook gezag heeft maar dat het contact met vader moeizaam verloopt en dat als er contact is vader niet meewerkend is. De generalist jeugd legt aan moeder uit dat er toestemming nodig is van moeder en vader omdat het gezag bij beide ouders ligt.

Voordat de therapie kan worden ingezet zal er toestemming door beide ouders moeten worden gegeven of moet Karel aangeven dat hij de therapie weloverwogen wenst en moet de therapie kennelijk nodig zijn om ernstig nadeel te voorkomen.

Vader stemt niet in met de therapie van Karel omdat hij dit onnodig vindt. Daarnaast ziet Karel zelf de nut van de therapie ook niet echt in. Wat kan de generalist jeugd nu doen om alsnog te handelen?

§ 3.1. Rechtspositie van de minderjarige

In deze paragraaf wordt ingegaan op de rechtspositie van de jeugdige. De rechtspositie van de jeugdige is van belang om te kunnen bepalen van wie toestemming is vereist bij het inzetten van een voorziening aan een jeugdige of voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Om de rechtspositie van een jeugdige vast te stellen zal er moeten worden gekeken bij wie het gezag ligt en hoe het zit met de handelings(on)bekwaamheid van de jeugdige.

Rechten en bevoegdheden die toekomen aan burgers krachtens de wet of krachtens internationale verdragen komen niet alleen toe aan meerderjarigen maar ook aan minderjarigen (de jeugdige)¹². De twee juridisch relevante omstandigheden die de rechtspositie van een jeugdige bepalen is het feit dat een jeugdige onder gezag staat van een meerderjarig natuurlijk persoon of een rechtspersoon en dat de handelingsbekwaamheid van een jeugdige beperkt is. De rechtspositie van een jeugdige in de zorg wordt voornamelijk gevormd in het gezondheidsrecht en het jeugdrecht¹³. Om te kunnen bepalen van wie er toestemming is vereist moet er worden gekeken naar het gezag en naar de handelings(on)bekwaamheid, daarmee kan immers de rechtspositie van de jeugdige worden vastgesteld op dat gebied. Er wordt nu eerst ingegaan op het gezag over de jeugdige en op de handelings(on)bekwaamheid van de jeugdige.

Gezag

Uit het BW vloeit het gezag over minderjarigen voort¹⁴. Het gezag is ouderlijk gezag dan wel voogdij. Waarbij ouderlijk gezag wordt uitgeoefend door ouders gezamenlijk dan wel door één ouder en waarbij voogdij door een ander dan een ouder wordt uitgeoefend. De met gezag belaste ouder(s) wordt ook wel wettelijk vertegenwoordiger genoemd. Het gezag over de minderjarige heeft betrekking op de persoon van de minderjarige, het bewind over zijn vermogen en vertegenwoordiging in burgerlijke handelingen, zowel in als buiten rechte. Het ouderlijk gezag houdt de plicht en het recht in om als ouder het minderjarig kind te verzorgen en op te voeden¹⁵. Mede onder verzorging en opvoeding wordt de zorg en verantwoordelijkheid voor het geestelijk en lichamelijk welzijn en de veiligheid van de minderjarige verstaan. Ook het bevorderen van de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid valt hieronder.

Ouders oefenen het gezag gedurende het huwelijk gezamenlijk uit, gelijkgesteld hieraan is het geregistreerd partnerschap¹⁶. Ook na ontbinding van het huwelijk blijven ouders gezamenlijk het gezag uitoefenen. Indien er sprake is van een onaanvaardbaar risico dat het kind klem of verloren zou raken tussen de ouders en niet te verwachten is dat hierin binnen afzienbare tijd voldoende verbetering in zou komen of wijziging van het gezag anderszins in het belang van het kind noodzakelijk is, kan de rechter het gezag na ontbinding van het huwelijk aan één ouder toekennen.

Wanneer ouders niet met elkaar getrouwd zijn of wanneer er geen geregistreerd partnerschap is aangegaan hebben niet beide ouders van rechtswege gezag en is er niet van rechtswege sprake van juridisch ouderschap. Wanneer er wordt gesproken over ouders gaat het in de volksmond vaak over de biologische ouders of de opvoedende ouders van de jeugdige. Juridisch ouderschap is vastgelegd in het BW. De juridische moeder is de vrouw: uit wie het kind geboren is, die op het tijdstip van de geboorte van het kind is gehuwd of door een geregistreerd partnerschap is verbonden met de vrouw uit wie het kind is geboren, die het kind erkend heeft, wiens ouderschap gerechtelijk is vastgesteld of

¹² M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014, p. 294.

¹³ R. Arends, *Het toestemmingsvereiste in de (jeugd)zorg aan minderjarigen*, (masterscriptie Privaatrechtelijke Rechtspraak Amsterdam), juni 2015.

¹⁴ Artikel 1:245 BW.

¹⁵ Artikel 1:247 BW.

¹⁶ Artikel 1:251 jo. Artikel 1:253aa BW.

die het kind heeft geadopteerd¹⁷. De juridische vader is de man: die op het tijdstip van de geboorte van het kind met de vrouw uit wie het kind is geboren, is gehuwd of een geregistreerd partnerschap is aangegaan, die het kind heeft erkend, wiens vaderschap gerechtelijk is vastgesteld of die het kind heeft geadopteerd¹⁸. Wanneer ouders niet met elkaar gehuwd zijn of geen geregistreerd partnerschap met elkaar zijn aangegaan kunnen ouders gezamenlijk het gezag uitoefenen wanneer er op verzoek van hun beiden een aantekening is vastgelegd in het register¹⁹.

Naast ouders met gezag kan er ook sprake zijn van een voogd of een gezinsvoogd. Zoals hiervoor besproken is een voogd een ander dan de ouder. Hierbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld een oom en/of tante die na overlijden van de ouder(s) voogd wordt van de jeugdige. Naast een voogd bestaat er ook nog een gezinsvoogd. Hierbij is, naar aanleiding van het onderzoek door de Raad, door de kinderrechter een onder toezichtstelling over de jeugdige uitgesproken²⁰. Een gecertificeerde instelling voert de onder toezichtstelling over de jeugdige uit, waarbij een gezinsvoogd wordt aangesteld en het gezag bij de ouder(s) blijft, er is sprake van toegevoegd gezag. Een gezinsvoogd heeft wel enkele bevoegdheden met betrekking tot de jeugdige.

Handelings(on)bekwaamheid

Uit het BW vloeit de handelings(on)bekwaamheid van de jeugdige voort²¹. Het artikel uit het BW gaat uit van de handelingsbekwaamheid van de jeugdige en komt neer op het feit dat een minderjarige (jeugdige) bekwaam is tot het aangaan van rechtshandelingen waarvan in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is dat de jeugdige van die leeftijd die rechtshandelingen zelfstandig verricht²². In deze gevallen wordt namelijk de toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger veronderstelt te zijn gegeven. In alle overige gevallen kan een jeugdige enkel rechtshandelingen aangaan indien er toestemming is gegeven door de wettelijk vertegenwoordiger²³. De toestemming van de wettelijk vertegenwoordiger geldt niet wanneer uitdrukkelijk bij de wet anders is bepaald, zoals de geneeskundige behandelingsovereenkomst op grond van artikel 446 uit boek 7 van het BW. Deze toestemming kan slechts worden verleend voor een bepaalde rechtshandeling of voor een bepaald doel.

Algemeen wordt aangenomen dat jeugdigen onbekwaam zijn om op te treden als eiser of gedaagde in een procedure, ondanks dat dit niet in de wet is vastgelegd. In het BW is wel vastgelegd dat de jeugdige wordt vertegenwoordigd door de ouder(s) met gezag in burgerlijke handelingen²⁴. Op grond van de Jw en de WGBO is een jeugdige van zestien jaar of ouder bekwaam op de hulpverlening/behandelingsovereenkomst hebbende aangelegenheden op te treden in en buiten rechte²⁵.

§ 3.2 Het toestemmingsvereiste bij het inzetten van een voorziening

Deze paragraaf bevat het antwoord op de eerste deelvraag: *“Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouders(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het inzetten van een voorziening voor de jeugdige?”* Hierbij wordt

¹⁷ Artikel 1:198 BW.

¹⁸ Artikel 1:199 BW.

¹⁹ Artikel 1:252 BW.

²⁰ Artikel 1:255 BW.

²¹ Artikel 1:234 BW.

²² M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014, p. 305.

²³ M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014, p. 305.

²⁴ Artikel 1:253i BW.

²⁵ Artikel 7.3.5 Jw jo. Artikel 1:447 BW.

eerst ingegaan op het toestemmingsvereiste bij het inzetten van een voorziening vanuit de Jw waarna het toestemmingsvereiste binnen de Verordening jeugdhulp gemeente Groningen 2015 (hierna: de Verordening) en Nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015 (hierna: Nadere regels) en het toestemmingsvereiste binnen de WGBO aan bod komen. En tot slot wordt ingegaan op het inzetten van een voorziening zonder toestemming.

§ 3.2.1 Jeugdwet

Nu hiervoor is aangegeven dat toestemming is vereist van de wettelijk vertegenwoordiger wanneer de rechtshandeling niet gebruikelijk is in het maatschappelijk verkeer moet er gekeken worden hoe het zit met de toestemming voor het inzetten van jeugdhulp. Om te kunnen bepalen wie toestemming moet geven voor het inzetten van een voorziening wordt eerst ingegaan op jeugdhulp binnen de Jw het vrijwillig en gedwongen kader, waarna wordt ingegaan op het toestemmingsvereiste binnen de Jw en de WGBO. Tot slot zal nog worden ingegaan op de schriftelijke versus de mondelinge toestemming.

Jeugdhulp binnen de Jeugdwet

Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor de uitvoering van de Jw. Gemeenten zijn op grond van de Jw verantwoordelijk voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen. Hieronder wordt aangegeven hoe jeugdhulp in de Jw is vastgelegd.

Jeugdhulp wordt in de Jw omschreven als²⁶:

- 1°. Ondersteuning van en hulp en zorg, niet zijnde preventie, aan jeugdigen en hun ouders bij het verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen en stoornissen, psychosociale problemen, gedragsproblemen of een verstandelijke beperking van de jeugdige, opvoedingsproblemen van de ouders of adoptiegerelateerde problemen;
- 2°. Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van jeugdigen met een somatische, verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking, een chronisch psychisch probleem of een psychosociaal probleem en die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, en
- 3°. Het ondersteunen bij of het overnemen van activiteiten op het gebied van de persoonlijke verzorging gericht op het opheffen van een tekort aan zelfredzaamheid bij jeugdigen met een verstandelijke, lichamelijke of zintuiglijke beperking of een somatische of psychiatrische aandoening of beperking, die de leeftijd van achttien jaar nog niet hebben bereikt, met dien verstande dat de leeftijdsgrens van achttien jaar niet geldt voor jeugdhulp in het kader van jeugdstrafrecht.

Vrijwillig kader versus gedwongen kader

De jeugdhulp binnen de Jw kent een vrijwillig kader en een gedwongen kader (maatregel van kinderscherming, gesloten jeugdhulp en jeugdreclassering). Vrijwillige jeugdhulp houdt in dat er door de jeugdige en/of door de gezaghebbende ouder(s) wordt ingestemd met het inzetten van jeugdhulp. Gedwongen jeugdhulp in de vorm van een kinderschermingsmaatregel kan alleen worden ingezet met een toewijzing van de kinderrechter²⁷. Jeugdreclassering wordt opgelegd door de kinderrechter, het openbaar ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming of de justitiële jeugdinrichting. Gedwongen jeugdhulp in de vorm van een kinderschermingsmaatregel kan alleen

²⁶ Artikel 1.1 Jw.

²⁷ Vereniging van Nederlandse gemeenten, factsheet gesloten jeugdhulp, *Jeugdwet: plaatsing gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader*, juni 2015, p. 5.

worden aangevraagd door een gemandateerde generalist jeugd²⁸. En gemandateerde generalist jeugd is door de gemeente Groningen gevolmachtigd aanvragen gesloten jeugdhulp in te dienen bij de kinderrechter en is gevolmachtigd ter zitting de gemeente Groningen te vertegenwoordigen.

Naast vrijwillige jeugdhulp en gedwongen jeugdhulp is er ook nog gesloten jeugdhulp. Waarbij gesloten jeugdhulp binnen het gedwongen kader maar ook in het vrijwillig kader kan vallen²⁹. Indien gesloten jeugdhulp binnen het vrijwillig kader valt kan met toestemming van de gezaghebbende ouder(s) hiervoor een verzoek worden ingediend bij de kinderrechter. Bij gesloten jeugdhulp in het gedwongen kader is een machtiging van de kinderrechter of een machtiging op grond van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen vereist³⁰.

Toestemming binnen de Jeugdwet

Uit de Jw blijkt dat er toestemming is vereist van betrokkene voor het verlenen van jeugdhulp³¹. Uit hetzelfde artikel van de Jw blijkt dat deze toestemming niet is vereist wanneer het gaat om jeugdhulp in het kader van een machtiging gesloten jeugdhulp, een spoedmachtiging gesloten jeugdhulp, een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering, hierbij is immers een toewijzing van de kinderrechter vereist.

In de Jw wordt bij de toestemming voor het verlenen van jeugdhulp de jeugdige onderverdeeld in leeftijdscategorieën. Om de toestemming in de verschillende leeftijdscategorieën overzichtelijk te houden wordt hierna de toestemming per leeftijdscategorie behandeld.

Toestemming voor het inzetten van een voorziening aan een jeugdige onder de 12 jaar

In de Jw is niet expliciet aangegeven wie er toestemming moet geven voor het inzetten van een voorziening aan een jeugdige onder de twaalf jaar. Op grond van het BW is een jeugdige handelingsbekwaam voor het aangaan van een rechtshandeling die in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is. Ervan uitgaande dat het inzetten van een voorziening niet gebruikelijk is in het maatschappelijk verkeer, is toestemming van de gezaghebbende ouder(s) vereist. Wel wordt in de Jw aangegeven dat de verplichtingen van de hulpverlener genoemd in de Jw (het vragen van toestemming) geldt voor de gezaghebbende ouder(s) indien de jeugdige nog niet de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt³².

Toestemming voor het inzetten van een voorziening aan een jeugdige van 12 tot 16 jaar

Uit de Jw blijkt dat wanneer een jeugdige de leeftijd van twaalf jaar maar nog de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt ook de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) vereist is³³. Daarbij is het mogelijk de jeugdhulp in te zetten zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s) wanneer de jeugdige weloverwogen de inzet van jeugdhulp blijft wensen en wanneer het inzetten van jeugdhulp kennelijk nodig wordt geacht om ernstig nadeel van de jeugdige te voorkomen.

Voor een jeugdige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt maar niet in staat kan worden geacht tot een redelijk waardering van zijn belangen te komen geldt dat de verplichtingen uit paragraaf 3 van de Jw, onder andere de toestemming, tegenover de gezaghebbende ouder(s)³⁴.

²⁸ Vereniging van Nederlandse gemeenten, factsheet gesloten jeugdhulp, *Jeugdwet: plaatsing gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader*, juni 2015, p. 5.

²⁹ Vereniging van Nederlandse gemeenten, factsheet gesloten jeugdhulp, *Jeugdwet: plaatsing gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader*, juni 2015, p. 1.

³⁰ M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014, p. 836.

³¹ Artikel 7.3.4 Jw.

³² Artikel 7.3.15 Jw.

³³ Artikel 7.3.4 Jw.

³⁴ Artikel 7.3.15 Jw.

Toestemming voor het inzetten van een voorziening aan een jeugdige 16 jaar en ouder

Wanneer de jeugdige zestien jaar of ouder is, is de jeugdige bekwaam tot het verlenen van toestemming voor het inzetten van jeugdhulp ten behoeve van zichzelf³⁵. Hierbij is de jeugdige ook bekwaam tot het aangaan van de rechtshandelingen die onmiddellijk verband houden met de jeugdhulp en is de jeugdige aansprakelijk voor daaruit voortvloeiende verbintenissen.

Eerder bleek in paragraaf 3.1 dat een minderjarige (jeugdige) handelingsbekwaam op grond van het BW wanneer de rechtshandeling in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is. Ervan uitgaande dat het inzetten van een voorziening op grond van de Jw niet behoort tot het dat wat in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk is, is op grond van het BW de toestemming van wettelijk vertegenwoordiger vereist tenzij bij wet anders bepaald. In het geval van een zestien jaar of oudere jeugdige is dus in de Jw bepaald dat de jeugdige bekwaam is zelf toestemming te geven voor het verlenen van jeugdhulp en dat de jeugdige verantwoordelijk is voor de daaruit voortvloeiende rechtshandelingen. Zoals eerder ook al aangegeven wordt ervan uitgegaan dat een jeugdige zichzelf niet kan vertegenwoordigen in en buiten rechte en dat op grond van het BW de jeugdige wordt ondersteund door de gezaghebbende ouder(s) in burgerlijke handelingen. In de Jw is echter expliciet aangegeven dat een jeugdige van zestien jaar of ouder bekwaam is in en buiten rechte op te treden bij aangelegenheden die betrekking hebben op de op de verlening van jeugdhulp³⁶.

Toch kan het zijn dat een jeugdige niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. Indien hier sprake van is worden door de hulpverlener of een ander persoon de kennelijke opvattingen schriftelijk vastgesteld van toen de jeugdige nog wel tot boelredelijke waardering in staat was en dit een inhoudende weigering van toestemming opleverde³⁷. Indien hiertoe gegronde redenen aanwezig zijn kan hiervan worden afgeweken. Voorgaande betekent dat toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder(s) voor het inzetten van een voorziening wanneer de jeugdige niet instaat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen.

§ 3.2.2 Het toestemmingsvereiste bij het inzetten van een voorziening binnen de Verordening, beleid en literatuur

Verordening en beleid van de gemeente inzake jeugdhulp

De Jw omschrijft waarop het beleid van gemeenten inzake preventie, jeugdhulp, kinderschermingsmaatregel en jeugdreclassering gericht moet zijn en de uitvoering daarvan³⁸. In de Verordening is jeugdhulp gecategoriseerd in overige voorzieningen en individuele voorzieningen³⁹. Overige voorzieningen zijn beschikbaar in de vormen: versterken sociale context en basisondersteuning en zijn vrij toegankelijk voor ouders en de jeugdigen⁴⁰. Individuele voorzieningen zijn beschikbaar in de vormen: flexibele ondersteuning en intensieve ondersteuning. In de Nadere regels is vastgesteld welke overige en individuele voorzieningen beschikbaar zijn⁴¹.

Het college is bevoegd te oordelen over het feit of de jeugdige of een ouder jeugdhulp nodig heeft in verband met opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen en voor zover de eigen mogelijkheden en het probleemoplossend vermogen ontoereikend zijn⁴². Indien dit het geval is dan treft het college een voorziening op het gebied van jeugdhulp.

³⁵ Artikel 7.3.5 Jw.

³⁶ Artikel 7.3.5 Jw.

³⁷ Artikel 7.3.4 jo. Artikel 7.3.15 Jw.

³⁸ Artikel 2.1 Jw.

³⁹ Artikel 2 Verordening jeugdhulp gemeente Groningen 2015.

⁴⁰ Artikel 3 lid 4 Nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015.

⁴¹ Artikel 2 Nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015.

⁴² Artikel 2.3 Jw.

Toestemmingsvereiste binnen de Verordening en beleid

De Jw omschrijft waarop het beleid van gemeenten inzake preventie, jeugdhulp, kinderschermingsmaatregel en jeugdreclassering gericht moet zijn en de uitvoering daarvan⁴³. De gemeente Groningen heeft in de Verordening en beleid onder andere bepalingen opgesteld met betrekking tot de voorwaarden, beoordeling en afweging voor toegang tot een individuele voorziening⁴⁴.

In het derde artikel van de Nadere regels is vastgelegd dat jeugdigen en ouder een hulpvraag bij de gemeente kunnen melden. In het zevende artikel van de Nadere regels is vastgesteld dat jeugdigen en ouders een aanvraag om een individuele voorziening schriftelijk kunnen indienen bij het college. In dit artikel is ook vastgelegd dat het college een ondertekend verslag van het gesprek kan aanmerken als een aanvraag als de jeugdige of zijn ouders dat op het verslag hebben aangegeven. In het achtste artikel van de Nadere regels is vastgelegd dat het college een individuele voorziening toekent als de drie voorwaarden van het achtste artikel zijn vastgelegd in het schriftelijke verslag.

Toestemming binnen de literatuur

(Voorde) "Geen toestemmingsvereisten voor aanvraag jeugdhulp in het vrijwillig kader"

In het tijdschrift voor familie- en jeugdrecht wordt door M. Kramer en M.J.M. ten Voorde geconstateerd dat er bij de wet geen regels zijn vastgesteld met betrekking tot de aanvraag jeugdhulp in het vrijwillig kader⁴⁵. Zij stellen het volgende:

"Met betrekking tot de toegang tot jeugdhulp kan nog een ander knelpunt worden geconstateerd. De Jw kent geen vereisten met betrekking tot de aanvraag voor jeugdhulp. Wie er om jeugdhulp kunnen vragen (hier: een 'aanvraag' kunnen indienen) en wiens toestemming hiervoor nodig is, is namelijk niet geregeld. In de Jw is weliswaar in artikel 7.3.4 bepaald dat 'voor het verlenen van jeugdhulp de toestemming van de 'betrokkene' vereist is', maar deze voorwaarde blijkt betrekking te hebben op de fase van de feitelijke uitvoering van de hulp. De wetgever heeft voor het aanvragen van jeugdhulp geen instemmingsregels vastgelegd.

Dit kan in de praktijk leiden tot onwenselijke situaties. Bijvoorbeeld dat de georganiseerde hulp niet kan worden ingezet omdat pas op het moment van uitvoering van de jeugdhulp blijkt dat de toestemming van de betrokkene (of van één van hen) niet wordt gegeven. En bovendien dat deze betrokkene ten onrechte in de aanvraagprocedure niet als belanghebbende is aangemerkt. Het is daarom aan te raden dat de gemeente (naar analogie van artikel 7.3.4 van de Jw) in de verordening jeugdhulp opneemt wiens toestemming vereist is voor het aanvragen van jeugdhulp. "

In de Verordening en in het beleid is echter niets vastgesteld over de toestemming voor het inzetten van een voorziening, zoals bedoelt in de Verordening, dan wel wie de toestemming zou moeten verlenen. Uit de Verordening en het beleid blijkt dus niet dat er al om toestemming zou moeten worden gevraagd bij de aanvraag van jeugdhulp en wie deze toestemming dan zou moeten verlenen wat kan lijden zoals hiervoor besproken tot het niet kunnen inzetten van een voorziening.

Schulinck geeft echter aan dat voor de aanmelding, door bijvoorbeeld de gezaghebbende moeder, van een hulpvraag en het voeren van verkennende gesprekken daarover geen toestemming nodig is van de andere gezaghebbende ouder⁴⁶. Zij geven aan dat ook zonder toestemming eventueel al een

⁴³ Artikel 2.1 Jw.

⁴⁴ Artikel 4 Verordening jeugdhulp gemeente Groningen 2015 jo. Artikel 8 Nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015.

⁴⁵ FJR 2014/61.

⁴⁶ Schulinck, grip op jeugd, *Is voor aanmelding bij het jeugd team ook toestemming nodig van de andere ouder met gezag?*, 17 maart 2017, gripopjeugd.nl.

dossier kan worden aangemaakt. Pas op het moment dat de hulp daadwerkelijk wordt ingezet is toestemming van de andere gezaghebbende ouder nodig. Wel bestaat er een informatieplicht tegenover de ander gezaghebbende ouder.

Bovenstaande lijkt tegenstrijdig. In het tijdschrift voor familie- en jeugdrecht wordt gesteld dat het niet vragen van toestemming bij de aanvraag van jeugdhulp problemen kan opleveren bij het inzetten van de hulp op een later moment. Schulink concludeert dat toestemming van de andere gezaghebbende ouder pas vereist is op het moment van daadwerkelijk inzetten van de jeugdhulp. In beide gevallen heeft de gemeente Groningen hierover niets opgenomen in de Verordening.

§ 3.2.3 Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst

In de WGBO is de geneeskundige behandeling vastgelegd. De geneeskundige behandelingsovereenkomst is een overeenkomst op grond van het Burgerlijk Wetboek waarbij een natuurlijk persoon, of rechtspersoon (hulpverlener) zich in de uitoefening van een geneeskundig beroep of bedrijf zich verbindt aan de ander (de opdrachtgever- jeugdige of ouders) tot het verrichten van handelen op het gebied van geneeskunst die rechtstreeks betrekking hebben op de opdrachtgever of een bepaalde derde⁴⁷.

Toestemming binnen de WGBO

In de WGBO is vastgelegd dat voor de uitvoering van een behandelingsovereenkomst toestemming van de patiënt (jeugdige) is vereist⁴⁸. Ook voor de toestemming voor het uitvoeren van een geneeskundige behandeling maakt de wet onderscheidt tussen drie leeftijdscategorieën van een jeugdige. Net zoals geldt bij de Jw is een jeugdige **jonger dan 12 jaar** handelingsonbekwaam voor het aangaan van een behandelingsovereenkomst, hiervoor is toestemming nodig van de gezaghebbende ouder(s). Voor een jeugdige van **12 tot 16 jaar** geldt, net zoals in de Jw, dat naast de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) de jeugdige zelf bekwaam is voor het geven van toestemming voor het aangaan van een behandelingsovereenkomst⁴⁹. Indien de jeugdige de verrichting weloverwogen blijft wensen en de verrichting kennelijk nodig is om ernstig nadeel te voorkomen is het mogelijk de verrichting uit te voeren zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s). Zoals ook in de Jw is vastgelegd is een jeugdige van **16 jaar en ouder** zelf bekwaam toestemming te geven voor het aangaan van een behandelingsovereenkomst alsmede bekwaam is tot het verrichten van rechtshandelingen die onmiddellijk verband houden met de overeenkomst en aansprakelijk is voor de daaruit voortvloeiende verbintenissen⁵⁰. Ook hierbij geldt weer dat ondanks dat de jeugdige volgens het BW handelingsonbekwaam zou zijn voor rechtshandelingen die in het maatschappelijk verkeer niet gebruikelijk zijn de wet (WGBO) de uitzondering geeft dat de jeugdige van 16 jaar en ouder hiertoe wel bekwaam is.

Tot slot kan er ook in de WGBO sprake zijn van een jeugdige die niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. De regels met betrekking tot een jeugdige die niet instaat in tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen zijn gelijk aan de regels hierover in de Jw, zie paragraaf 3.2 onder toestemming.

Schriftelijke vs. mondelinge toestemming

Formeel is voor het inzetten van een voorziening of het aangaan van een behandelingsovereenkomst geen schriftelijke toestemming vereist⁵¹. In de meeste gevallen zal de toestemming mondeling

⁴⁷ Artikel 7:446 BW.

⁴⁸ Artikel 7:450 BW.

⁴⁹ Artikel 7:450 BW.

⁵⁰ Artikel 7:447 BW.

⁵¹ GGNet, GGZ Nederland, *Notitie toestemming behandeling minderjarigen in het kader van de WGBO*, Amersfoort 2013.

worden gegeven en of kan in omstandigheden zelfs verondersteld worden dat er toestemming is gegeven, bijvoorbeeld als ouders meekomen en niet laten weten bezwaar te hebben tegen het inzetten van een voorziening of het aangaan van een behandelingsovereenkomst. In 'normale gevallen' mag wanneer de ene ouder toestemming geeft de toestemming van de andere ouder worden verondersteld ook te zijn gegeven. Het is wel aan de hulpverlener in het dossier noodzakelijke informatie op te nemen waaruit blijkt dat de toestemming is gegeven. De Jw en de WGBO kennen wel een artikel waarin is vastgelegd dat op verzoek van de jeugdige schriftelijk vastgelegd wordt voor welke verrichtingen van ingrijpende aard de toestemming is gegeven⁵².

§ 3.2.4 Het inzetten van een voorziening zonder toestemming

Binnen de Jw en de WGBO is vastgelegd van wie toestemming is vereist voor het inzetten van een voorziening of het aangaan van een behandeling. Dat er toestemming gegeven moet worden betekent ook dat men zich hiertegen kan verzetten of dat de toestemming niet wordt verleend. Hierna zal worden ingegaan op het inzetten van een voorziening zonder toestemming dan wel met een andere vorm van toestemming.

Zoals eerder al is gebleken kent de Jw en de WGBO een uitzondering voor jeugdigen vanaf 12 jaar. Vanaf 12 jaar kan een jeugdige zelf toestemming verlenen voor het inzetten van voorziening dan wel het aangaan van een behandelingsovereenkomst. Dat een jeugdige hier zelf toestemming voor kan geven betekent ook dat een jeugdige zich hiertegen kan verzetten.

Uitzondering toestemming jeugdige 12 tot 16 jaar

De Jw en de WGBO geeft de jeugdige van twaalf tot zestien jaar zelf de mogelijkheid voor het geven van toestemming. Dit betekent dus dat hulp kan worden ingezet, ook als gezaghebbende ouder(s) hiervoor geen toestemming hebben gegeven. Het Gerechtshof Leeuwarden heeft hierover het volgende overwogen:

“Een medische behandeling van een minderjarige van twaalf jaar of ouder maar jonger dan zestien jaar, zoals de minderjarige die op dit moment 13 jaar is, kan op basis van art. 7:450 lid 2 BW (...) ernstig nadeel voor de minderjarige patiënt te voorkomen of indien de minderjarige - ook nadat zijn ouders toestemming hebben geweigerd - de behandeling weloverwogen blijft wensen. Vervangende toestemming van de kinderrechter is dan niet vereist. (...) Het is op basis van art. 7:448 BW de plicht van de artsen van de minderjarige om haar adequaat te informeren over de voorgestelde behandeling en de ontwikkelingen omtrent het onderzoek, de behandeling en haar gezondheidstoestand (informed consent). Daarna dient de minderjarige vervolgens met de artsen een afweging te maken. Het hof gaat ervan uit dat de artsen aan hun informatieplicht hebben voldaan. Voor zover de artsen hun informatieplicht nog niet (geheel) hebben vervuld, rust deze plicht nog op hen. Aldus is vervangende toestemming van de kinderrechter voor de medische behandeling van de minderjarige niet noodzakelijk⁵³.”

Heft Hof neemt in de overweging de twee uitzonderingen mee die vastgelegd zijn in de wet voor de 'dubbele toestemming'. De WGBO geeft aan dat wanneer het gaat om verrichtingen die kennelijk nodig zijn om ernstig nadeel voor de jeugdige te voorkomen, of als de minderjarige zelf, na het weigeren van toestemming door de ouders, de verrichting weloverwogen blijft wensen, er gehandeld kan worden zonder toestemming van de gezaghebbende ouder⁵⁴. Wat is dan kennelijk nodig om ernstig nadeel voor de jeugdige te voorkomen? Denk hierbij aan vaccinatie of bloedtransfusie die door gezaghebbende ouder(s) wordt geweigerd. Uit de uitspraak van Rechtbank Noord-Nederland blijkt ook dat een jeugdige van 12 jaar of ouder naast toestemming van de gezaghebbende ouder(s) zelf toestemming kan geven voor het aangaan van een behandelingsovereenkomst, tenzij de

⁵² Artikel 7.3.6 Jw jo. Artikel 7:451 BW.

⁵³ Gerechtshof Leeuwarden 25 februari 2008, ECLI:NL:GHLEE:2008:BC5102.

⁵⁴ Artikel 7.3.4 Jw jo. Artikel 7:450 BW.

jeugdige niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen⁵⁵. Uit de uitspraak blijkt dat niet alleen een verstandelijke beperking leidt tot het niet in staat kunnen worden geacht tot een redelijke waardering van je belangen te komen, maar bijvoorbeeld ook het posttraumatische- stressstoornis. Geven de gezaghebbende ouder(s) toestemming voor de jeugdige die niet in staat is een redelijke waardering van zijn belangen te maken dan is het inzetten van hulp mogelijk, tenzij de jeugdige zich verzet tegen de hulp van ingrijpende aard. Weigert de jeugdige of de gezaghebbende ouders dan zal er om vervangende toestemming, gezagsbeëindiging moeten worden verzocht, of moet er een verzoek tot onderzoek aan de Raad worden verzocht (hier zal later nader op in worden gegaan). Wel stelt Schulink dat deze uitzondering nauwelijks toepasbaar is binnen de jeugdhulpverlening.

Uitzondering toestemming jeugdige 16 jaar en ouder

Een jeugdige van zestien jaar of ouder is op grond van de Jw en de WGBO zelf bekwaam toestemming te verlenen. Het feit dat de jeugdige zelf de toestemming mag geven kan leiden tot problemen of een weigering van de toestemming.

Wel kan het zijn dat een jeugdige niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. Wanneer een jeugdige van zestien jaar of ouder niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen worden door de hulpverlener en door een persoon als bedoeld in artikel 7.3.11 Jw jo. 7:465 BW (onder andere de gezaghebbende ouder) kennelijke opvattingen van de jeugdige schriftelijk vastgelegd en opgevolgd van toen de jeugdige nog wel in staat was tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen en dit een weigering van de toestemming opleverde⁵⁶. Indien er gegronde redenen aanwezig zijn kan de hulpverlener hiervan afwijken.

Voor een jeugdige die de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt maar niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen geldt dat de verplichtingen uit paragraaf 3 van de Jw, onder andere de toestemming, gelden tegenover de gezaghebbende ouder(s)⁵⁷. Hierbij geldt dat de verplichtingen tegenover de gezaghebbende ouder(s) niet worden nagekomen indien deze niet verenigbaar zijn met de zorg van een goed hulpverlener. Wanneer er toestemming is gegeven door de gezaghebbende ouder(s) en de jeugdige verzet zich alsnog tegen een verrichting van ingrijpende aard dan kan de verrichting slechts worden uitgevoerd indien zij kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor de jeugdige te voorkomen. Tot slot kan een verrichting zonder toestemming worden overgegaan, waarvoor de gezaghebbende ouder(s) toestemming hebben verleend omdat de jeugdige niet in staat kon worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen, indien de tijd voor het vragen van die toestemming ontbreekt aangezien onverwijlde uitvoering van de verrichting kennelijk nodig is om ernstig nadeel voor de jeugdige te voorkomen.

Dit komt erop neer dat wanneer een jeugdige van twaalf jaar of ouder niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen er weer toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder(s).

Verzet tegen hulp door jeugdige

Het feit dat een jeugdige vanaf twaalf jaar zelf toestemming mag geven voor het inzetten van jeugdhulp of het aangaan van een geneeskundige behandelingsovereenkomst betekent ook dat een jeugdige zich hier tegen kan verzetten, ook al heeft de gezaghebbende ouder(s) toestemming gegeven voor de hulp.

⁵⁵ Rechtbank Noord-Nederland 05 november 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:5468.

⁵⁶ Artikel 7.3.4 Jw jo. 7:450 BW.

⁵⁷ Artikel 7.3.15 jo. 7:465 BW.

In eerste instantie kan er geen hulp worden ingezet wanneer de jeugdige geen toestemming verleent, tenzij de jeugdige niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van diens belangen. Wanneer een jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen kan er op grond van de Jw en de WGBO vervangende toestemming worden gegeven⁵⁸. Gezaghebbende ouders kunnen deze vervangende toestemming verlenen, maar indien zij deze niet verlenen kan de rechter om vervangende toestemming worden verzocht, kan er een verzoek tot gezagsbeëindiging worden ingediend of kan er een verzoek tot onderzoek bij de Raad worden ingediend. Dit geldt ook voor wanneer de gezaghebbende ouders wel toestemming hebben verleend maar de jeugdige de toestemming weigert. Zonder deze vervangende toestemming kan alleen worden gehandeld indien de tijd voor het vragen van die toestemming ontbreekt aangezien onverwijlde uitvoering van de verrichting kennelijk nodig is om ernstig nadeel van de jeugdige te voorkomen.

In veel gevallen is er toestemming vereist van de gezaghebbende ouder(s). Het kan echter zijn dat de gezaghebbende ouder niet bereikbaar is of toestemming weigert, wie moet er dan toestemming geven of hoe moet en mag er dan worden gehandeld.

Onbereikbaarheid van gezaghebbende ouder(s)

Regelmatig komt het voor dat één van de gezaghebbende ouders van de jeugdige niet in beeld is, bijvoorbeeld door een scheiding. In eerste instantie moet worden nagegaan bij wie het gezag ligt over de jeugdige⁵⁹. Wanneer het gezag bij beide ouders ligt en de ene gezaghebbende ouder aangeeft dat de andere gezaghebbende ouder toestemming geeft voor het inzetten van de voorziening mag de hulpverlener hierop vertrouwen. Wanneer er enige aanwijzingen zijn dat de toestemming niet zou worden gegeven moet de hulpverlener de toestemming specifiek aan de andere gezaghebbende ouder vragen. Bij het niet kunnen bereiken van de gezaghebbende ouder(s) moet de hulpverlener vastleggen welke inspanning er is verricht voor het proberen van contact te leggen. Er kan in deze situaties gehandeld worden zonder de toestemming van de onbereikbare ouder indien het gaat om verrichtingen van niet ingrijpende aard, als het een acute situatie betreft of wanneer de verrichting kennelijk nodig is om ernstig nadeel te voorkomen.

Weigering toestemming gezaghebbende ouder(s)

Gezaghebbende ouders zijn het niet altijd eens over de hulp aan de minderjarige en in sommige gevallen wordt de hulp zelfs geweigerd. Jaarlijks hebben ongeveer zestig duizend jeugdigen te maken met een (vecht)scheiding van hun ouders⁶⁰. In deze situaties komt het regelmatig voor dat ouder van mening verschillen over de hulp aan de jeugdige. Het is hierbij dan de vraag of de redenen die worden aangevoerd voor weigering van toestemming in overeenstemming zijn met het belang van de jeugdige.

Weigering van de gezaghebbende ouder kan voornamelijk een probleem zijn bij het inzetten van een voorziening aan een jeugdige onder de 12 jaar.

Wanneer een gezaghebbende ouder weigert toestemming te geven voor het inzetten van een voorziening kan de hulpverlener met de gezaghebbende ouder in gesprek gaan vanuit een gemeenschappelijke zorg om de jeugdige⁶¹. Hierbij kan de hulpverlener ingaan op wat het maakt dat de ouder geen toestemming wil geven voor het inzetten van een voorziening. De hulpverlener legt uit in het gesprek waarom de hulpverlener vindt dat de hulp aan de jeugdige nodig is. Eventuele

⁵⁸ Artikel 7.3.15 Jw jo. Artikel 7:465 BW.

⁵⁹ Handreiking kindermishandeling, toestemmingsvereiste voor hulp bij kindermishandeling, november 2016, p. 3.

⁶⁰ Schulinc, jeugd opinie, januari 2017, schulinc.nl/domeinen/sociaal-domein/jeugd/opinie.62.lynx (laatst geraadpleegd op 9 februari 2017).

⁶¹ Handreiking kindermishandeling, toestemmingsvereiste voor hulp bij kindermishandeling, november 2016, p. 4.

passende alternatieven kunnen worden besproken en er kan gekeken worden of de gezaghebbende ouder(s) daarvoor wel toestemming wil verlenen. Tot slot kan de hulpverlener kijken of de hulp per direct nodig is of dat er een mogelijkheid bestaat later weer met de gezaghebbende ouder(s) in gesprek te gaan om terug te komen op de toestemming voor het inzetten van een voorziening. Blijft de gezaghebbende ouder(s) weigeren dan zal er op een andere manier toestemming moeten worden verkregen of moet en sprake zijn van een ander grond om toch zonder de toestemming de voorziening in te zetten. Andere gronden om te handelen zonder toestemming/ weigering van gezaghebbende ouder(s) zijn verrichtingen van niet ingrijpende aard, goed hulpverlenerschap en onverwijld handelen. Naast deze grond om alsnog te kunnen handelen zonder de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) kan er ook nog om vervangende toestemming worden verzocht. Deze mogelijkheden worden hierna besproken.

Niet van ingrijpende aard

Uit de Jw blijkt dat de toestemming, zoals is vastgelegd in de Jw, mag worden verondersteld te zijn gegeven wanneer de desbetreffende verrichting niet van ingrijpende aard is⁶². De WGBO kent eenzelfde artikel waarin dit is vastgelegd⁶³. Hierbij is het dan de vraag, wat zijn verrichtingen van niet ingrijpende aard? In de Memorie van Toelichting op de Jw is het volgende gesteld om te bepalen welke verrichtingen niet van ingrijpende aard zijn:

“De Afdeling advisering van de Raad van State merkt terecht op dat de begrippen ‘verrichtingen’ en ‘verrichtingen van ingrijpende aard’ in de geneeskunst een specifieke betekenis hebben en adviseert om in deze toelichting te verduidelijken wat daaronder in het onderhavige wetsvoorstel moet worden verstaan.

Of een verrichting ingrijpend van aard is, hangt vooral van de omstandigheden af. Daarbij zal niet alleen moeten worden gekeken naar de verrichting in de zin van technische handeling, maar ook naar wat met de verrichting wordt beoogd of wat het gevolg daarvan kan zijn.

Voorts zal bijvoorbeeld de lichamelijke of geestelijke toestand of de leeftijd van de jeugdige van belang kunnen zijn bij de bepaling van de ingrijpendheid van een verrichting⁶⁴”.

Het Centraal Tuchtcollege voor gezondheidszorg (hierna: Centraal Tuchtcollege) stelde in 2011 het volgende met betrekking tot een niet ingrijpende verrichting:

“Een arts heeft voor de behandeling van een minderjarige in beginsel toestemming nodig van de beide (gezaghebbende) ouders. Als een kind (bij gelegenheid van een consult) wordt begeleid door één van de ouders en er geen sprake is van een ingrijpende, niet-noodzakelijke of ongebruikelijke behandeling van het kind, mag de arts er in beginsel van uitgaan dat de toestemming van de andere ouder aanwezig is, behoudens aanwijzingen van het tegendeel⁶⁵”.

In een toelichting op de WGBO van de GGZ Nederland is aan de hand van WGBO een aantal voorbeelden gegeven van (niet) ingrijpende handelingen:

“ Een voorbeeld van een verrichting van niet ingrijpende aard is het meten van de bloeddruk of gewicht. Een bloedprik kan niet ingrijpend zijn, maar als het bedoeld is om vast te stellen of iemand een ernstige ziekte heeft is het wel van ingrijpende aard. De hulpverlener zal daarom in een individuele afweging moeten maken en wordt geadviseerd om zoveel mogelijk toestemming te vragen⁶⁶”.

Wanneer de hulp van ingrijpende aard is kan de hulp alleen zonder toestemming worden verleend indien de hulp kennelijk nodig is teneinde ernstig nadeel voor de jeugdige te voorkomen, denk

⁶² Artikel 7.3.16 Jw.

⁶³ Artikel 7:466 uit boek 7 BW.

⁶⁴ Kamerstukken II 2012/12, 33 684, nr. 3 (MvT), p. 178.

⁶⁵ CTG 24 mei 2011, Staatscourant 2011, 9437.

⁶⁶ GGZ Nederland, toelichting op de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst, juni 2013, ggzdocs.nl (laatst geraadpleegd op 15-02-2017).

bijvoorbeeld aan bewusteloosheid van de jeugdige, of wanneer de tijd voor het vragen van de toestemming ontbreekt⁶⁷. Schulincx stelt echter dat deze bepaling in de jeugdhulp-praktijk nauwelijks toepasbaar is⁶⁸.

Uitzondering toestemming goed hulpverlenerschap

De Jw en WGBO kent de bepaling voor goed hulpverlenerschap⁶⁹. Deze bepaling biedt de hulpverlener ruimte om de jeugdige op grond van goed hulpverlenerschap toch hulp te bieden. Het begrip 'goed hulpverlener' is een globale norm, die mede door het veld verder moet (en kan) worden ingevuld⁷⁰. Voor het begrip geldt wat de memorie van toelichting bij het voorstel voor artikel 7:453 BW over de rol van de rechter bij de toetsing ervan heeft gezegd, namelijk dat deze 'regels en normen die op het gebied van de hulpverlening in de gezondheidszorg gelden (zal) gebruiken als bouwstenen voor zijn oordeel'. Dit betekent dat een hulpverlener toch hulp kan inzetten aan een jeugdige indien toestemming hiervoor ontbreekt op grond van goed hulpverlenerschap, hierbij is het van belang dat er rekening wordt gehouden met het belang van het inzetten van hulp aan een jeugdige. Bij een handeling die niet noodzakelijk is voor de jeugdige is het van belang dat de hulpverlener zich afvraagt of het inzetten van de hulp zo noodzakelijk is dat de hulp moet worden ingezet zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s)⁷¹.

Het Centraal Tuchtcollege behandelde in 2011 een zaak waarin beide ouders het niet eens over de behandelend huisarts van de jeugdige. In dit geval ontbrak de toestemming van de gezaghebbende vader voor behandeling. In zo'n geval gelden er voor de huisarts twee conflicterende verplichtingen:

"enerzijds de verplichting om zich, behoudens de uitzonderingssituaties als vermeld in de WGBO, te onthouden van behandeling van het kind aangezien de toestemming van de andere ouder ontbreekt, en anderzijds de verplichting om, met inachtneming van de zorg van een goed hulpverlener, in het belang van het kind hulp te bieden wanneer deze gevraagd wordt⁷²."

In casus stelt het Centraal Tuchtcollege dat vader niet handelde in belang van de jeugdige, maar uit boosheid vanwege volgens vader een niet goede communicatie van huisarts tegenover hem als gezaghebbende ouder. Het Centraal Tuchtcollege oordeelt dan ook dat de huisarts als goed hulpverlener de belangen van de jeugdige mag prevaleren om gevolg te geven aan de hulp vraag. Hierbij is het van belang dat het gaat om situaties niet zijnde van ingrijpende aard, niet-noodzakelijk of ongebruikelijke behandeling zodat de toestemming van vader onontbeerlijk zou zijn.

In situaties waarin de toestemming wordt geweigerd kan er een conflict van plichten ontstaan voor de hulpverlener. Aan de ene kant is de hulpverlener gehouden om als goed hulpverlener hulp te bieden, maar aan de andere kan staat het betrokkene vrij hulp te weigeren. Hoe levensbedreigender de situatie hoe zwaarder de zorg van een goed hulpverlener weegt. Om te beoordelen of een hulpverlener in strijd met de zorg voor een goed hulpverlener zou handelen bij het niet handelen moet de hulpverlener zich afvragen of de verrichting noodzakelijk is, dit doet de hulpverlener niet alleen maar in overleg met een collega of een gespecialiseerde op het gebied van de verrichting. Daarnaast houdt de hulpverlener rekening met de mening van de jeugdige. Bij een jeugdige van twaalf jaar weegt de overweging zwaarder wanneer de jeugdige de verrichting weloverwogen blijft wensen, voor een jeugdige onder de twaalf is zijn mening formeel niet van belang maar kan deze wel meewegen in afweging van de hulpverlener of er moet worden gehandeld⁷³.

⁶⁷ Artikel 7.3.15 Jw jo. Artikel 7:465 BW.

⁶⁸ Schulincx, *toestemming jeugdhulp- jonger dan 12 jaar*, gripopjeugd.nl.

⁶⁹ Artikel 7.3.15 Jw jo. 7:465 BW.

⁷⁰ Kamerstukken II 2012/12, 33 684, nr. 3 (MvT), p.136.

⁷¹ R. Arends, *Het toestemmingsvereiste in de (jeugd)zorg aan minderjarigen*, (materscriptie Privaatrechtelijke Rechtspraak Amsterdam), juni 2015, p 32.

⁷² CTG 24 mei 2011, Staatscourant 2011, 9437.

⁷³ KNMG, Advies en richtlijnen, praktijkdilemma's, knmg.nl/advies-richtlijnen (laatst geraadpleegd op 16-02-2017).

De bovenstaande gronden, handelingen van (niet) ingrijpende aard en het goed hulpverlenerschap geven een mogelijkheid te handelen bij het ontbreken van toestemming, door bijvoorbeeld weigering of onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s). In die situaties waarin op één van deze gronden wordt gehandeld moet er wel sprake zijn van:

- Voorkoming van ernstig nadeel voor de jeugdige, of;
- Het ontbreken van tijd voor het vragen van toestemming

Is er geen sprake van één van deze gronden dan is het de vraag of de hulpverlener zich er goed aan doet te handelen zonder de vereiste toestemming. Wel staat in deze gevallen de weg naar de rechter nog open om daar om vervangende toestemming te verzoeken.

Plaatsvervangende toestemming

Zoals eerder is aangegeven is het niet vanzelfsprekend dat er toestemming wordt verleend door de jeugdige dan wel de gezaghebbende ouder(s) voor het inzetten van een voorziening. Voorgaand zijn de uitzonderingsmogelijkheden benoemd waarmee zonder toestemming kan worden gehandeld. Er zijn echter ook situaties waarin kan worden gehandeld met plaatsvervangende toestemming. Wanneer er sprake is van vervangende toestemming is er echter geen sprake meer van jeugdhulp in het vrijwillig kader.

Als ouders met gezamenlijk gezag het niet eens worden, kunnen zij de rechtbank vragen om een beslissing. Hierbij neemt de rechtbank een beslissing die wenselijk is voor het kind⁷⁴. Daarnaast kan in uitzonderlijke gevallen, wanneer de ene gezaghebbende ouders blijft weigeren, de andere ouder verzoeken om gezagsbeëindiging van de weigerende gezaghebbende ouder⁷⁵.

Onderzoek van de Raad

Wanneer de belangen van een jeugdige ernstig bedreigd worden kan er een ondertoezichtstelling (hierna: OTS) worden uitgesproken over de jeugdige⁷⁶. De Raad voor de Kinderbescherming (hierna: de Raad) voert een onderzoek uit en verzoekt na het onderzoek de kinderrechter een OTS uit te spreken. Een OTS is een maatregel gericht op ondersteuning en begeleiding van de ouders van de jeugdige, er is sprake van toegevoegd gezag⁷⁷. Wanneer er in een acute situatie geen tijd is voor onderzoek van de Raad kan er een voorlopige ondertoezichtstelling (hierna: VTOS) worden uitgesproken. Door de OTS wordt de jeugdige onder toezicht gesteld van een gecertificeerde instelling (hierna: GI), denk hierbij aan Jeugdbescherming Noord, Leger des Heils, etc. De GI stelt een gezinsvoogd aan die de kinderrechter kan verzoeken een beslissingen te nemen met betrekking tot de jeugdige⁷⁸. Hierbij valt te denken aan het inzetten van een voorziening op grond van de Jw die door de gezaghebbende ouder(s) geweigerd wordt.

Het handelen op grond van goed hulpverlenerschap lijkt in sommige situaties een schappelijkere oplossing dan de route via de rechter zoals omschreven in het BW. Wanneer de gezaghebbende ouder(s) niet instemt met hulp voor de jeugdige is een procedure op grond van het Burgerlijk Wetboek in de meeste gevallen een zware en ingrijpende juridische stap⁷⁹. Bij het handelen op grond van goed hulpverlenerschap is het aan de hulpverlener te motiveren waarom er is gehandeld zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s).

⁷⁴ Artikel 1:253a BW.

⁷⁵ Artikel 1:251a BW.

⁷⁶ Artikel 1:255 BW.

⁷⁷ Nederlands Jeugdinstituut, jeugdbescherming, nji.nl/jeugdbescherming (laatst geraadpleegd op 16-02-2017).

⁷⁸ Artikel 1:265h BW.

⁷⁹ R. Arends, *Het toestemmingsvereiste in de (jeugd)zorg aan minderjarigen*, (masterscriptie Privaatrechtelijke Rechtspraak Amsterdam), juni 2015. P 35.

§ 3.3 Het toestemmingsvereiste bij het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige.

Deze paragraaf bevat het antwoord op de tweede deelvraag: *“Welke voorwaarden met betrekking tot het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouder(s) zijn vastgesteld in wet- en regelgeving en literatuur die eisen stellen aan het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige?”* In de dagelijkse praktijk van WIJ Selwerd lopen generalisten jeugd er tegen aan niet te weten in hoeverre er informatie met betrekking tot een jeugdige gedeeld kan worden indien er geen toestemming is gegeven voor het delen van informatie.

Hierbij wordt ingegaan op het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige binnen de Jw en in de WGBO. Eerst wordt ingegaan op het recht op privacy van een jeugdige en de informatieplicht. Tot slot wordt er gekeken naar het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige bij het ontbreken van het toestemmingsvereiste. In deze paragraaf komt de Verordening en de Nadere regels van de gemeenten Groningen niet aan bod aangezien hierin niets is opgenomen over de toestemming voor het delen dan wel verwerken van gegevens met betrekking tot de jeugdige. Wel wordt het privacyprotocol van de gemeente Groningen aangehaald.

§ 3.3.1 Het recht op privacy van de jeugdige

Uit het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (hierna: IVBPR) en het Verdrag inzake de rechten van het kind (hierna: IVRK) is vastgelegd dat niemand, ook een kind niet, mag worden onderworpen aan willekeurig of onrechtmatige inmenging in zijn persoonlijke levenssfeer, gezin, zijn huis of correspondentie en dat iedereen recht heeft op bescherming van de wet tegen een willekeurige of onrechtmatige inmenging of aantasting⁸⁰. Het Europees verdrag van de rechten van de mens (hierna: EVRM) en de Grondwet, voor het Nederlands recht, bepalen dat inmenging zoals hiervoor beschreven alleen kan worden uitgevoerd dan voor zover dit bij de wet is geregeld en het in een democratische samenleving noodzakelijk is om genoemd doel te bereiken⁸¹.

Nadere regels met betrekking tot het omgaan met persoonsgegevens zijn uitgewerkt in de Wet bescherming persoonsgegevens (hierna: Wbp). Specifieke regels omtrent de privacy voor gezondheidszorg en jeugdhulp zijn neergelegd in de WGBO en de Jw. De Wbp heeft een overkoepelend karakter ten aanzien van het omgaan met persoonsgegevens. De privacyregels vanuit de WGBO en de Jw gaan voor wanneer er wordt gehandeld op grond van die wet ('lex specialis')⁸².

§ 3.3.2 Informatieplicht

Ouders onderling

Jeugdigen groeien niet altijd op bij beide (gezaghebbende) ouders. Wanneer de jeugdige geboren is uit het huwelijk dan wel geregistreerd partnerschap van ouders blijft het gezag op grond van het Burgerlijk Wetboek bij beide ouders ook na ontbinding van het huwelijk dan wel geregistreerd partnerschap⁸³. Er wordt verondersteld dat ouders met gezag in goed overleg de nodige afspraken maken ten aanzien van informatie met betrekking tot de jeugdige. Toch kan dit soms voor problemen zorgen, hierbij valt te denken aan gescheiden ouders waarbij kinderen niet bij beide ouders wonen. In die gevallen waarin de gezaghebbende ouders niet in goed overleg afspraken kunnen maken over informatie met betrekking tot de jeugdige kan op grond van het Burgerlijk Wetboek de rechter worden gevraagd hier een regeling voor te treffen of een eventuele eerdere regeling hieromtrent te wijzigen⁸⁴. Dit verzoek aan de rechtbank kan ook door de jeugdige van twaalf jaar of ouder worden

⁸⁰ Artikel 17 van het IVBPR jo. Artikel 16 van het IVRK.

⁸¹ Artikel 8 EVRM jo. Artikel 10 Grondwet.

⁸² Zie voor betekenis voetnoot 11.

⁸³ Artikel 1:251 jo. 1:253aa BW.

⁸⁴ Artikel 1:250 jo. 1:377g BW.

gedaan dan wel door een jeugdige van twaalf jaar of jonger die in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. Zo'n regeling hoeft niet altijd tot stand te komen via de rechtbank, maar ouders kunnen ook een overeenkomst of een ouderschapsplan op stellen om afspraken omtrent de informatie van een jeugdige vast te leggen⁸⁵.

Daarnaast bestaat er een informatieplicht voor de gezaghebbende ouder tegenover de niet gezaghebbende ouder. Een ouder met gezag informeert de niet gezaghebbende ouder over 'gewichtige aangelegenheden' met betrekking tot de persoon en het vermogen van de jeugdige⁸⁶. In het belang van het kind kan de rechter op verzoek van de met gezag belaste ouder of uit zichzelf bepalen dat de niet gezaghebbende ouder niet op de hoogte hoeft worden gesteld van 'gewichtige aangelegenheden' met betrekking tot de jeugdige.

Derden

Naast de gezaghebbende ouder(s) kunnen derden ook een informatieplicht hebben tegen over de niet gezaghebbende ouder. Derden stellen de niet met gezag belaste ouder op de hoogte over informatie inzake belangrijke feiten en omstandigheden die de persoon, verzorging of opvoeding van de jeugdige betreffen⁸⁷. Deze informatie wordt niet aan de niet gezaghebbende ouder verstrekt indien verschaffing aan de met gezag belaste ouder dan wel aan wie waar de jeugdige zijn verblijfplaats heeft ook niet zou worden verstrekt of wanneer het belang van de jeugdige zich tegen het verschaffen van de informatie verzet.

§ 3.3.3 Jeugdwet

De vraag die voornamelijk speelt bij de generalisten jeugd is hoe er moet worden gehandeld wanneer er geen toestemming is verleend voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. In de Jw (en ook in de WGBO) wordt onderscheidt gemaakt in het delen/verstrekken van informatie, het verwerken van gegevens en recht op inzage in het dossier.

In de regel gaan de specifieke privacyregels vanuit de Jw voor op de algemene bepalingen van de Wbp. Wel is er bij de totstandkoming van de wetgeving rekening gehouden met de algemene wetgeving omtrent privacy.

Uit de Jw vloeit een geheimhoud plicht voort voor hulpverleners. Zij dragen zorg voor dat aan anderen dan de betrokkene geen inlichtingen over de betrokkene dan wel inzage of afschrift van het dossier worden verschaft dan met toestemming van betrokkene (ook wel het beroepsgeheim genoemd)⁸⁸. Het schenden van het beroepsgeheim zonder rechtmatig grond daarvoor kan zelfs strafbaar zijn op grond van het Wetboek van Strafrecht of de strafbepalingen van de Wbp. Een hulpverlener moet bij verstrekking van gegevens ervoor zorgen dat de persoonlijke levenssfeer van een ander niet wordt geschaad. Indien bij of krachtens de wet een hulpverlener daartoe is verplicht geschiedt verstrekking zonder inachtneming van beperkingen. Hierbij valt te denken aan een melding bij het Verwijs Index Risicojongen (VIR). Het feit dat een jeugdige of de gezaghebbende ouder(s) toestemming heeft gegeven voor het inzetten van een voorziening of het aangaan van een behandelingsovereenkomst betekend niet dat met deze toestemming ook toestemming is verleend voor het delen van informatie, een hulpverlener heeft immers een beroepsgeheim.

⁸⁵ Artikel 1:247 BW.

⁸⁶ Artikel 1:377b BW.

⁸⁷ Artikel 1:377b BW.

⁸⁸ Artikel 7.3.11 Jw.

Toestemming binnen de Jeugdwet

Uit voorgaande blijkt dat toestemming vereist is van betrokkene voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Uit de Jw blijkt dat onder anderen dan de betrokkene niet wordt verstaan degene van wie toestemming nodig is voor het verlenen van jeugdhulp op grond van de Jw. Bij het geven van toestemming wordt er in de Jw een onderscheidt gemaakt in de leeftijd van de jeugdige. Net zoals geldt bij de toestemming voor het inzetten van een voorziening geldt bij de het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige dat de gezaghebbende ouder(s) toestemming geeft voor het delen van informatie bij een jeugdige **jonger dan 12 jaar**. Voor het delen van informatie geldt in de leeftijdscategorie van **12 tot 16 jaar** dat naast de toestemming van je de gezaghebbende ouder(s) de jeugdige zelf toestemming mag geven en dat wanneer een jeugdige de verrichting weloverwogen blijft wensen en het niet verrichten ernstig nadeel oplevert voor de jeugdige waarbij de mening van de jeugdige zwaarder weegt dan een weigering van gezaghebbende ouder(s). Voor een jeugdige van 16 jaar of ouder geldt dat de jeugdige zelf toestemming mag geven voor jeugdhulp en bekwaam is tot het aangaan van rechtshandeling en verantwoordelijk is voor de gevolgen die hieruit voortvloeien⁸⁹. Een jeugdige van **16 jaar of ouder** kan dus ook zelf toestemming geven voor het delen van informatie. Eerder is al aangegeven dat een jeugdige van zestien jaar of ouder bekwaam is tot het aangaan van rechtshandelingen die in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn. Het geven van toestemming voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige is niet een in het maatschappelijk verkeer gebruikelijke rechtshandeling, toch zegt de wet dat de jeugdige van zestien jaar of ouder hiertoe bekwaam is.

Wanneer een jeugdige van twaalf jaar of ouder niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen, treed op grond van de Jw de gezaghebbende ouder(s) of toegewezen persoon op voor de jeugdige. In deze gevallen is de toestemming nodig van de gezaghebbende ouder(s) of de toegewezen persoon voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige⁹⁰.

De verordening en het beleid van de gemeenten Groningen geeft geen bepalingen weer omtrent de toestemming voor informatiedeling met betrekking tot een jeugdige. Wel heeft de gemeente Groningen een privacyprotocol opgesteld die hierna wordt behandeld.

§ 3.3.4 Privacyprotocol gemeente Groningen

De WIJ-teams werken op basis van het uitgangspunt 'één gezin, één plan, één regisseur'⁹¹. Gegevensuitwisseling over huishoudens tussen de diverse convenantpartners van binnen het maatschappelijke domein in de gemeente Groningen is van groot belang om efficiënt te werken. Gegevensuitwisseling (mondeling) gebeurt tussen de convenantpartners enkel ten aanzien van gegevens die noodzakelijk zijn om het convenant uit te voeren. Bij de gegevensuitwisseling worden Wbp en indien van toepassing het BW (WGBO) en overige toepasselijke wet- en regelgeving rondom privacy in acht genomen. Het privacyprotocol bevat regels voor in het bijzonder de zogeheten "teamdossier"⁹².

Artikel 4.1 van het Privacyprotocol geeft aan dat verwerking van persoonsgegevens gebeurt conform de Wbp, het BW en Jw. Artikel 4.3 van het Privacyprotocol geeft aan dat voor verwerking van de persoonsgegevens toestemming nodig is van de bij het huishouden betrokken persoon/personen of zijn wettelijk vertegenwoordiger en dat die toestemming per gezinslid nodig is. Daarnaast wordt de verwerkingsgronden zoals in de wet genoemd.

⁸⁹ 7.3.4 Jw.

⁹⁰ 7.3.4 jo. 7.3.15 Jw.

⁹¹ Privacyprotocol gemeente Groningen, april 2016, nr. 50619.

⁹² Privacyprotocol gemeente Groningen, april 2016, nr. 50619.

Omdat gegevensuitwisseling conform de toepasselijke wet- en regelgeving dient te geschieden geeft het Privacyprotocol van de gemeente Groningen verder geen voorwaarden dan wel uitzonderingen voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige.

§ 3.3.5 Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst

Uit de WGBO blijkt dat de hulpverlener er zorg voor moet dragen dat aan een ander dan de patiënt (jeugdige) zonder toestemming van de jeugdige geen inlichtingen worden verstrekt dan wel inzage of afschrift van het dossier worden verstrekt (ook wel het beroepsgeheim genoemd).⁹³ Het doorbreken van deze geheimhoudplicht kan zoals hiervoor besproken strafbaar worden gesteld. Bij het wel verstrekken van inlichtingen geschiedt deze voor zover dat daardoor de persoonlijke levenssfeer van je jeugdige niet wordt geschaad. Verstrekken van inlichtingen met betrekking tot de jeugdige kan zonder inachtneming van de beperkingen worden gedaan, indien dit bij of krachtens de wet is bepaald.

Toestemming binnen de WGBO

Bij het geven van toestemming wordt er in de WGBO een onderscheid gemaakt in de leeftijd van de jeugdige. Ook binnen de WGBO geldt, net zoals bij het aangaan van een behandelingsovereenkomst, dat voor een jeugdige **jonger dan 12 jaar** toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder(s), dus ook voor het delen van informatie. Bij een jeugdige **tussen de 12 en 16 jaar** geldt dat een jeugdige zelf toestemming kan geven naast de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) en dat wanneer de jeugdige weloverwogen de verrichting blijft wensen en het uitblijven van de verrichting ernstig nadeel oplevert voor de jeugdige de mening van de jeugdige zwaarder weegt dat de weigering van de gezaghebbende ouder(s). Voor zover het een jeugdige van **16 jaar of ouder** betreft is de jeugdige zelf bekwaam toestemming te geven voor het delen van informatie en het verrichten van rechtshandelingen die daaruit voortvloeien. Eerder is al aangegeven dat een jeugdige van zestien jaar of ouder bekwaam is tot het aangaan van rechtshandelingen die in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn. Het geven van toestemming voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige is niet een in het maatschappelijk verkeer gebruikelijke rechtshandeling, toch zegt de wet dat de jeugdige van zestien jaar of ouder hiertoe bekwaam is.

Indien de jeugdige van twaalf jaar en ouder niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen is op grond van de WGBO de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) of de aangewezen persoon vereist voor het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige.

Schriftelijke vs. mondelinge toestemming

Ook voor het delen van informatie geldt dat de wet niet expliciet aangeeft dat de toestemming voor het delen van informatie schriftelijk vastgelegd moet worden ook al verdient dit de voorkeur⁹⁴. Wel is het aan de hulpverlener in het dossier noodzakelijke informatie op te nemen waaruit blijkt dat de toestemming is gegeven. De Jw en de WGBO kennen wel een artikel waarin is vastgelegd dat op verzoek van de jeugdige schriftelijk vastgelegd wordt voor welke verrichtingen van ingrijpende aard de toestemming is gegeven⁹⁵.

§ 3.3.5 Het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige zonder toestemming

Binnen de Jw en de WGBO is vastgelegd dat toestemming van betrokkene is vereist voor het delen van informatie en dat aan anderen dan betrokkene geen informatie wordt verschaft zonder toestemming. Onder anderen wordt niet verstaan degene waarvan toestemming nodig is voor het

⁹³ Artikel 7:457 BW.

⁹⁴ Autoriteit persoonsgegevens, onderzoeksrapport, Verwerking van persoonsgegevens in het sociaal domein: de rol van toestemming, Den Haag april 2016.

⁹⁵ Artikel 7.3.6 Jw jo. Artikel 7:451 BW.

inzetten van hulp op grond van de Jw of WGBO. Het feit dat er toestemming nodig is voor het delen van informatie betekent ook dat de toestemming kan ontbreken door onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) dan wel weigering tot het verlenen van de toestemming. Hierna zal worden ingegaan op het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige zonder toestemming.

Uit de Jw en WGBO blijkt, zoals hiervoor beschreven, dat wanneer het gaat om een jeugdige van 12 jaar of ouder de jeugdige zelf toestemming mag verlenen voor informatie deling. Hierbij geldt wel dat het bij een jeugdige van 12 tot 16 het moet gaan om een verrichting die de jeugdige weloverwogen blijft wensen na weigering van de gezaghebbende ouder(s) en dat ernstig nadeel wordt voorkomen door de toestemming van de jeugdige te laten prevaleren boven de weigering van de gezaghebbende ouder(s). Daarnaast moet een jeugdige in staat zijn tot om tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. Wanneer dit niet het geval is, is weer de toestemming van de gezaghebbende ouder nodig. Dat de gezaghebbende ouder(s) toestemming moet geven voor een jeugdige onder de 12 jaar of voor een jeugdige ouder dan 12 die niet instaat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen betekent dat met die gezaghebbende ouder(s) informatie kan worden gedeeld met betrekking tot de jeugdige omdat onder andere dan de belanghebbende niet wordt verstaan de gezaghebbende ouder(s) waarvan toestemming nodig is. Bij het verstrekken van gegevens met toestemming van de gezaghebbende ouder(s) of de jeugdige zelf moet de gezaghebbende ouder(s) of de jeugdige weten met welk doel de gegevens worden opgevraagd en/of verstrekt, wat de inhoud is van de informatie en wat de mogelijke consequenties van de gegevensverstrekking zijn⁹⁶.

Onbereikbaarheid van gezaghebbende ouder(s)

Regelmatig komt het voor dat één van de gezaghebbende ouders van de jeugdige niet in beeld is, bijvoorbeeld door een scheiding. In eerste instantie moet worden nagegaan bij wie het gezag ligt over de jeugdige⁹⁷. Wanneer het gezag bij beide ouders ligt en de ene gezaghebbende ouder aangeeft dat de andere gezaghebbende ouder toestemming geeft voor het delen van informatie mag de hulpverlener hierop vertrouwen. Wanneer er enige aanwijzingen zijn dat de toestemming niet zou worden gegeven moet de hulpverlener de toestemming specifiek aan de andere gezaghebbende ouder vragen. Bij blijvende onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) kan informatiedeling plaatsvinden met toestemming van één van de gezaghebbende ouders⁹⁸. Hierbij is het van belang dat er geregistreerd wordt welke inspanning er zijn gedaan om contact te zoeken met de andere gezaghebbende ouder, daarnaast is overleg met een college gewenst om te bepalen of de informatiedeling noodzakelijk is.

Weigering toestemming gezaghebbende ouder(s)

Door omstandigheden, zoals een scheiding, kan het voorkomen dat gezaghebbende ouders het niet eens zijn over de hulp aan de jeugdige. Hierbij kunnen de gezaghebbende ouders van mening verschillen over de hulp aan de jeugdige maar ook over welke informatie ze met elkaar moeten delen en met wie er informatie mag worden gedeeld. Wanneer dit komt tot een weigering van toestemming door de gezaghebbende ouder(s) is het de vraag of de redenen die worden aangevoerd voor weigering van toestemming in overeenstemming zijn met het belang van de jeugdige. Zoals eerder al aangegeven in paragraaf 3.3.2 zijn gezaghebbende ouders onderling gehouden afspraken met elkaar te maken over de informatie deling met betrekking tot de jeugdige. In sommige gevallen gaat dit niet in goed overleg, door bijvoorbeeld een vechtscheiding, dan kunnen ouders de rechter verzoeken op grond van het Burgerlijk Wetboek een regeling hieromtrent op te stellen. Zo'n regeling hoeft niet altijd met tussenkomst van de rechter worden vastgesteld maar kan ook worden opgenomen in een ouderschapsplan.

⁹⁶ KNMG, *richtlijn omgaan met medische gegevens*, Amsterdam september 2016.

⁹⁷ Ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport, *Handreiking kindermishandeling, toestemmingsvereiste voor hulp bij kindermishandeling*, november 2016, p. 3.

⁹⁸ Lindehout, *Privacyreglement cliëntgegevens* 2015, lindenhout.nl (laatst geraadpleegd op 28-02-2017).

Weigering door de gezaghebbende ouder(s) voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige kan voornamelijk voor problemen zorgen bij jeugdigen onder de 12 jaar en jeugdigen van 12 jaar en ouder die niet in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen te komen. Zoals hiervoor is gebleken kan een jeugdige vanaf 12 jaar onder bepaalde voorwaarden zelf toestemming geven voor het delen van informatie. Weigert of blijft de gezaghebbende ouder(s) weigeren dan zal er een ander grond moeten worden aangevoerd om alsnog informatie te delen met een ander dan de betrokkene.

Hieronder zullen nog een aantal uitzonderingen worden besproken waarmee informatie kan worden gedeeld met betrekking tot de jeugdige ondanks dat er niet aan het toestemmingsvereiste van de gezaghebbende ouder(s) is voldaan.

Andere dan de betrokkene (jeugdige)

De Jw en de WGBO geven aan dat zonder toestemming met anderen dan de betrokkene geen informatie mag worden gedeeld. Een uitzondering hierop is degene die rechtstreeks bij de hulp betrokken is evenals zijn vervanger en de degene waarvan toestemming nodig is voor het inzetten van de hulp. Hierbij geldt wel voor degene die rechtstreeks bij de hulp betrokken is dat het delen van informatie noodzakelijk moet zijn voor de voor hen in dat kader te verrichten werkzaamheden⁹⁹. Daarnaast is overleg of het informeren van de jeugdige dan wel de gezaghebbende ouder over informatiedeling gewenst¹⁰⁰. Dit betekent dat wanneer de gezaghebbende ouder(s) toestemming moet geven voor het inzetten van een voorziening, met deze gezaghebbende ouder(s) zonder nadere toestemming informatie kan worden gedeeld met betrekking tot de jeugdige. Wel stelt de Jw en de WGBO dat wanneer het delen van informatie ervoor zorgt dat de hulpverlener de zorg van een goed hulpverlener niet in acht kan nemen de hulpverlener dit achterwege laat.

Zoals hiervoor is gebleken staan er weinig opties open om zo met anderen dan de betrokkene informatie te delen van met toestemming. Toch zijn er enkele situaties waarin een hulpverlener zijn geheimhoudingsplicht kan doorbreken.

Doorbreken geheimhoudingsplicht

Wettelijke plicht

Eén van de uitzonderingen om de geheimhoudingsplicht te doorbreken is op grond van een wettelijke plicht. De geheimhoudingsplicht wordt door de hulpverlener doorbroken voor het verwerken van gegevens, door de ministers, die betrekking hebben op de toegang tot jeugdhulp, preventie, jeugdhulp, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering om zo een zorgvuldig en samenhangend jeugdbeleid te kunnen voeren en hun stelselverantwoordelijkheid te kunnen waarborgen¹⁰¹. De gemeente mag op grond van de wettelijke plicht gegevens verwerken ten behoeve van doelmatig, doeltreffend en samenhangend gemeentelijk beleid ten aanzien van preventie, de toegang tot en verlening van jeugdhulp, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering en voor verwerking zoals genoemd verwerkt door de ministers. Een uitzondering binnen de WGBO om inlichtingen te verschaffen over een jeugdige zonder toestemming kan ten behoeve van statistiek of wetenschappelijk onderzoek op het gebied van volksgezondheid¹⁰². Hierbij is het van belang dat het vragen van de toestemming in redelijkheid niet mogelijk is of dat het vragen van toestemming, in redelijkheid niet kan worden verlangd en de hulpverlener zorg heeft gedragen dat herleiding tot

⁹⁹ Artikel 7.3.11 Jw jo. Artikel 7:457 BW.

¹⁰⁰ Lindehout, *Privacyreglement cliëntgegevens* 2015, p.18, lindenhout.nl (laatst geraadpleegd op 28-02-2017).

¹⁰¹ Artikel 7.4.3 jo 7.4.1 Jw.

¹⁰² Artikel 7:458 BW.

individuele personen redelijkerwijs wordt voorkomen. Het onderzoek moet daarnaast een algemeen belang dienen en het onderzoek moet niet kunnen worden uitgevoerd zonder betreffende gegevens. Tot slot kunnen de gegevens niet worden verstrekt indien er uitdrukkelijk bezwaar is gemaakt tegen verstrekken van de gegevens.

Verwijsindex risicojongeren

Een meldingsbevoegde vanuit de Jw kan zonder toestemming van de jeugdige of zijn wettelijke vertegenwoordiger en zo nodig met doorbreking van zijn geheimhoud plicht, een jeugdige melden aan de verwijsindex (hierna: VIR) indien hij een redelijk vermoeden heeft dat een jeugdige door een of meer, uit hetzelfde artikel, genoemde risico's in de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid daadwerkelijk wordt bedreigd¹⁰³.

Conflict van plichten

Wanneer een hulpverlener informatie bezit over een jeugdige waarbij belangen in het gedrang komen bevindt de hulpverlener zich een 'conflict van plichten'. Vanwege de geheimhoud plicht mag de hulpverlener geen informatie delen maar de hulpverlener beschikt wel over informatie waarmee hij ernstig nadeel van de jeugdige of een ander persoon kan voorkomen. In zo'n geval is het de keuze te maken de geheimhoudplicht te doorbreken. Een hulpverlener moet wel aan een aantal eisen voldoen voordat hij de geheimhoudplicht kan doorbreken. De hulpverlener moet het volgende kunnen verantwoorden:

- Alles is in het werk gesteld om eerst toestemming van de patiënt te verkrijgen.
- De hulpverlener verkeert in gewetensnood door het handhaven van de zwijgplicht.
- Er is geen andere weg om het probleem op te lossen dan door het doorbreken van de zwijgplicht.
- Als de hulpverlener de zwijgplicht niet doorbreekt, levert dat voor een ander ernstige schade op.
- Het is vrijwel zeker dat die schade kan worden voorkomen of beperkt door de zwijgplicht te doorbreken.

Geanonimiseerd

Soms wordt er informatie met betrekking tot een jeugdige gedeeld omdat de hulpverlener bijvoorbeeld hulp of expertise nodig heeft van iemand anders om te kunnen bepalen wat goed is voor de jeugdige. Wanneer hulpverleners hun casus anoniem bespreken met iemand anders is dit gewoon mogelijk binnen de privacywetgeving en hiervoor is dan ook geen toestemming nodig van de gezaghebbende ouder(s) dan wel de jeugdige. Wel is het belangrijk de jeugdige en/of de gezaghebbende ouder(s) ervan op de hoogte te stellen dat men de situatie wil bespreken, tenzij dit ervoor zorgt dat de hulpverlener niet de zorg van een goed hulpverlener in acht neemt.

Nu bekend is onder welke voorwaarden er gehandeld kan worden zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s) gaan we terug naar het voorbeeld van Karel.

Zoals uit de theorie al bleek kan in eerste instantie geen hulp worden ingezet wanneer een jeugdige van 12 jaar of ouder dit weigert ook al is er toestemming door de gezaghebbende ouder(s) gegeven. Tenzij een jeugdige niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen, dan is er weer toestemming nodig van de gezaghebbende ouder. Karel heeft na het eerste gesprek en de week daarna echter ingezien waarom hij hulp nodig heeft. Hij beseft dat vooral zijn agressiviteit niet langer zo kan. Karel geeft aan dat hij weloverwogen heeft besloten de hulp te accepteren.

¹⁰³ Artikel 7.1.4.1 Jw.

Wanneer de hulp nu noodzakelijk is om ernstig nadeel voor Karel te voorkomen kan er gehandeld worden zonder de toestemming van vader. De vraag is echter of de therapie zo noodzakelijk is om ernstig nadeel te voorkomen, zodat er gehandeld kan worden zonder de toestemming van vader. De generalist jeugd besluit dit over het algemeen niet alleen maar in overleg met bijvoorbeeld de gedragswetenschapper. Daarnaast is in de literatuur al de vraag gesteld of deze uitzondering, zoals die is overgenomen uit de WGBO, toepasbaar is binnen de jeugdhulpverlening

De vader van Karel ziet nog steeds de nut van de therapie van zijn zoon niet in. Zoals uit de theorie bleek kan het helpen met de weigerende gezaghebbende ouder in gesprek te gaan na het een tijdje te hebben laten rusten (indien de hulp niet per direct moet worden ingezet). In dit gesprek kan besproken worden waarom de hulp noodzakelijk is en of er eventueel andere hulp in te zetten is waarvoor wel door beide gezaghebbende ouders mee wordt ingestemd. Blijft de gezaghebbende ouder weigeren dan is er een andere grond voor het handelen zonder toestemming nodig.

Mocht Karel zich alsnog bedenken en zijn toestemming intrekken, dan blijft alleen hulp binnen het gedwongen kader over aangezien er ook geen toestemming is van de jeugdige. De generalist jeugd zal Karel dan moeten melden bij de Raad voor Kinderbescherming voor een onderzoek. De vraag hierbij is wel of therapie kan worden afgedwongen via de rechter.

§ 3.4 Samenvatting

Om de rechtspositie van een jeugdige vast te kunnen stellen is het van belang te weten bij wie het gezag ligt en of de jeugdige handelings(on)bekwaam is. Het gezag ligt vaak bij de ouders of één van de ouder maar kan ook door een voogd worden uitgeoefend. Op grond van het BW is een jeugdige handelingsbekwaam voor het aangaan van rechtshandelingen die in het maatschappelijk verkeer gebruikelijk zijn, leeftijd speelt hierbij een rol. Ervan uitgaande dat het inzetten van een voorziening op grond van de Jw of het aangaan van een behandelingsovereenkomst op grond van het BW niet gebruikelijk is in het maatschappelijk verkeer zou er gezegd kunnen worden dat jeugdigen deze overeenkomst niet zelf kunnen aangaan. Toch kent de Jw en de WGBO hier een uitzondering op. Jeugdigen van 12 tot 16 jaar kunnen naast de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) zelf toestemming geven voor zowel het inzetten van een voorziening, het aangaan van een behandelingsovereenkomst als het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige. Wel moet de jeugdige de verrichting weloverwogen blijven wensen en moet de verrichting noodzakelijk zijn om ernstig nadeel van de jeugdige te voorkomen. Een jeugdige van 16 jaar of ouder is zelf in staat toestemming te geven voor het inzetten van een voorziening het aangaan van een behandelingsovereenkomst als het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige. De jeugdige van 16 jaar en ouder is op grond van de Jw en WGBO verantwoordelijk voor de verbintenissen die daaruit voortvloeien en is bekwaam in en buiten rechte op te treden die betrekking hebben op aangelegenheden.

In de praktijk is de vraag in hoeverre er moet en mag worden gehandeld wanneer deze toestemming ontbreekt. Dat er geen toestemming gegeven wordt kan voornamelijk bij een jeugdige van jonger dan 12 jaar voor een probleem zorgen aangezien een jeugdige onder de 12 jaar niet zelf toestemming kan geven om alsnog een verrichting te laten verrichten, dan wel de jeugdige van 12 jaar en ouder die niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. Ouders die toestemming moeten geven kunnen bijvoorbeeld onbereikbaar zijn of de toestemming weigeren. Indien de gezaghebbende ouder(s) toestemming weigert kan de hulpverlener ervoor kiezen later weer in gesprek te gaan om te bekijken of er dan wel toestemming wordt gegeven of een alternatief aanbieden waarmee de gezaghebbende ouder(s) wel akkoord gaan. Op de uitzondering na dat een

jeugdige vanaf 12 jaar zelf toestemming kan geven voor hulp geeft de wet ook een aantal uitzondering waarin alsnog een voorziening kan worden ingezet of waarmee alsnog een behandelingsovereenkomst kan worden aangegeven. De volgende uitzonderingen maken het mogelijk te handelen buiten de toestemming om:

- Indien de verrichting niet van ingrijpende aard is. Hierbij mag worden verondersteld dat de toestemming is gegeven. Is de verrichting wel van ingrijpende aard dan mag alleen worden gehandeld indien dit noodzakelijk is om ernstig nadeel van de jeugdige te voorkomen, hierbij valt te denken aan bewusteloosheid van de minderjarige;
- Indien de hulpverlener bij het niet handelen in strijd zou handelen met de zorg van een goed hulpverlener. Hierbij is voor de hulpverlener sprake van een conflict van plichten. Aan de ene kant ontbreekt de toestemming maar aan de andere kant is het handelen van belang om ernstig nadeel te voorkomen van de jeugdige. De hulpverlener maakt een keuze of er wordt gehandeld en dit doet de hulpverlener over het algemeen in overleg;
- Tot slot staat de weg naar de rechter nog open om vervangende toestemming vragen. Ouders kunnen zelf om vervangende toestemming vragen, of er kan een verzoek gedaan worden aan de Raad om onderzoek te doen. De Raad kan de rechtbank verzoeken een OTS over de jeugdige uit te spreken waarna een gezinsvoogd wordt aangesteld die kan verzoeken om plaatsvervangende toestemming. Hierbij verschuift de hulp van het vrijwillig naar het gedwongen kader.

Voor het delen van informatie geldt ook dat een jeugdige vanaf 12 jaar toestemming kan geven voor deze verrichting. Hierbij kan er ook sprake zijn van onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) dan wel weigering van toestemming voor het delen van informatie. Ouders hebben onderling een informatieplicht tegenover elkaar. Wanneer ouders niet samen zijn wordt er van hen verwacht dat hierin goed overleg afspraken over worden gemaakt. Lukt het ouders niet het onderling afspraken over te maken dan kan dit worden vastgelegd in een familiegroepsplan of de rechter kan een regeling vaststellen met betrekking tot de informatieplicht. In principe heeft de hulpverlener een geheimhoudplicht wat betekent dat wanneer de jeugdige of de gezaghebbende ouder(s) weigeren toestemming te verlenen voor het delen van informatie dit in eerste instantie niet mogelijk is. Toch geeft de wet enkele uitzonderingen waarin wel informatie kan worden gedeeld zonder toestemming:

- Andere dan de betrokkene. Informatie deling is mogelijk zonder toestemming met degene die rechtstreeks bij de hulp betrokken is dan wel zijn vervanger. Ook kan er informatie gedeeld worden zonder toestemming met diegenen die toestemming moeten geven voor het inzetten van hulp of het aangaan van een behandelingsovereenkomst;
- De geheimhoud plicht van de hulpverlener kan worden doorbroken indien verstrekking van informatie nodig is voor het nakomen van een wettelijke plicht. Ook is het verstrekken van informatie mogelijk zonder toestemming en zo nodig met doorbreking van de geheimhoud plicht voor het melden van een jeugdige aan de VIR. En tot slot kan de geheimhoud plicht worden doorbroken indien bij het niet delen van de informatie de hulpverlener in strijd zou handelen met de zorg van een goed hulpverlener. Hierbij verkeert de hulpverlener in een conflict van plichten waarbij de hulpverlener een afweging moet maken. Aan de ene kant heeft de hulpverlener een geheimhoud plicht maar aan de andere kant beschikt de hulpverlener over informatie die ernstig nadeel kan opleveren voor de jeugdige wanneer de informatie niet wordt gedeeld. Het is aan de hulpverlener hier een keuze in te maken, dit doet de hulpverlener echter niet alleen.
- Tot slot komt het regelmatig voor dat hulpverleners informatie met elkaar uitwisselen om samen te sparren over de casus. Wanneer de hulpverlener niet specifiek over toestemming beschikt bestaat er altijd de mogelijkheid om de casus anoniem te bespreken waarbij de regels van de privacy kunnen worden gewaarborgd.

In de wet is niet geregeld dat de toestemming schriftelijk wordt vastgelegd als kent dit wel de voorkeur. Het is aan de hulpverlener informatie rondom de (gegeven) toestemming vast te leggen in het dossier. Voor een handeling van ingrijpende aard kan worden verzocht de toestemming schriftelijk vast te leggen.

§ 3.5 Onderzoekspunten

- Hoe wordt in WIJ Selwerd door de generalisten jeugd de rechtspositie van de minderjarige vastgesteld?
- Hoe gaan de generalisten jeugd van WIJ Selwerd om met onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) ten aanzien van verlening van toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie?
- Hoe gaan de generalisten jeugd van WIJ Selwerd om met weigering van toestemming van de gezaghebbende ouder(s) ten aanzien van het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie?
- Hoe gaan generalisten jeugd van WIJ Selwerd om met weigering van toestemming van de jeugdige ten aanzien van het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie?
- Wordt de toestemming (en het belang daarvan) besproken tijdens de (intake)gesprekken?
- Wordt er naast het beleid van de gemeente Groningen en het Privacyprotocol nog gebruik gemaakt van andere richtlijnen/ (werk)afspraken met betrekking tot de toestemming?
- Hanteert WIJ Selwerd een uniforme werkwijze met betrekking tot de toestemming?
 - o Op welk moment wordt om toestemming verzocht
 - o Manier van vastleggen van de toestemming
- Wat is de visie van generalisten van Wij Selwerd ten aanzien van de toestemming?

Hoofdstuk 4 Praktijkgericht onderzoek

Voor dit hoofdstuk is in de praktijk van WIJ Selwerd en WIJ Corpus den Hoorn praktijkgericht onderzoek gedaan ten aanzien van het toestemmingsvereiste. De keuze voor WIJ Corpus den Hoorn is toegelicht in hoofdstuk 2. In het vorige hoofdstuk zijn onderzoekspunten opgesteld die leidraad zijn voor de interviews die zijn afgenomen om de huidige praktijk te onderzoeken¹⁰⁴.

Paragraaf 4.1 tot en met 4.3 van dit hoofdstuk geeft antwoord op de praktijkgerichte deelvragen van dit onderzoek. De drie praktijkgerichte deelvragen die zijn afgeleid van de centrale vraag luiden als volgt:

- 3. Op welke wijze wordt er door de generalisten van WIJ Selwerd op dit moment gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp?*
- 4. Welke knelpunten ondervindt de huidige praktijk van WIJ Selwerd met betrekking tot het toestemmingsvereiste bij het bieden van jeugdhulp?*
- 5. Op welke wijze wordt er door generalisten van een vergelijkbaar WIJ-team op dit moment gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste en welke knelpunten ondervindt het vergelijkbare WIJ-team op dit punt bij het bieden van jeugdhulp?*

Tot slot bevat paragraaf 4.4 een samenvatting van hetgeen in voorgaande paragrafen is beschreven.

§ 4.1 De afgenomen interviews

Om antwoord te kunnen geven op de praktijkgerichte vragen zijn er binnen WIJ Selwerd vier generalisten jeugd, de gedragswetenschapper en de praktijkbegeleider geïnterviewd. Op dit moment zijn alle geïnterviewden nog in dienst bij de moederorganisatie en sommige van hen werken naast WIJ Selwerd ook nog voor de moederorganisatie. De generalisten jeugd zijn onder te verdelen in casemanagers, gezinsondersteuners, gezinsbehandelaar, maar uiteindelijk zijn ze allemaal generalistisch werker. Niet iedereen heeft *specifieke* trainingen en/of cursussen gevolgd die specifiek gericht waren op de toestemming, maar meer trainingen en/of cursussen waarin de toestemming aan bod kwam. De gedragswetenschapper en praktijkbegeleider hebben wel trainingen en/of cursussen gevolgd die specifiek gericht waren op de toestemming.

Daarnaast is ervoor gekozen om drie generalisten jeugd, de gedragswetenschapper en de praktijkbegeleider van WIJ Corpus den Hoorn te interviewen. De generalisten jeugd van WIJ Corpus den Hoorn zijn onder te verdelen in casemanager, gezinsondersteuner en jeugdbehandelaar. WIJ Corpus den Hoorn bestaat uit tweeënvijftig medewerkers, vrijwilligers en stagiaires. Hiervan zijn tien medewerkers generalist jeugd en twee specialist jeugd. Daarnaast houden nog eens vijf jeugd- en jongerenwerkers zich bezig met de jeugd uit de wijk. In WIJ Corpus den Hoorn komt net als in WIJ Selwerd een jeugdhulpvraag of melding binnen via de telefoon, de mail of de entree waarna de vraag of melding in het digitale dossier wordt gezet en door middel van een verdeeloverleg wordt toebedeeld aan een generalist jeugd. De generalisten jeugd van WIJ Corpus den Hoorn hebben geen *specifieke* trainingen gevolgd gericht op de toestemming. De praktijkbegeleider en gedragswetenschapper hebben wel trainingen en/of cursussen gevolgd specifiek gericht op de toestemming.

In de afgenomen interviews is ingegaan op het vaststellen van de rechtspositie, de vereisten voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie, of er gebruik gemaakt wordt van richtlijnen/ werkafspraken, het aan de orde stellen van toestemming en het belang hiervan, onvindbaarheid van gezaghebbende ouders, weigering van gezaghebbende ouders, weigering/verzet

¹⁰⁴ Bijlage 2 en 3 interviewvragen.

van de jeugdige en de eventuele te ondervinden knelpunten. Daarnaast is nog ingegaan op de uniformiteit van de werkwijze met betrekking tot de toestemming, de sterke- en verbeterpunten van WIJ Selwerd met betrekking tot de toestemming, eventuele aanpassingen om mogelijkheden met betrekking tot de toestemming beter te kunnen benutten, de visie op het goed hulpverlenerschap en tot slot zijn de (relevante) ontwikkelingen met betrekking tot de toestemming besproken. Deze punten zijn behandeld in de interviews om antwoord te krijgen op de onderzoekspunten.

§ 4.2.1 Werkwijze met betrekking tot de toestemming binnen WIJ Selwerd

In deze paragraaf wordt ingegaan op de huidige werkwijze van WIJ Selwerd met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige.

Omdat er veel overeenkomst zit in de huidige werkwijze van WIJ Selwerd en WIJ Corpus den Hoorn wordt er in deze paragraaf gesproken over zeven correspondenten, de correspondenten van WIJ Selwerd en WIJ Corpus de Hoorn. De verschillen ten opzichte van de huidige werkwijze van WIJ Selwerd die uit het praktijkonderzoek van WIJ Corpus den Hoorn zijn gebleken worden nader toegelicht in paragraaf 4.3

Vaststellen rechtspositie jeugdige

Om een beeld te kunnen krijgen van het vaststellen van de rechtspositie van een jeugdige is de vraag gesteld of de rechtspositie wordt vastgesteld en zo ja of er uit gelegd kan worden hoe de rechtspositie wordt vastgesteld. De rechtspositie van de jeugdige houdt het gezag en de handelings(on)bekwaamheid van de jeugdige in.

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat in alle gevallen het gezag wordt vastgesteld. Voor twee van de zeven generalisten was het niet direct duidelijk wat de rechtspositie inhoudt, maar met uitleg werd het begrepen. Drie van de zeven generalisten hebben aangegeven vrij snel in het begin van het proces het gezag vast te stellen en één correspondent heeft aangegeven dat het gezag vaak al is vastgesteld omdat de correspondent vaak wordt ingezet, als behandelaar, door een andere generalist. Voor het gezag geldt ook dat als er twijfels zijn over het gezag dat dit bij ouders wordt nagevraagd, bijvoorbeeld of beide ouders gezag hebben. Zes van de zeven generalisten hebben aangegeven vast te leggen in het dossier dan wel het familiegroepsplan bij wie het gezag over de jeugdige ligt. Praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers stellen in de meeste gevallen het gezag ook aan de orde in het gesprek dat zij hebben met de generalist. Soms vragen praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers hier pas naar wanneer er voor hen vragen of onduidelijkheden zijn over het gezag. Tijdens het afnemen van de interviews speelde de vraag hoe het gezag register geraadpleegd kan worden, aangezien dit openbaar zou zijn. Voor hulpverleners is er niet de mogelijkheid het gezag register digitaal raad te plegen, wel bestaat de mogelijkheid telefonisch dan wel schriftelijk contact op te nemen met de rechtbank die het dichtstbijzijnd is in de buurt van waar de jeugdige woont, in dit geval rechtbank Noord-Nederland. De handelings(on)bekwaamheid van de jeugdige wordt door generalisten vaak niet specifiek vastgesteld. Er is door drie van de zeven generalisten aangegeven dat er vaak van tevoren bekend is hoe oud een jeugdige is en dat daaruit vaak afgeleid kan worden wat de handelings(on)bekwaamheid is van de jeugdige. Wel is hierbij aangegeven dat het lastig kan zijn, de handelingsbekwaamheid aan de hand van leeftijd vast te stellen, wanneer er sprake is van een jeugdige met een (verstandelijke) beperking. Voor gedragswetenschappers en praktijkbegeleiders geldt dat zij over het algemeen met de generalist bespreken wat de handelings(on)bekwaamheid is van de jeugdige. Het vaststellen van de rechtspositie gebeurt dus veelal door het navragen van het gezag en de leeftijd van de jeugdige waarmee de handelings(on)bekwaamheid wordt ingeschat. Over het algemeen wordt de rechtspositie door generalisten vastgelegd in het dossier.

De vereisten voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie

Aan de correspondenten is gevraagd of zij weten welke eisen gelden voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot de jeugdige op grond van de Jw.

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat iedereen op de hoogte is van de verschillende leeftijdscategorieën binnen de Jw en wie er dan toestemming moet geven in welke leeftijdscategorie. Iedere correspondent is ervan op de hoogte dat er toestemming nodig is voor zowel het inzetten van een voorziening als het delen van informatie en dat één keer toestemming geven dus niet voldoende is. Hierbij werd aangegeven door drie van de zeven generalisten dat dit ook duidelijk is doordat er een specifiek formulier is waarop toestemming, doormiddel van ondertekening, moet worden gegeven voor het registreren van gegevens en of informatie gedeeld mag worden en zo ja met wie. Hierbij is het duidelijk voor iedereen dat wanneer er twee gezaghebbende ouders zijn er van beide ouders toestemming nodig is. Van wie toestemming nodig is wanneer een jeugdige niet in staat is om zijn belangen te behartigen was voor twee van de zeven generalisten een stuk minder duidelijk. Door deze twee van de zeven generalisten werd aangegeven dat er dan weer terug wordt gegaan naar ouders, maar dat de generalisten niet zeker weten of dat de juiste stap is. Eén van de zeven generalisten heeft aangegeven nog niet te maken hebben gehad met een jeugdige die niet in staat is een redelijke waardering van zijn belangen te maken maar dat er dan terug gegaan moet worden naar de gezaghebbende ouder(s).

Gebruik van richtlijnen/ (werk)afspraken

Om een inzicht te krijgen of er gebruik wordt gemaakt van richtlijnen en/of (werk)afspraken is er aan de correspondenten gevraagd of zij naast de Jw, de Verordening en het beleid ook nog gebruik maken van richtlijnen en/of (werk)afspraken waarbij te denken valt aan onder andere formulieren, contactpersonen, etc.

Door zes van de zeven generalisten is aangegeven dat er gebruik wordt gemaakt van de (toestemmings)formulieren. Zes van de zeven generalisten hebben aangegeven de praktijkbegeleider of gedragswetenschapper van hun team te vragen voor overleg of consultatie. Praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers hebben contactpersonen om op terug te vallen, zoals de jurist van de gemeente, de backoffice en hun beroepsgroep. Vanuit WIJ Selwerd is aangegeven dat de praktijkbegeleider of gedragswetenschapper zelf contact legt met de gemeentejurist, omdat het anders onoverzichtelijk wordt. Hoe meer er gebeld wordt met verschillende mensen hoe meer verschillende antwoorden er komen en hoe meer verwarring er kan ontstaan. De keuze om contact op te nemen met bijvoorbeeld de gemeentejurist wordt altijd in overleg gedaan met de gedragswetenschapper of praktijkbegeleider.

Het aan de orde stellen van toestemming en het belang daarvan

Aan de correspondenten is gevraagd of zij de toestemming (en het belang daarvan) aan de orde stellen in het gesprek met gezaghebbende ouder(s) en/of jeugdige en op welk moment dit aan de orde gesteld wordt.

De correspondenten hebben allemaal aangegeven dat de toestemming altijd aan de orde wordt gesteld en dat daarbij uit wordt gelegd wat het belang van de toestemming is. Er zit wel een verschil in wanneer de toestemming aan de orde gesteld wordt. Door vier van de zeven generalisten is aangegeven dat de toestemming in het begin al aan de orde wordt gesteld, gelijk bij het eerste gesprek. Door twee van de zeven generalisten is aangegeven dat het per keer verschilt wanneer de toestemming aan de orde wordt gesteld en dat dit casus afhankelijk is, de toestemming wordt dan bijvoorbeeld aan de orde gesteld als het gaat over het aanmaken van het dossier of op het moment dat er gesproken wordt over het inzetten van hulp. Daarnaast is de vraag gesteld of ouders en/of jeugdigen begrijpen waarvoor toestemming gegeven moet worden en wat het belang daarvan is.

Door vier van de zeven generalisten is aangegeven dat na uitleg vaak wel begrepen wordt waar toestemming voor gegeven moet worden en wat het belang van de toestemming is. De gedragswetenschappers en praktijkbegeleiders geven aan dat het van belang is dat generalisten de toestemming en het belang daarvan aan de orde stellen en gaan er over het algemeen vanuit dat dit door generalisten wordt gedaan. In het gesprek tussen de gedragswetenschappers en/of de praktijkbegeleiders en de generalist(en) wordt bijna altijd de toestemming door de praktijkbegeleider of gedragswetenschapper aan de orde gesteld. Hierbij wordt nagegaan of er toestemming is gegeven voor de stappen die de generalist wil zetten.

Onvindbaarheid van gezaghebbende ouders

Om een beeld te krijgen van het handelen bij onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) is aan de correspondenten gevraagd of zij te maken hebben (gehad) met onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) en zo ja hoe er dan wordt gehandeld.

Door vijf van de zeven generalisten is aangegeven dat zij weleens te maken hebben (gehad) met onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s). Iedereen gaf hierbij aan ervan op de hoogte te zijn dat er dan een inspanningsverplichting geldt om de onvindbare gezaghebbende ouder(s) op te sporen. Hierbij wordt wel aangegeven, door drie van de zeven generalisten, dat het niet duidelijk is hoever de inspanningsverplichting gaat voor het opsporen van de onvindbare gezaghebbende ouder(s). Gedragswetenschappers en praktijkbegeleiders geven aan dat zij de generalisten adviseren bij het opsporen van de onvindbare gezaghebbende ouder(s) en dat zij met de generalist de afweging kunnen maken om te zeggen nu is er voldoende gedaan om de onvindbare ouder op te sporen, rapporteer wat er is gedaan, dan kan er bekeken worden welke stap er gezet kan of moet worden. Hierbij kan gedacht worden aan dat een gedragswetenschapper een generalist adviseert contact op te nemen met bijvoorbeeld familie om zo achter een adres of een telefoonnummer van de onvindbare gezaghebbende ouder(s) te komen. Of dat een gedragswetenschapper adviseert het netwerk van de onvindbare ouder(s) te raadplegen voor contactgegevens. Er is echter geen protocol dat doorlopen kan worden door generalisten, gedragswetenschappers of praktijkbegeleiders bij onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) omdat dit maatwerk betreft en per casus bekeken moet worden hoe het in die situatie aangepakt moet worden om aan de inspanningsverplichting te voldoen.

Weigering door gezaghebbende ouders

Om inzicht te krijgen in het handelen bij weigering van toestemming door gezaghebbende ouder(s) is aan de correspondenten de vraag gesteld of zij te maken hebben (gehad) met weigering door gezaghebbende ouder(s) en zo ja hoe er dan wordt gehandeld.

Door zes van de zeven generalisten is aangegeven dat zij weleens te maken hebben (gehad) met een weigering door de gezaghebbende ouder(s) voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Hierbij wordt door zowel de generalisten als de praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers aangegeven dat de dialoog met ouders heel belangrijk is wanneer er sprake is van weigering. Aangegeven is dat hierbij wordt geadviseerd, door praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers, eerst ouders met elkaar in gesprek te laten gaan en pas wanneer dit niet lukt om wat voor reden dan ook dat dan de generalist in gesprek gaat met de weigerende ouder. Hierbij wordt uitgelegd wat het belang is van de toestemming voor de in te zetten hulp of het delen van informatie en dat het belang van het kind voorop staat. Generalisten kunnen met vragen over wat te moeten doen bij weigering of over hoe de situatie aan te pakken advies vragen bij de praktijkbegeleider of gedragswetenschapper. Wanneer na het aangaan van de dialoog er nog sprake is van weigering door de gezaghebbende ouder(s) gaat de generalist in overleg met de gedragswetenschapper om te bekijken wat er nog mogelijk is dan wel in een andere vorm van ondersteuning/hulp of dat er een melding gedaan moet worden bij Veilig Thuis of de Raad.

Weigering/verzet door de jeugdige

Aan correspondenten is gevraagd of zij te maken hebben (gehad) met weigering/verzet van de jeugdige voor het geven van toestemming door de jeugdige zelf en zo ja hoe er dan wordt gehandeld.

Door zes van de zeven generalisten is aangegeven dat zij weleens te maken hebben (gehad) met weigering/verzet door de jeugdige zelf. Hierbij is aangegeven dat op het moment dat de jeugdige zelf mee mag beslissen in het proces en de jeugdige weigert/vertoont verzet er niet veel meer gedaan kan worden. Er is aangegeven door generalisten, de praktijkbegeleiders en de gedragswetenschappers dat er dan kan worden geprobeerd de jeugdige te motiveren, in te laten zien waarom hulp noodzakelijk is. Hierbij kan gebruikt worden gemaakt van het netwerk en het bundelen van dit netwerk. Ook kan met ouders gekeken worden of het met hen opgepakt kan worden en dat zij hulp krijgen. Als de jeugdige dan blijft weigeren/verzet blijft vertonen dan moet er naar de situatie gekeken worden. Is hierbij sprake onveiligheid voor de jeugdige zelf of een ander dan kan de generalist in overleg met de gedragswetenschapper om advies te vragen over het bijvoorbeeld doen van een melding bij de Raad.

Uniformiteit werkwijze

Om een beeld te krijgen van de uniformiteit in de huidige werkwijze is aan de correspondenten gevraagd of er naar hun mening sprake is van uniformiteit omtrent de werkwijze met betrekking tot de toestemming.

Op de vraag over de uniformiteit van de werkwijze is door de correspondenten verschillend gereageerd. Door vijf van de tien correspondenten is aangegeven dat zij denken dat er wel sprake is van een uniforme werkwijze en dat deze er ook kan zijn met de nieuwe toestemmingsformulieren en door het transparant werken. Door drie van de tien correspondenten is aangegeven dat zij niet zeker weten of er sprake is van uniformiteit in de werkwijze en denken dat die er niet is, waarbij één correspondent het niet zeker weet maar er vanuit gaat dat er uniformiteit is. Hierbij is aangegeven dat het vaak op hoofdlijnen wel uniform is maar dat de uitzonderingen niet uniform zijn waarbij het kan zijn dat daarvoor specifieke kennis ontbreekt waarmee de uniformiteit niet gehaald kan worden.

Sterke punten huidige werkwijze

Aan de correspondenten is gevraagd wat zij sterk vinden aan de huidige werkwijze met betrekking tot de toestemming.

Op de vraag wat de correspondenten sterk vinden aan de huidige werkwijze met betrekking toestemming is heel verschillend gereageerd. Door vijf van de zeven generalisten is aangegeven dat zij het erover eens zijn dat de toestemmingsformulieren en sterk punt zijn met betrekking tot de toestemming. Hierbij is genoemd dat het een eenduidig iets is en dat de keus ligt, in bijvoorbeeld het wat wel en niet delen, bij gezaghebbende ouder(s) en/of jeugdige. Het toestemmingsformulier wordt schriftelijk ingevuld, correspondenten gaven hiermee aan dat er dan altijd iets ligt om op terug te vallen wanneer hier onduidelijkheden over ontstaan bijvoorbeeld. Door drie van de tien correspondenten is aangegeven dat zij het een sterk punt vinden dat er in de huidige werkwijze transparant gewerkt wordt en dan er minder achter andermans rug om wordt gedaan. Het transparant werken is vastgelegd in het methodisch kader en is terug te zien in de huidige werkwijze. Daarnaast werd door een gedragswetenschapper nog benoemd dat het besef er wat mee te moeten steeds meer komt en dat er een jeugdtraining wordt gegeven waar dit onderwerp expliciet aan de orde komt. Een gedragswetenschapper benoemde nog dat het een sterk punt is dat er nu contactpersonen zijn die bij vragen kunnen worden geraadpleegd en dat WIJ Groningen een onlinekennisbank heeft opgesteld waar medewerkers informatie kunnen vinden.

Verbeterpunten huidige werkwijze

Correspondenten is de vraag gesteld waar zij verbeterpunten mogelijk achten met betrekking tot de toestemming.

Bij de vraag welke verbeterpunten er mogelijk zijn gaven drie van de tien correspondenten aan dat het voornamelijk veel en moeilijke materie is. Er is zo veel en er wordt vaak gezegd het staat hier en hier, daar kan het nagelezen worden. Maar in zo'n grote organisatie kan wel gezegd worden het staat hier en hier en in principe moet iedereen het weten maar dit werkt soms gewoon niet zo. Sommige correspondenten hebben het idee dat ze het maar uit moeten zoeken terwijl ze er al na vragen omdat ze het niet weten. Hierbij is aangegeven dat deze onduidelijkheden en het tekort aan kennis kan worden opgelost door bijvoorbeeld een voorlichting of een beslisschema. En voor de formulieren zien drie correspondenten hopelijk in de toekomst één formulier of document waarin alles specifiek met betrekking tot het geven van de toestemming binnen de jeugdhulpverlening is opgenomen en niet dat er meerdere formulieren moeten worden ingevuld voor het inzetten van de hulp en het delen van informatie. Daarnaast is er door een gedragswetenschapper aangegeven dat het fijn zou zijn eens aandacht te besteden aan ethische dilemma's bijvoorbeeld in de vorm van een workshop. En dat hierbij wordt gekeken zowel naar het ethische dilemma's als gewoon wat zegt de wet en hoe wordt dat dan gewogen. Tot slot is er door twee van de tien correspondenten aangegeven dat er graag gezien wordt dat er nog meer met de jeugdigen wordt gesproken in plaats van met de ouders over de jeugdige. En dit vooral omdat, wel afhankelijk van de leeftijd, een jeugdige vaak goed kan aangeven wat hij vindt en wat hij nodig heeft.

§ 4.2.2 Knelpunten op het gebied van toestemming binnen WIJ Selwerd

Om een beeld te krijgen van de eventuele knelpunten op het gebied van toestemming is er aan correspondenten gevraagd of zij knelpunten ervaren in de werkzaamheden met betrekking tot de toestemming. Daarnaast is er aan de correspondenten gevraagd welke aanpassingen er nodig zullen zijn om het handelen zonder toestemming beter te kunnen benutten, wat de visie is op wenselijker achten van goed hulpverlenerschap in tegen stelling tot de gang via de rechter en tot slot is er aan de correspondenten gevraagd of er (relevante) ontwikkelingen zijn op het gebied van toestemming binnen de jeugdhulpverlening.

Knelpunten

Aan de correspondenten is gevraagd of er knelpunten worden ervaren in de uitvoering van de werkzaamheden met betrekking tot de toestemming.

Door twee correspondenten is aangegeven dat er soms sprake is van weinig tijd voor het vragen en geven van toestemming. Er moet dan met enige spoed hulp ingezet worden en het vragen en geven van toestemming kost nu eenmaal tijd en die is er soms niet. Daarnaast is aangegeven dat het moeilijke materie betreft en er soms niet voldoende kennis is van de wet- en regelgeving. De moeilijke materie is daarnaast ook nog eens heel veel en het vergt veel zoek werk wanneer een antwoord op een vraag gezocht wordt. Een ander knelpunt die drie van de tien correspondenten benoemden is de zogenoemde vechtscheiding waarbij sprake is van gebroken gezinnen en waarin niet altijd in het belang van het kind wordt gedacht door de ouder(s). Ook is er steeds vaker sprake van een ouder die niet in Nederland verblijft waardoor het contact leggen met deze ouder tijd en veel moeite kost, om bijvoorbeeld de toestemming te verkrijgen. Eén generalist heeft aangegeven het ook een knelpunt te vinden dat ouders soms onderling geen contact hebben met elkaar en niet informeren over de in te zetten hulp, waarbij de vraag speelt vanuit de generalisten in hoeverre moet een generalist zich daarmee bemoeien? Het feit dat jeugdigen de hulp weigeren wordt ook als een knelpunt ervaren. De hulp die de jeugdige nodig heeft wordt dan door de jeugdige geweigerd of er wordt verzet getoond en dit is zeker lastig in de gevallen waarin een jeugdige ouder is dan zestien jaar omdat een generalist niet veel meer kan doen.

Eventuele aanpassingen benutten handelen zonder toestemming

Aan correspondenten is gevraagd welke aanpassingen er nodig zijn om de mogelijkheden te handelen zonder toestemming (beter) te kunnen benutten.

Door vijf van de tien is aangegeven dat zij niet weten wat te doen in zo'n situatie en door twee van de tien correspondenten is aangegeven dat de kennis hiervoor vaak ontbreekt. Hierbij is wel aangegeven dat het fijn zou zijn wanneer er iets gemaakt wordt, in bijvoorbeeld de vorm van een protocol, stroomschema, stappenplan, die na te lezen is wanneer ze even niet meer weten wat te doen. Er zal dan altijd nog overleg met de gedragswetenschapper plaatsvinden, maar de generalisten geven aan dat zij dan in ieder geval wel op de hoogte zijn van welke stap er genomen zou kunnen worden. Daarnaast is aangegeven dat het op hoofdlijnen vaak wel bekend is maar dat de uitwerkingen van dat maatwerk minder bekend zijn en wanneer nou wel en wanneer nou niet. Daarnaast blijft het maatwerk en valt niet alles dicht te timmeren en vast te leggen. Er is door een praktijkbegeleider aangegeven dat er moet worden nagedacht of iedereen over deze specifieke kennis moet beschikken en zo niet wie dan wel en op welke manier. En wie hakt uiteindelijk de knoop door en hoe moet dat vastgelegd worden.

Visie op wenselijker achten van goed hulpverlenerschap in tegen stelling tot de gang via de rechter

Uit de literatuur blijkt dat het handelen op grond van goed hulpverlenerschap wenselijke geacht wordt dan de gang via de rechter omdat dit vaak een langer en ingrijpender procedure is. Aan de correspondenten is gevraagd wat zij hiervan vinden.

Door vijf van de tien de correspondenten is aangegeven dat het beste is om de gang via de rechter te voorkomen, maar het is maatwerk en per situatie moet er bekeken worden wat mogelijk is. Hierbij is aangegeven dat de privacy eigenlijk de veiligheid van het kind niet in de weg kan staan en dat er vanuit het goed hulpverlenerschap goed gekeken moet worden wat er nodig is voor de jeugdige. Het belang van de jeugdige hierbij voorop stellen is van groot belang. Het is een weging die gemaakt moet worden en wanneer hier een besluit over genomen moet worden is dit gedeelde besluitvorming door een inhoudelijk persoon en de WIJ-manager van het team. De besluitvorming van WIJ-managers is bij besluit door het College van de gemeente Groningen vastgelegd. Het zou mooi zijn wanneer er aandacht besteed wordt aan wat is goed hulpverlenerschap en hoe zich dat verhoudt tot rechten en plichten en de gang via de rechter. Aangegeven is dat in sommige situaties het gewoonweg niet anders kan dan de gang via de rechter maar dat onderbouwing in het hele proces van belang is. Het is echter niet voor iedereen duidelijk dat er sprake is van gedeelde besluitvorming met de WIJ-manager.

(Relevante) ontwikkelingen op het gebied van toestemming binnen de jeugdhulpverlening

Tot slot is aan de correspondenten gevraagd of zij (relevante) ontwikkelingen konden benoemen op het gebied van toestemming binnen de jeugdhulpverlening.

Op de vraag of de correspondenten nog relevante ontwikkeling met betrekking tot de toestemming binnen de jeugdhulp konden geven werd door zeven van de tien correspondenten aangegeven zo niets te weten, of het niet te weten. Wel is er door een aantal ontwikkelingen genoemd maar daarvan wisten ze niet zeker of het dan echt om een ontwikkeling ging. Er is door twee van de tien correspondenten aangegeven dat het nieuwe toestemmingsformulier wel echt een ontwikkeling is aangezien hier nu specifiek toestemming moet worden gegeven voor gegevensuitwisseling, met wie, welke gegevens en hoe lang is de toestemming geldig, hiervoor gaven ouders en jeugdigen namelijk algemene toestemming waarbij een generalist zich telkens moest afvragen mag en kan ik deze informatie delen. Met het nieuwe toestemmingsformulier wordt dit meer ondervangen. Een gedragswetenschapper heeft de jeugdtrainingen ook als ontwikkeling genoemd. Aan de WIJ-teams

wordt jeugdtrainingen geboden waarbij dit onderwerp specifiek aanbod komt. Door de gedragswetenschapper is aangegeven dat het nieuwe ondersteuningsplan een ontwikkeling is, in die zin dat daar nu de gezaghebbende ouder(s) in mee is genomen. Dit nieuwe ondersteuningsplan komt naast het familiegroepsplan. Door twee van de tien generalisten is daarnaast aangegeven dat er steeds meer met de jeugdige zelf wordt gesproken en dan de jeugdige meer betrokken wordt in het proces dan in het verleden. Zoals hiervoor is gebleken zijn een aantal van mening dat dit nog meer kan, maar het is al een ontwikkeling dat het meer gebeurt dan in het verleden. Tot slot kan het artikel van Schulink waar in de literatuur al naar is verwezen wellicht worden gezien als een ontwikkeling. Geen enkele correspondent had het artikel gelezen maar bij uitleg van het artikel bleek het dat er eigenlijk al zo wordt gewerkt. Vanuit de praktijk worden de eerste vijf gesprekken weleens met toestemming van één ouder gedaan en wordt de andere ouder pas om toestemming gevraagd bij het daadwerkelijk inzetten van een voorziening. Het kan zijn dat dit artikel meer een bevestiging is en een antwoord op een vraag dan een ontwikkeling in die zin.

§ 4.3.1 Werkwijze met betrekking tot de toestemming binnen WIJ Corpus de Hoorn

Aan de drie generalisten, de gedragswetenschapper en de praktijkbegeleider zijn in de afgenomen interviews dezelfde vragen gesteld als in de interviews binnen WIJ Selwerd. Voor wat betreft de werkwijze met betrekking tot de toestemming kan worden gezegd dat er binnen WIJ Corpus den Hoorn bijna gelijk wordt gehandeld als binnen WIJ Selwerd wanneer het gaat om het vaststellen van de rechtspositie, het aan de orde stellen van de toestemming, de onvindbaarheid van gezaghebbende ouders en weigering/verzet door de jeugdige. In deze paragraaf komen de punten aan bod, die uit het praktijkonderzoek van WIJ Corpus den Hoorn zijn gebleken, die verschillen van de huidige werkwijze van WIJ Selwerd.

Vereisten

Voor wat betreft de vereisten voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie werd daarnaast door een correspondent vanuit WIJ Corpus den Hoorn aangegeven dat er een uitzondering kan worden gemaakt op de vereisten indien er daar zwaarwegende redenen voor zijn. Hierbij valt te denken aan onveiligheid van de jeugdige of een ander persoon, door het niet handelen vanwege geen toestemming. In deze situaties moet er bekeken worden welke stap er gezet kan worden om de onveiligheid weg te halen. Twee correspondenten hebben aangegeven dat niet bekend is dat toestemming niet per definitie schriftelijk hoeft worden te verkregen, ook al kent dit zijn voorkeur.

Richtlijnen/werkafspraken

Voor wat betreft het gebruik van richtlijnen dan wel werkafspraken hebben twee correspondenten binnen WIJ Corpus den Hoorn aangegeven, in tegenstelling tot dat wat bleek uit de interviews binnen WIJ Selwerd, gebruik te maken van de sociale raadvrouw bij juridische vragen of onduidelijkheden omtrent de Jw. Daarnaast is vanuit WIJ Corpus den Hoorn aangegeven dat er gebruik wordt gemaakt van bijvoorbeeld jeugd- of jongerenwerkers om zo bijvoorbeeld aansluiting te zoeken bij een jeugdige. Binnen WIJ Corpus den Hoorn wordt ook, net als binnen WIJ Selwerd gebruik gemaakt van de gemeentjurist, alleen wordt binnen WIJ Corpus den Hoorn ook wel door de generalist zelf contact gelegd met de gemeentjurist. Dit omdat er is aangegeven dat het bijvoorbeeld door de praktijkbegeleider zelf wel nagevraagd kan worden bij de gemeentjurist maar dat het gaat om dat de generalisten zelf het antwoord horen en het zelf weten wat nodig is en dat die informatie onderling gedeeld wordt.

Het aan de orde stellen van toestemming

Door één correspondent uit WIJ Corpus den Hoorn is zelfs gekeken wat er gebeurt wanneer alleen, bijvoorbeeld het toestemmingsformulier, wordt overhandigd zonder uitleg. Aangegeven is dat in deze situaties het toestemmingsformulier veel vragen oproept bij de ouder(s) en/of jeugdige.

Uniformiteit

Voor wat betreft de uniformiteit blijkt uit de interviews dat daar in WIJ Corpus den Hoorn vrijwel hetzelfde over wordt gedacht als in WIJ Selwerd. Wel is er door één correspondent aangegeven om tot uniformiteit te komen en tot uniformiteit te blijven er continu gekeken moet worden of er nog aanpassingen nodig zijn, in bijvoorbeeld de toestemmingsformulieren, en dat er aandacht besteed moet worden om het helder te krijgen en daarmee uniformiteit te kunnen bereiken en te behouden.

Sterke punten

Voor wat betreft de sterke punten is er vanuit WIJ Corpus den Hoorn aangegeven dat het toestemmingsformulier de betrokkenen meenemen in het proces en dat ze deelgenoot worden van het proces waardoor generalisten en betrokkenen op één lijn kunnen komen en kunnen samenwerken. Hierbij wordt ook genoemd dat het een sterk punt is dat ouders in het gezag blijven tijdens de hulpverlening en dat er wordt gewerkt vanuit een laagdrempelige insteek, wat echt een kracht is. De aanwezigheid van de gedragswetenschapper die veel kennis bezit wordt door correspondenten ook als sterk punt genoemd.

§ 4.3.2 Knelpunten met betrekking tot de toestemming binnen WIJ Corpus den Hoorn

In deze paragraaf wordt ingegaan op de knelpunten van WIJ Corpus den Hoorn met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige.

Ook in de interviews binnen WIJ Corpus den Hoorn is gevraagd welke knelpunten er worden ervaren met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Over het algemeen komen de knelpunten die worden ervaren binnen WIJ Corpus den Hoorn overeen met de knelpunten die worden ervaren binnen WIJ Selwerd. In WIJ Corpus den Hoorn is door een generalist echter nog een ander knelpunt benoemd. Het kunnen aangeven geen toestemming te geven voor het registreren van (persoons)gegevens wordt ook als knelpunt ervaren, zeker omdat de producten (voorzieningen) straks via het digitale dossier besteld moeten worden.

§ 4.4 Samenvatting

Voor het praktijkgedeelte van het onderzoek zijn interviews afgenomen onder 4 generalisten jeugd, de praktijkbegeleiders en de gedragswetenschapper van WIJ Selwerd. Daarnaast zijn in WIJ Corpus den Hoorn interviews afgenomen onder drie generalisten jeugd, de praktijkbegeleider en gedragswetenschapper. In de interviews is ingegaan op de toestemming voor het inzetten van een voorziening en het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige waarbij de huidige werkwijze en de eventuele knelpunten aanbod zijn gekomen.

Werkwijze met betrekking tot de toestemming

Het vaststellen van het gezag wordt door iedereen gedaan en de handelingsbekwaamheid wordt veelal aan de hand van de leeftijd vastgesteld, waarmee door de generalisten de rechtspositie wordt vastgesteld. De vereiste toestemming, in de verschillende leeftijdscategorieën, is voor iedereen duidelijk. Ook kent bijna iedereen het vereiste dat er toestemming nodig is voor het inzetten van een voorziening én voor het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Het vereiste dat

wanneer er twee ouders met gezag zijn dat dan beide ouders toestemming moeten geven is voor iedereen helder. Een stuk minder bekend is het vereiste die geldt wanneer een jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen en het feit dat de toestemming niet per definitie schriftelijk hoeft. De correspondenten hebben aangegeven gebruik te maken van de volgende richtlijnen en/of (werk)afspraken: toestemmingsformulieren, praktijkbegeleider en gedragswetenschapper voor consultatie, praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers maken gebruik van de jurist van de gemeente, de backoffice en de beroepsgroep. Generalisten kunnen ook gebruik maken van de jurist van de gemeente, hierbij is wel afgesproken dat voor het contact met de jurist de gedragswetenschapper op de hoogte wordt gesteld of hiermee wordt overlegd over het contact opnemen. Uit de interviews is gebleken dat de correspondenten de toestemming en het belang daarvan altijd aan de orde stellen. De praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers vinden het van belang dat generalisten de toestemming en het belang daarvan aan de orde stellen en gaan ervan uit dat de generalisten dit doen. Bijna alle correspondenten hebben weleens te maken (gehad) met onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) en weten dat er op dat moment een inspanningsverplichting geldt om de onvindbare gezaghebbende ouder(s) op te sporen. Gedragswetenschappers en praktijkbegeleiders adviseren generalisten bij het opsporen van onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) en het maken van een weging wanneer de inspanningsverplichting voldoende wordt geacht. Bijna alle correspondenten hebben weleens te maken (gehad) met weigering van toestemming door de gezaghebbende ouder(s). Hierbij is door iedereen aangegeven dat de dialoog erg belangrijk is. Blijft er sprake van weigering dan kan de generalist in overleg met de gedragswetenschapper over welke vervolgstap er genomen moet worden. De meeste correspondenten hebben weleens te maken (gehad) met weigering/verzet van toestemming door de jeugdige zelf en dat wanneer hier sprake van is er niet veel mogelijkheden zijn. Wanneer hier sprake van is kan de generalist met de jeugdige in gesprek gaan en de jeugdige proberen te motiveren. Als dit niet lukt kan gekeken worden of het opgepakt kan worden met ouders of het netwerk. Werkt dit niet of is de veiligheid in het geding dan kan de generalist in overleg gaan met gedragswetenschapper om te kijken wat nog wel mogelijk is. Op de vraag of er sprake is van uniformiteit met betrekking tot de toestemming is er door de correspondenten heel verschillend gereageerd. De meesten denken van wel en dat de uniformiteit er kan zijn met de nieuwe toestemmingsformulieren de anderen weten het niet en denken niet dat er uniformiteit is. Er is aangegeven dat de hoofdlijnen wel uniform zijn maar dat dit niet het geval is bij de uitzonderingen.

Sterke punten huidige werkwijze

Door de correspondenten zijn de volgende sterke punten in de huidige werkwijze met betrekking tot de toestemming genoemd: er zijn eenduidige toestemmingsformulieren waarbij de keus wordt gelaten bij gezaghebbende ouder(s) en/ of de jeugdige zelf waardoor ze worden meegenomen in het proces en waarbij de toestemming schriftelijk is vastgelegd, er is sprake van een transparante werkwijze waarbij gebruik wordt gemaakt van een laagdrempelige insteek, de aanwezigheid van de gedragswetenschapper die veel kennis bezit en dat het besef steeds meer komt dat er wat mee gedaan moet worden.

De meesten gaven aan dat ze het nieuwe toestemmingsformulier zien als een ontwikkeling. De jeugdtrainingen en het nieuwe ondersteuning plan worden ook gezien als een ontwikkeling. Ondanks dat is aangegeven dat de jeugdige nog meer moet worden betrokken vinden een aantal correspondenten dat dit al meer gebeurt dan in het verleden en zien dit als een ontwikkeling

Hoofdstuk 5 Analyse van theorie vs. praktijk

In dit hoofdstuk zal een analyse plaatsvinden van de theorie versus de praktijk. Om een analyse te kunnen maken van de theorie en de praktijk zijn er twee analyse deelvragen afgeleid van de centrale onderzoeksvraag.

In paragraaf 5.1 en 5.2 zal antwoord gegeven worden op de twee analyse deelvragen van dit onderzoek:

6. In hoeverre bieden de vastgestelde normen conform wet- en regelgeving en literatuur oplossingen voor de knelpunten in de huidige praktijk van WIJ Selwerd?

7. In hoeverre biedt de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team oplossingen voor de knelpunten van de huidige praktijk van WIJ Selwerd?

§ 5.1 Oplossingen vastgestelde normen conform wet- en regelgeving en literatuur voor knelpunten in de praktijk van WIJ Selwerd

Paragraaf 5.1 geeft een weergave van de mogelijke oplossingen die de vastgestelde normen conform wet- en regelgeving en literatuur bieden voor de knelpunten in de huidige praktijk van WIJ Selwerd. Hierin zullen de theoretische inzichten worden besproken aan de hand van de resultaten en gegevens van het praktijkonderzoek om een beeld te geven van de overeenkomsten en verschillen tussen theorie en praktijk.

Belangrijkste inzichten vanuit de Jeugdwet en de praktijk

Bij het inzetten of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige is op grond van de Jw toestemming nodig van de betrokkene. Uit de Jw blijkt dat hierbij een onderscheid kan worden gemaakt in drie leeftijdscategorieën waarbij in elke leeftijdscategorie is bepaald wie toestemming moet geven voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie. In de leeftijdscategorie tot twaalf jaar is er toestemming nodig van de gezaghebbende ouder(s) waarbij beide gezaghebbende ouders toestemming moeten geven wanneer hier sprake van is. Voor de leeftijdscategorie twaalf tot zestien jaar geldt dat naast de toestemming van de gezaghebbende ouder(s) de jeugdige zelf ook moet instemmen met de verrichting. En voor de leeftijdscategorie zestien jaar en ouder geldt dat de jeugdige zelfstandig toestemming kan geven voor het inzetten van hulp dan wel het delen van informatie. Alle correspondenten hebben aangegeven ervan op de hoogte zijn dat er onderscheidt wordt gemaakt in de leeftijd van de jeugdige en wie er dan toestemming moet geven en dat wanneer er twee gezaghebbende ouders zijn, van beide ouders toestemming nodig is voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie. Uit de literatuur blijkt dat wanneer een jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen de gezaghebbende ouder(s) weer aan zet is om de toestemming te geven. Dit is echter veel minder bekend onder de correspondenten evenals dat volgens de literatuur de toestemming niet per definitie schriftelijk moet, als kent dit zijn voorkeur.

Uit wet- en regelgeving blijkt dat in de meeste situaties er toestemming moet worden gegeven door de gezaghebbende ouder(s) waaruit kan worden opgemaakt dat bij het inzetten van hulp of het delen van informatie het gezag moet worden vastgesteld. Uit de literatuur blijkt dat bij twijfel nagekeken kan worden bij wie het gezag ligt. In de praktijk wordt het gezag altijd vastgesteld maar de vraag speelt of er altijd gecheckt moet worden of beide ouders gezag hebben. Tijdens het afnemen van de interviews speelde de vraag hoe het gezag register geraadpleegd kan worden, aangezien dit openbaar zou zijn. Voor hulpverleners is er niet de mogelijkheid het gezag register digitaal raad te plegen, wel bestaat de mogelijkheid telefonisch dan wel schriftelijk contact op te nemen met de rechtbank die het dichtstbijzijnd is in de buurt van waar de jeugdige woont, in dit geval rechtbank Noord-Nederland.

Onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s) is niet vastgelegd in wet- en regelgeving maar de literatuur geeft heel duidelijk aan dat alles in het werk moet zijn gesteld om de onvindbare gezaghebbende ouder(s) op te sporen, er is een inspanningsverplichting. Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat iedereen hiervan op de hoogte is en dat in de praktijk in dergelijke situaties er alles aan gedaan wordt om de onvindbare gezaghebbende ouder(s) op te sporen. De vraag die hierbij op komt is wel hoever een generalist moet gaan in de opsporing. Bij opsporing van een onvindbare gezaghebbende ouder wordt onder andere gebruik gemaakt van het netwerk, de andere ouder, telefonisch contact, schriftelijk contact, etc. Wanneer er vragen zijn over hoe de situatie aangepakt moet worden of wanneer er vragen zijn over wanneer er genoeg is gedaan de onvindbare gezaghebbende ouder(s) op te sporen kan er worden overlegd met de praktijkbegeleider of de gedragswetenschapper.

Wet- en regelgeving geeft niet aan wat te doen bij weigering van de gezaghebbende ouder(s) voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. De literatuur geeft aan dat wanneer hier sprake van is, het van belang is in gesprek te blijven met de gezaghebbende ouder(s) en het te hebben over de toestemming en bij blijvende weigering te kijken naar alternatieven waarvoor wel toestemming wordt gegeven. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat dit precies is wat er gebeurt in situaties waar sprake is van weigering. Aangegeven is dat de dialoog belangrijk is. In eerste instantie is het de bedoeling dat ouders eerst zelf met elkaar in gesprek gaan wanneer een van de ouders toestemming weigert. Wanneer dit niet lukt kan de generalist jeugd in gesprek gaan met de gezaghebbende ouder(s) om het over de toestemming te hebben, het belang daarvan en wat het belang is van de jeugdige. Pas wanneer alles in het werk is gesteld en er is nog sprake van weigering wordt er gekeken naar wat een alternatief is waar eventueel wel toestemming voor gegeven wordt. Om te bekijken wat er nog mogelijk is te doen bij aanhoudende weigering wordt er vaak overlegd met de praktijkbegeleider of de gedragswetenschapper.

Bij het opstellen van de Jw zijn de meeste bepalingen overgenomen uit de WGBO. Door overname uit de WGBO is ook de mogelijkheid het handelen op grond van goed hulpverlenerschap overgenomen in de Jw. De literatuur geeft al aan dat de vraag gesteld is of dit binnen de jeugdhulpverlening wel toepasbaar is. Uit het praktijkonderzoek bleek dat niet iedereen op de hoogte is van wat goed hulpverlenerschap inhoudt en wanneer op grond hiervan mag worden gehandeld. Wel waren bijna alle correspondenten het ermee eens dat handelen op grond van goed hulpverlenerschap wenselijker wordt geacht dan de gang via. De correspondenten hebben hierbij aangegeven dat ze vinden dat privacy de veiligheid van de jeugdige eigenlijk niet in de weg kan staan en dat het belang van het kind voorop gesteld moet worden. Maar wie neemt dan het besluit om over te gaan op het handelen op grond van goed hulpverlenerschap. Volgens de literatuur doet een hulpverlener dit altijd met een expert. Uit de praktijk blijkt dat er in overleg met de gedragswetenschapper een inhoudelijk afweging wordt gemaakt maar dat er sprake is van gedeelde besluitvorming dus dat het uiteindelijk besluit met de WIJ-manager wordt genomen.

Op grond van de Jw is het aan de gemeenten om beleid op te stellen ten aanzien van de jeugdhulpverlening in hun gemeente. Op dit moment is er in de Verordening en het beleid van de gemeente Groningen niets opgenomen omtrent de toestemming van gezaghebbende ouder(s) voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige. Twee correspondent hebben aangegeven benieuwd te zijn naar het nieuwe beleid en wat daarin komt te staan met betrekking tot de toestemming en de gezaghebbende ouder bij het inzetten van een voorziening. Een andere correspondent heeft aangegeven niet te weten wat er op dat punt nog toegevoegd zou moeten worden in het beleid omdat er al zoveel ligt waar geen gebruik van wordt gemaakt.

Mogelijke oplossingen vanuit de wet- en regelgeving en literatuur voor knelpunten in de praktijk

Aangegeven is door de correspondenten dat er soms sprake is van weinig tijd en dat dit als knelpunt ervaren wordt. Er moet dan met enige spoed hulp ingezet worden en het vragen en geven van toestemming kost nu eenmaal tijd en die is er soms niet. De wet- en regelgeving en literatuur geven aan dat bij het ontbreken van de tijd over kan worden gegaan op handelen. Hierbij is het dan weer de vraag vanuit de praktijk wie neemt die beslissing om over te gaan tot de handeling en kan dit worden vastgelegd in bijvoorbeeld een stroomschema.

Daarnaast is aangegeven dat het moeilijke materie betreft en er soms niet voldoende kennis is van de wet- en regelgeving. De moeilijke materie is daarnaast ook nog eens heel veel en het vergt veel zoek werk wanneer een antwoord op een vraag gezocht wordt. De praktijk heeft aangegeven dat deze vele en moeilijke materie soms moeilijk vindbaar is en dat zij graag een bundeling zien van deze materie waarbij de belangrijkste uitspraken van rechters worden meegenomen. Aan een uitspraak van een rechter kan niet getoond worden en het is van belang om op de hoogte te zijn van deze uitspraken, het is echter niet voor iedereen gemakkelijk deze uitspraken te vinden. De praktijk heeft aangegeven dat met een bundeling van de materie er iets is waarop terug gevallen kan worden. Daarnaast is aangegeven dat men graag in de toekomst één formulier komt voor alle toestemming en dat er aandacht wordt besteed aan ethische dilemma's.

Voor wat betreft de visie op het wenselijker achten van het handelen op grond goed hulpverlenerschap dan de gang via de rechter hebbende de correspondenten aangegeven dat het vaak het beste is de gang via de rechter te voorkomen. Hierbij is aangegeven dat privacy eigenlijk nooit de veiligheid van de jeugdige in de weg staan en dat het belang van het kind voorop moet staan. Waarbij het mooi zou zijn aandacht te besteden aan wat het goed hulpverlenerschap is en hoe verhoudt dit zich tot rechten en plichten en de gang via de rechter. Bij de vraag of er nog relevante ontwikkelingen zijn met betrekking tot de toestemming binnen de jeugdhulpverlening is er voornamelijk aangegeven dat er wel dingen zijn maar dat de correspondenten niet zeker weten of dit echte ontwikkelingen zijn.

Een ander knelpunt die de correspondenten benoemden is de zogenoemde vechtscheiding waarbij sprake kan zijn van gebroken gezinnen, waarin niet altijd in het belang van het kind wordt gedacht door ouders. Ook is er steeds vaker sprake van een ouder die niet Nederland verblijft waardoor het contact leggen met deze ouder tijd en veel moeite kost om de toestemming te verkrijgen. Enkele hebben aangegeven het ook een knelpunt te vinden dat ouders soms onderling geen contact hebben met elkaar en niet informeren over de in te zetten hulp, waarbij de vraag speelt vanuit de generalisten in hoeverre moeten generalisten jeugd zich daarmee bemoeien? Wet- en regelgeving en literatuur geven echter geen concrete oplossing voor dit knelpunt. Zoals de literatuur omschrijft en zoals in de praktijk al gebeurd is het in gesprek blijven van belang en kijken waar nog **de** beweging zit. Voor wat betreft de WGBO is er wel een uitspraak van het tuchtcollege waarin is gesteld dat een jeugdige van dertien jaar zelfstandig toestemming kan geven aan de huisarts voor behandeling en dat de huisarts de belangen van de jeugdige mag laten prevaleren boven die van de weigerende gezaghebbende ouder omdat die op dat moment niet handelde in het belang van de jeugdige. Voor wat betreft deze uitspraak binnen de jeugdhulpverlening stelt Schulinck dat dit en andere vormen die overgenomen zijn uit de WGBO nauwelijks toepasbaar zijn binnen de jeugdhulpverlening. Daarnaast is er door de praktijk aangegeven dat zij graag zien dat er nog meer met de jeugdige wordt gesproken, ook al wordt dit al wel steeds meer gedaan.

Het feit dat jeugdigen de hulp weigeren wordt ook als een knelpunt ervaren. De hulp die de jeugdige nodig heeft wordt dan door de jeugdige geweigerd of er wordt verzet getoond. Wanneer een jeugdige boven de zestien jaar is kan je niet zo veel meer met de jeugdige wanneer hij de hulp weigert of er verzet tegen vertoont. Wet- en regelgeving en literatuur geeft aan dat dit anders ligt wanneer de jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen. Het

knelpunt ligt echter meer bij de jeugdigen die wel in staat zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen en de hulp weigeren of zich ertegen verzetten. Wet- en regelgeving en literatuur geven hiervoor geen oplossing. Vanuit de praktijk wordt in deze gevallen gekeken naar waar de beweging zit en hoe er wel aangesloten kan worden bij de jeugdige door bijvoorbeeld een collega of het netwerk.

Het kunnen aangeven geen toestemming te geven voor het registreren van (persoons)gegevens in een dossier wordt ook als knelpunt ervaren, zeker omdat de producten (de voorziening) straks via het digitale dossier besteld moeten worden. De Jw geeft aan dat er bij verlening van jeugdhulp een dossier wordt ingericht en de Wbp geeft gronden voor het verwerken van persoonsgegevens. Wet- en regelgeving en literatuur bieden echter geen oplossing voor het geval dat het maken van een dossier wordt geweigerd. Vanuit de praktijk is gebleken dat wanneer zich dit voordoet er overleg plaatsvindt met de gedragswetenschapper en/of praktijkbegeleider en de jurist van de gemeente.

§ 5.2 Oplossingen vanuit de huidige praktijk van een vergelijkbaar WIJ-team voor de knelpunten in de praktijk van WIJ Selwerd

In paragraaf 5.2 wordt antwoordt gegeven op de vraag of een vergelijkbaar WIJ-team mogelijke oplossingen kan aandragen voor de knelpunten in de praktijk van WIJ Selwerd. Om tot deze informatie te komen zijn er interviews afgenomen bij correspondenten van Wij Corpus den Hoorn.

Uit het praktijk onderzoek van WIJ Corpus den Hoorn is gebleken dat er niet veel verschil zit in de huidige werkwijze ten opzichte van die van WIJ Selwerd. Ook de knelpunten die daar ervaren worden met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige zijn bijna gelijk. Binnen de interviews is onderzocht of WIJ Corpus dingen toepast in de huidige werkwijze die als oplossing kunnen worden aangedragen of bijdragen aan het oplossen van de knelpunten van WIJ Selwerd.

In WIJ Corpus de Hoorn wordt er bij vragen omtrent wet- en regelgeving naast de jurist van de gemeente ook gebruik gemaakt van de sociale raadvrouw. Aangegeven is door correspondenten dat wanneer er een vraag speelt over wet- en regelgeving de sociale raadvrouw gevraagd wordt mee te kijken en mee te denken.

Naast het gebruik maken van de sociale raadvrouw wordt er binnen Corpus den Hoorn ook veel gebruik gemaakt van collega's. In tegenstelling tot wat er uit het praktijkonderzoek kwam in WIJ Selwerd wordt er in WIJ Corpus den Hoorn door de correspondenten aangegeven dat er gebruik gemaakt wordt van collega's wanneer er bijvoorbeeld sprake is van weigering of verzet door een jeugdige. In deze gevallen wordt dan bijvoorbeeld aan de jeugdwerker gevraagd te kijken of de jeugdwerker aansluiting kan vinden bij de jeugdige wanneer de jeugdwerker de jeugdige tegenkomt in de wijk. Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van de ervaring en expertise van collega's.

Hoofdstuk 6 Conclusies

In dit hoofdstuk zijn de conclusies omschreven die betrekking hebben op de resultaten van het literatuur- en praktijkonderzoek om daarmee een antwoord te geven op de centrale vraag van dit onderzoek:

Welke voorwaarden worden er in wet- en regelgeving (de Jw en de WGBO), onderliggende regelgeving, beleid, en literatuur gesteld die eisen stellen aan het toestemmingvereiste van de gezaghebbende ouder(s) met betrekking tot het inzetten van een voorziening bij een jeugdige of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige en welke eventuele knelpunten ondervindt WIJ Selwerd op dit gebied?

Uit het theoriehoofdstuk is gebleken welke voorwaarden er worden gesteld in wet- en regelgeving, onderliggende regelgeving, beleid en literatuur met betrekking tot de toestemming. Als eerste geeft de Jw aan dat er drie leeftijdscategorieën zijn wanneer het gaat om een jeugdige, namelijk te weten: tot twaalf jaar, twaalf tot zestien jaar en zestien jaar en ouder. Daarnaast wordt er aangegeven dat wanneer een jeugdige niet in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen te komen er weer toestemming nodig is van de gezaghebbende ouder(s) en dat niet per definitie de toestemming schriftelijk vastgelegd hoeft te worden. Uit het praktijkonderzoek blijkt dat iedereen op de hoogte is van de verschillende leeftijdscategorieën maar dat wie er toestemming moet geven bij het niet in staat zijn tot een redelijke waardering van de belangen te komen is een stuk minder duidelijk is evenals dat de toestemming niet per definitie schriftelijk hoeft worden gegeven. Daarnaast geeft de wet een aantal opties die kunnen worden ingezet bij het ontbreken van de toestemming. Zo zegt de wet dat bij het ontbreken van de tijd, bij een niet ingrijpende verrichting en op grond van goed hulpverlenerschap kan worden gehandeld zonder toestemming. Maar wat houden deze uitzonderingen in, wanneer mag dit worden ingezet en wie neemt deze beslissing, dat zijn vragen die voortvloeiden uit het praktijkonderzoek. Daarnaast bleek uit de literatuur al dat het de vraag is of deze bepalingen, die letterlijk overgenomen zijn uit de WGBO, toepasbaar zijn binnen de jeugdhulpverlening. Beleid inzake jeugdhulpverlening geeft geen bepalingen omtrent toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie. Gerechtelijke uitspraken betreffen veelal de verschuiving van het vrijwillig kader naar het gedwongen kader. En de uitspraken van het Centraal Tuchtcollege zijn over het algemeen van toepassing binnen de WGBO. Aangezien de wet enkele uitzonderingen geeft maar de literatuur, Schulinck, deze uitzonderingen in twijfel trekt door zich af te vragen of deze uitzonderingen wel mogelijk zijn binnen de jeugdhulpverlening kan er worden geconcludeerd dat alleen de wet- en regelgeving en literatuur in dit geval geen concreet antwoord bieden op de vragen vanuit de huidige praktijk. Dit komt ook omdat het maatwerk betreft en elke situatie op zichzelf moet worden bekeken.

Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat iedereen wel op de hoogte is van de verschillende leeftijdscategorieën binnen de Jw en wie er in welke leeftijdscategorie toestemming moet geven. Op hoofdlijnen zijn de voorwaarden wel bekend maar wanneer het gaat om de uitzonderingen, is dat niet bij iedereen bekend. Vanuit de praktijk werd aangegeven dat er voornamelijk vragen spelen wanneer het gaat om een situatie waarin de gezaghebbende ouder(s) toestemming weigert of wanneer de gezaghebbende ouder(s) onvindbaar is. Uit het praktijkonderzoek bleek dat velen weten dat het in gesprek gaan met ouders van belang is bij weigering en dat er sprake is van een inspanningsverplichting wanneer het gaat om een onvindbare ouder. Uit het praktijkonderzoek kwam voornamelijk naar voren dat de vraag daarbij speelt hoever moet er worden gegaan bij weigering of onvindbaarheid. In hoeverre moet een generalist jeugd zich bemoeien met ouders die bijvoorbeeld geen contact hebben en wanneer heeft een generalist genoeg gedaan bij onvindbaarheid van een gezaghebbende ouder. Aangegeven werd in de interviews dat hierin een afweging gemaakt kan worden in overleg met de gedragswetenschapper en dat er gedeelde

besluitvorming plaatsvindt met de WIJ-manager. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat de correspondenten in hoofdlijnen wel op de hoogte zijn van de geldende voorwaarden met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige maar dat wanneer het gaat om een uitzondering er nog weleens kennis ontbreekt.

De vraag die vanuit Selwerd is gesteld is te kijken naar voorwaarden voor het inzetten van een voorziening en het delen van informatie ne daarbij te kijken naar hoe er mag en moet worden gehandeld bij ontbreken van toestemming of onvindbaarheid van de gezaghebbende ouder(s). Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat er geen richtlijn is die aangeeft hoe er moet en mag worden gehandeld in dergelijke situaties. De meeste correspondenten hebben aangegeven te denken dat er uniformiteit is in de werkwijze met betrekking tot de toestemming maar dat wanneer het een uitzonderingssituatie betreft er nog weleens kennis ontbreekt. Daarnaast is aangegeven dat ervan uit wordt gegaan dat nu er een eenduidig toestemmingsformulier is ontwikkeld er meer uniformiteit zou moeten zijn/komen met betrekking tot de toestemming. Ondanks dat er ook aangegeven is dat er op meerdere formulieren toestemming moet worden gegeven en een handtekening moet worden gezet. Dit kan soms erg verwarrend zijn en zorgt ervoor dat het vragen en geven van toestemming veel tijd kan kosten. Veel correspondenten hebben aangegeven graag te zien dat er één document ontwikkeld wordt waarin alles met betrekking tot de aanvraag tot en met het inzetten en het delen van informatie wordt opgenomen waarna in één keer maar wel expliciet voor alle onderdelen toestemming wordt gegeven en er een handtekening onder zetten. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat er nog geen sprake is van volledige uniformiteit met betrekking tot de toestemming in de huidige praktijk.

Zoals hiervoor is aangegeven is ontbreekt nog weleens de kennis in voornamelijk uitzonderingssituaties. Hieruit zou geconcludeerd kunnen worden dat het kennisniveau onder de correspondenten niet op optimaal niveau is. Uit het praktijkonderzoek en uit de analyse kan geconcludeerd worden dat er niet echt sprake is van verschil in werkwijze in de huidige praktijk van WIJ Selwerd ten opzichte van de huidige werkwijze van Wij Corpus den Hoorn. Wel maakt WIJ Corpus den Hoorn, zoals uit het praktijkonderzoek blijkt, meer gebruik van collega's. Zo wordt de sociale raadvrouw van WIJ Corpus den Hoorn geconsulteerd bij vragen met betrekking tot wet- en regelgeving. En wordt bijvoorbeeld een jeugdwerker ingezet wanneer de generalist geen of minder aansluiting vindt bij een jeugdige. Een wijziging in de huidige werkwijze is niet noodzakelijk om dit probleem op te lossen. Uit het praktijkonderzoek kan echter wel geconcludeerd worden dat er behoefte is aan een bundeling van de materie, vooral omdat het moeilijke materie betreft wat ervoor zorgt dat het uitzoeken hiervan en het zoeken naar een antwoord veel tijd kost. Hoe hier vorm aan moet worden gegeven zijn verschillende meningen over maar over het algemeen zouden de correspondenten het prettig vinden wanneer er iets ontwikkeld wordt, een protocol, stappenplan, stroomschema, etc. waarin is na te lezen welke stap er gezet kan worden bij een uitzonderingssituatie. Daarbij wordt er niet vanuit gegaan dat op grond daarvan gehandeld kan worden, maar wel dat bekend is hoe er gehandeld zou kunnen worden. Aangegeven is dat indien er sprake is van een uitzonderingssituatie er eigenlijk ook altijd in overleg wordt gegaan met de praktijkbegeleider of de gedragswetenschapper.

Hoofdstuk 7 Aanbevelingen

In dit hoofdstuk leest u de aanbevelingen die worden gedaan aan WIJ Selwerd. De aanbevelingen vloeien logisch voort uit de conclusies van het onderzoek.

Het doel van dit onderzoek is het geven van aanbevelingen aan WIJ Selwerd over het ontwikkelen van een protocol, over hoe er moet en mag worden gehandeld met betrekking tot het toestemmingsvereiste vanuit de Jw bij het bieden van jeugdhulp.

De volgende aanbevelingen worden gedaan naar aanleiding van het onderzoek:

- Uit de resultaten van het literatuur- en praktijkonderzoek is gebleken dat kennisniveau van de huidige praktijk niet altijd voldoende optimaal is wanneer het gaat om de uitzonderingsgevallen binnen de jeugdhulpverlening. Er is door de huidige praktijk aangegeven dat het moeilijke materie betreft die zij graag gebundeld zien en die zij kunnen nalezen bij vragen omtrent de toestemming en waarin de besluitvorming omtrent de uitzonderingssituaties is vastgelegd. Daarnaast is aangegeven dat het prettig gevonden zou worden wanneer er een opfriscursus omtrent de toestemming wordt aangeboden.

WIJ Groningen/Selwerd wordt aanbevolen een protocol op te stellen omtrent de toestemming voor het inzetten van een voorziening en het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige binnen de jeugdhulpverlening. Daarbij wordt aanbevolen de materie omtrent de toestemming en de besluitvorming omtrent de uitzonderingsgevallen op te nemen in het protocol. Als onderdeel van het protocol zou een stroomschema kunnen worden opgenomen waarin de voorwaarden schematisch worden weergegeven. Daarnaast wordt aanbevolen (regelmatig) een opfriscursus aan te bieden rondom de toestemming binnen de jeugdhulpverlening

- Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat er in een vergelijkbaar WIJ-team gebruik wordt gemaakt van het inzetten van collega's. Hierbij valt te denken aan het consulteren van de sociale raadsman/vrouw of het bijvoorbeeld inzetten van een jeugdwerker om aansluiting te vinden.

WIJ Selwerd wordt aanbevolen de krachten van het team te bundelen door collega's te consulteren bij vragen omtrent de toestemming of het samenwerken met collega's om aansluiting te vinden bij de jeugdige. Het samenwerken met de collega's kan bijdragen aan het proces binnen de jeugdhulpverlening.

- Uit het praktijkonderzoek is gebleken dat er gedacht wordt dat er sprake is van een uniforme werkwijze maar dat het uniformer zou kunnen door het aantal formulieren te verminderen. Graag wordt gezien dat er één document wordt ontwikkeld waarin het hele proces vanaf aanmelding tot uitvoering met betrekking tot met de toestemming als onderdeel.

Aan WIJ Groningen wordt aanbevolen de mogelijkheden te onderzoeken voor het opstellen van één document waarin de het hele proces vanaf de aanmelding tot aan de uitvoering met de toestemming als onderdeel wordt opgenomen.

Afkortingen- en begrippenlijst

Afkorting/begrip	Omschrijving
BW	Burgerlijk Wetboek
Centraal Tuchtcollege	Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg, behandelen klachten over het medisch handelen van individuele zorgverleners. Is bedoeld om de kwaliteit in de gezondheidszorg op niveau te houden
EVRM	Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden
Generalist jeugd	Een generalist is geen alleskunner maar heeft wel een brede blik. Een generalist jeugd is gespecialiseerd in jeugdhulpverlening maar signaleert breed, en pak eventueel, ook andere problematiek op van de burger.
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GI	Gecertificeerde instelling als bedoeld in artikel 1.1 van de Jeugdwet
IVBPR	Internationaal verdrag inzake burger rechten en politieke rechten
IVRK	Internationaal verdrag inzake rechten van het kind
Lex specialis	Een lex specialis is een wet die voorrang krijgt boven de algemene wetgeving (de lex generalis)
Nadere regels	Nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015
OTS	Ondertoezichtstelling, jeugdige wordt naar aanleiding van de Raad onder toezicht gesteld van een gecertificeerde instelling waarbij een gezinsvoogd wordt aangesteld
De Raad voor de Kinderbescherming (De Raad)	De Raad voor de kinderbescherming (de Raad), Een kind dat ernstige schade dreigt op te lopen heeft recht op een onafhankelijk advies. De Raad voor de Kinderbescherming onderzoekt namens de overheid samen met het kind, gezin en sociaal netwerk wat effectief is om het kind veilig te laten opgroeien. Wij geven advies en vragen zo nodig aan de rechter om in te grijpen.
Toestemmingsvereiste	De vereiste toestemming van de gezaghebbende ouder(s) en/of jeugdige voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige
Verordening	Verordening jeugdhulp gemeente Groningen 2015
VIR	Verwijsindex risicojongeren
VOTS	Voorlopige ondertoezichtstelling, indien tijd voor onderzoek van de Raad ontbreekt kan de

	rechter een voorlopige ondertoezichtstelling uitspreken
WBP	Wet bescherming persoonsgegevens
WGBO	Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst
WIJ Groningen	WIJ Groningen is de naam voor elf WIJ(K)-teams in de stad Groningen
WIJ Selwerd	Is het WIJ-team voor de wijken: Selwerd, Paddepoel en Tuinwijk

Bronnenlijst

Literatuur

Bruning, Liefwaard en Vlaardingenbroek 2014

M. Bruning, T. Liefwaard & P. Vlaardingenbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Amsterdam: Reed Business Education 2014.

Leidraad voor juridische auteurs 2016

G.A.I. Schuijt e.a., *Leidraad voor juridische auteurs. Voetnoten, bronvermeldingen, literatuurlijsten en afkortingen in Nederlandstalige publicaties*, Deventer: Kluwer, 2016.

Van Schaaijk 2011

G.A.F.M. Van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2011.

Uit Beijerse en Forder

J. uit Beijerse en C.J. Forder, *Wetgeving Jeugdrecht 2016*, Den Haag: Boom juridisch 2016.

Publicaties

Gemeentebblad

Gemeente Groningen, *Privacyprotocol WIJ-teams en sociale teams gemeente Groningen 2016*, april 2016, nr. 50619, (online publiek).

Kramer en Ten Voorde 2014

M. kramer en M.J.M. ten Voorde, *Geen toestemming voor aanvraag jeugdhulp vrijwillig kader*, tijdschrift voor familie- en jeugdrecht 2014, (online publiek).

KNMG

KNMG, *Richtlijn omgaan met medische gegevens*, Amsterdam september 2016.

Pdf-bestanden

Arends 2015

R. Arends, *Het toestemmingsvereiste in de (jeugd)zorg aan minderjarigen*, (masterscriptie Privaatrechtelijke Rechtspraak Amsterdam), juni 2015, (online publiek).

GGZ Nederland 2013

GGNet, GGZ Nederland, *Notitie toestemming behandeling minderjarigen in het kader van de WGBO*, Amersfoort 2013.

Ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport

Ministerie van volksgezondheid, welzijn en sport, *Handreiking kindermishandeling, toestemmingsvereiste voor hulp bij kindermishandeling*, november 2016.

Vereniging van Nederlandse gemeenten 2015

Vereniging van Nederlandse gemeenten, *Factsheet gesloten jeugdhulp, Jeugdwet: plaatsing gesloten jeugdhulp in het vrijwillig kader*, juni 2015.

Wet- en regelgeving

Burgerlijk Wetboek

Boek 1

Boek 7, Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst

Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden

Grondwet

Internationaal verdrag inzake burgerrechten en politieke rechter

Jeugdwet

Memorie van Toelichting

Kamerstukken II 2012/12, 33 684, nr. 3 (MvT)

Nadere regels jeugdhulp gemeente Groningen 2015

Verdrag inzake de rechten van het kind

Verordening jeugdhulp gemeente Groningen 2015

Jurisprudentie

Centraal Tuchtcollege voor gezondheidszorg

Centraal Tuchtcollege voor Gezondheidszorg 24 mei 2011, Staatscourant 2011, 9437.

Gerechtshof

Gerechtshof Leeuwarden 25 februari 2008, ECLI:NL:GHLEE:2008:BC5102.

Rechtbank Noord-Nederland

Rechtbank Noord-Nederland 05 november 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:5468.

Websites

GGZ Nederland, toelichting op de Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst, juni 2013, <http://ggzdocs.nl> (laatst geraadpleegd op 15-02-2017).

KNMG, advies en richtlijnen, praktijkdilemma's, www.knmg.nl/advies-richtlijnen (laatst geraadpleegd op 16-02-2017).

Lindehout, Privacyreglement cliëntgegevens 2015, www.lindehout.nl (laatst geraadpleegd op 28-02-2017).

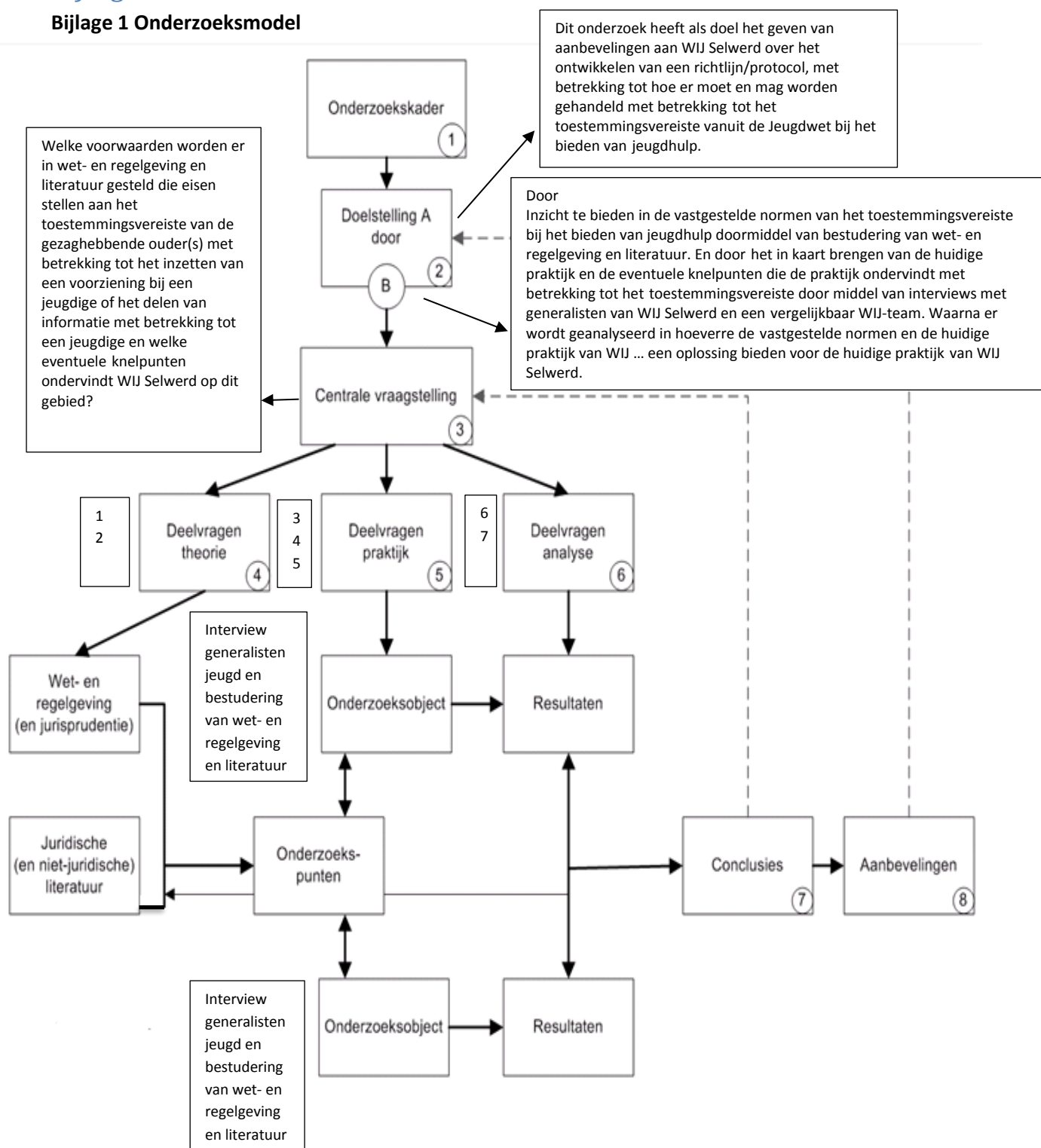
Nederlands Jeugdinstituut, jeugdbescherming, www.nji.nl/jeugdbescherming (laatst geraadpleegd op 16-02-2017).

Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming, kindermishandeling, <http://richtlijnenjeugdhulp.nl/kindermishandeling/als-je-je-zorgen-maakt/stap-3-paat-met-ouders-en-jeugdigen> (laatst geraadpleegd op 15-02-2017).

Schulinck, jeugd opinie, januari 2017, <https://www.schulinck.nl/domeinen/sociaal-domein/jeugd/opinie.62.lynkx> (laatst geraadpleegd op 9 februari 2017).

Bijlagen

Bijlage 1 Onderzoeksmodel

Bijlage 2

Interview vragen generalisten jeugd

Het praktijkgedeelte van dit onderzoek houdt een interview met generalisten jeugd, gedragswetenschappers en een praktijkbegeleider in. Door de interviews wordt de huidige praktijk van WIJ Selwerd in en WIJ Corpus den Hoorn en de eventuele knelpunten met betrekking tot de toestemming binnen de Jeugdwet in kaart gebracht.

Generalisten jeugd van WIJ Selwerd hebben aangegeven er tegen aan te lopen niet te weten in hoeverre er moet en mag worden gehandeld wanneer de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie ontbreekt. Generalisten hebben aangegeven onvoldoende handvaten te bezitten met betrekking tot de toestemming en bovenal zorgt dit ervoor dat zij niet professioneel kunnen handelen.

Algemeen

1. Wat is uw functie binnen WIJ Selwerd/ WIJ Corpus den Hoorn?
Verskil tussen de generalisten jeugd die jeugdzaken oppakken en uitvoeren en andere generalisten die met jeugd(zaken) te maken krijgen en de gedragswetenschapper waarmee generalisten (jeugd) overleggen.
2. Hoelang doet u deze functie al?
Heeft u altijd al als (jeugd)hulpverlener gewerkt?
Welke cursussen en/of trainingen heeft u gevolgd om de kennis rondom de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie m.b.t een jeugdige op te frissen en/of te vergroten?

Toestemming op grond van wet- en regelgeving voor het inzetten van een voorziening

In eerste instantie kan er zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s) dan wel jeugdige niet worden gehandeld binnen de Jeugdwet.

3. Wordt door u de rechtspositie van de jeugdige vastgesteld op het moment dat de jeugdige zich meldt of de ouders zich namens een jeugdige melden?
 - Zo ja, kunt u toelichten hoe u de rechtspositie vaststelt
 - Zo nee, kunt u toelichten waarom de rechtspositie niet wordt vastgesteld
4. Weet u welke vereisten gelden voor toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie?
 - Zo ja, kunt u de vereisten benoemen
5. Wordt er naast de Jeugdwet, de Verordening en Nadere regels jeugdhulp nog gebruik gemaakt van andere richtlijnen/ (werk)afspraken, denk hierbij aan formulieren, contactpersonen etc., met betrekking tot de toestemming?
Zo ja, kunt u toelichten welke?

Toestemming in de praktijk

6. Stelt u in de (intake)gesprekken met de jeugdige en/of de gezaghebbende ouder(s) de toestemming (en het belang daarvan) aan de orde?
 - Zo ja, op welk moment stelt u de toestemming aan de orde en wanneer stelt u de toestemming vast?
 - Zo nee, waarom stelt u de toestemming niet aan de orde en wanneer stelt u de toestemming vast?
7. Heeft u in uw werkzaamheden te maken (gehad) met onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s)? Zo ja, kunt u toelichten hoe u handelt/ hebt gehandeld in deze situatie(s)
8. Heeft u in uw werkzaamheden te maken (gehad) met weigering van toestemming door de gezaghebbende ouder(s)? Zo ja, kunt u toelichten hoe u handelt/ hebt gehandeld in deze situatie(s)
9. Heeft u in uw werkzaamheden te maken (gehad) met weigering/verzet van de jeugdige tegen toestemming van de jeugdige zelf? Zo ja, kunt u toelichten hoe u handelt/ hebt gehandeld in deze situatie(s)
10. Ervaart u knelpunten in de uitvoering van u werkzaamheden met betrekking tot de toestemming?
Zo ja, kunt u toelichten welke knelpunten u ondervindt
11. Is er volgens u sprake van een uniforme werkwijze omtrent de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige?

Sterkte en zwakte huidige werkwijze

12. Wat vindt u sterk aan de huidige werkwijzen van WIJ Selwerd/WIJ Corpus den Hoorn met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige?
13. Waar denkt u dat er nog verbetering mogelijk is voor WIJ Selwerd met betrekking tot de toestemming?
14. Welke aanpassingen zijn volgens u nodig om de mogelijkheden te handelen zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s) te benutten?

In veel gevallen wordt handelen op grond van goed hulpverlenerschap wenselijker geacht dan de weg via de rechter omdat dit vaak een langdurige en ingrijpende procedure is.

15. Wat is uw visie hierop?
16. Kunt u voorbeelden geven van (relevante) ontwikkelingen op het gebied van toestemming binnen de jeugdhulpverlening?

Bijlage 3

Interview vragen praktijkbegeleiders en gedragswetenschappers

Het praktijkgedeelte van dit onderzoek houdt een interview met generalisten jeugd, gedragswetenschappers en een praktijkbegeleider in. Door de interviews wordt de huidige praktijk van WIJ Selwerd in en WIJ Corpus den Hoorn en de eventuele knelpunten met betrekking tot de toestemming binnen de Jeugdwet in kaart gebracht.

Generalisten jeugd van WIJ Selwerd hebben aangegeven er tegen aan te lopen niet te weten in hoeverre er moet en mag worden gehandeld wanneer de toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie ontbreekt. Generalisten hebben aangegeven onvoldoende handvaten te bezitten met betrekking tot de toestemming en bovenal zorgt dit ervoor dat zij niet professioneel kunnen handelen.

Algemeen

1. Wat is uw functie binnen WIJ Selwerd/ WIJ Corpus den Hoorn?
Verskil tussen de generalisten jeugd die jeugdzaken oppakken en uitvoeren en andere generalisten die met jeugd(zaken) te maken krijgen en de gedragswetenschapper waarmee generalisten (jeugd) overleggen.
2. Hoelang doet u deze functie al?
Heeft u altijd al als (jeugd)hulpverlener gewerkt?
Welke cursussen en/of trainingen heeft u gevolgd om de kennis rondom de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie m.b.t een jeugdige op te frissen en/of te vergroten?

Toestemming op grond van wet- en regelgeving voor het inzetten van een voorziening

In eerste instantie kan er zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s) dan wel jeugdige niet worden gehandeld binnen de Jeugdwet.

3. Vraagt u de generalisten jeugd of zij de rechtspositie hebben vastgesteld wanneer zij zich tot u wenden met een vraag over een jeugdige?
 - Zo ja, kunt u toelichten hoe de generalisten jeugd de rechtspositie vaststelt
 - Zo nee, kunt toelichten waarom u niet nagaat of waarom de rechtspositie niet is vastgesteld?
4. Weet u welke vereisten gelden voor toestemming voor het inzetten van een voorziening of het delen van informatie?
 - Zo ja, kunt u de vereisten benoemen
5. Wordt er naast de Jeugdwet, de Verordening en Nadere regels jeugdhulp nog gebruik gemaakt van andere richtlijnen/ (werk)afspraken, denk hierbij aan formulieren, contactpersonen etc., met betrekking tot de toestemming?
Zo ja, kunt u toelichten welke?

Toestemming in de praktijk

6. Stelt u in de uw gesprekken met de generalisten jeugd de toestemming (en het belang daarvan) aan de orde?
 - Zo ja, op welk moment stelt u de toestemming aan de orde en wat doet u wanneer de generalist de toestemming niet behandelt in de gesprekken met jeugdige en/of gezaghebbende ouders?
 - Zo nee, waarom stelt u de toestemming niet aan de orde?
7. Heeft u in uw gesprekken met generalisten jeugd te maken (gehad) met onbereikbaarheid van de gezaghebbende ouder(s)? Zo ja, kunt u toelichten hoe u handelt/ adviseert in deze situatie(s)
8. Heeft u in uw gesprekken met generalisten jeugd te maken (gehad) met weigering van toestemming door de gezaghebbende ouder(s)? Zo ja, kunt u toelichten hoe u handelt/ adviseert in deze situatie(s)
9. Heeft u in uw gesprekken met generalisten jeugd te maken (gehad) met weigering/verzet van de jeugdige tegen toestemming van de jeugdige zelf? Zo ja, kunt u toelichten hoe u handelt/ adviseert in deze situatie(s)
10. Ervaart u knelpunten in de uitvoering van de werkzaamheden van uzelf of generalisten jeugd met betrekking tot de toestemming?
Zo ja, kunt u toelichten welke knelpunten u ondervindt
11. Is er volgens u sprake van een uniforme werkwijze omtrent de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige?

Sterkte en zwakte huidige werkwijze

12. Wat vindt u sterk aan de huidige werkwijzen van WIJ Selwerd/WIJ Corpus den Hoorn met betrekking tot de toestemming voor het inzetten van een voorziening dan wel het delen van informatie met betrekking tot een jeugdige?
13. Waar denkt u dat er nog verbetering mogelijk is voor WIJ Selwerd/ WIJ Corpus den Hoorn met betrekking tot de toestemming?
14. Welke aanpassingen zijn volgens u nodig om de mogelijkheden te handelen zonder toestemming van de gezaghebbende ouder(s) te benutten?

In veel gevallen wordt handelen op grond van goed hulpverlenerschap wenselijker geacht dan de weg via de rechter omdat dit vaak een langdurige en ingrijpende procedure is.

15. Wat is uw visie hierop?
16. Kunt u voorbeelden geven van (relevante) ontwikkelingen op het gebied van toestemming binnen de jeugdhulpverlening?

- Afsluiting -